

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Sedat ŞENARMAN

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

Ömer Hilmi ULUSOY

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
İSLÂM'DA HELÂL VE HA- RAM MANTIĞI	Celâl YENİÇERİ
RUBAİLER	Metin Önal MENGÜŞOĞLU
İSLÂMİYET'TE TÜRBE VE MAKBERE	Ramazan ASLANBABA
ZAHİTLERİN TENKİDİ	Dr. A. Subhi FURAT
KOŞMA	HÜRÂŞIK
ÜÇ HARF	Hasan AKTUNÇ
ÇAĞRI (Şiir)	Metin Önal MENGÜŞOĞLU
560. YILINDA MEVLİD	A. KARAHAN
RÜBAİ	Dr. Cahit ÖNEY
TÜRKİYEDA DİNİ TEDRİ- SAT	Ord. Prof. Dr. Ali F. BAŞGİL
YUNUS EMRE	N. Fazıl KISAKÜREK
OKUL - CAMİ	Ali Murad DARYAL
GENÇLİK HAKKINDA	Hikmet SELÇUK
YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜ- SÜ ROZETİNİN ÇÖZÜMÜ ...	Ö. KIRAZOĞLU
İSLÂM MEDENİYETİNDE TÜRKLER	Tahsin ÜNAL
YAŞADIĞIMIZ DÜNYA	M. Said ÇEKMEGİL
YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TAÇ MAHAL	Hasan ÖZÖNDER
GEÇMİŞTE VE ZAMANIMIZ- DA AŞK	Veli ERTAN
HÜSRAN (Şiir)	Abdülkadir SEZGİN
SUALLERE CEVAPLAR ...	Mehmed Âkif ERSOY
EĞİTİMCİ GÖZÜYLE LİSE- LERİMİZDE HAFİF BATI MÜZİĞİ	Gazi MERT
BÜYÜK OTMARLAR	Sabri AKDENİZ
BEKLENEN SAATLER (Şiir)	Hilmi KURTULUŞ
TEVRAT'TA VE İNCİL'DE ÂYET	İsmail BAYRAM
HABERLER	İ. Semahaddin CEM
	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

ANKARA : A. Gürbüz AKYÜZ, Gazi M. Kemal Bulvarı
Uz Apartmanı, 7/5-6 - Kızılay / Ankara
İZMİR : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İnsan EMCİ
KAYSERİ : T.İ.E.T.F. Mah. İcra K. Bşk: İ. Ethem ELİBOL
KONYA : T.İ.E.T.F. Mah. İcra Kom. Bşk. Hasan TAŞ

TEKNİK KADRO

Sekreter : **Erdoğan ATAK** Ressam : **Gürbüz AZAK**
Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı: 19
Basıldığı tarih : 5/5/1969

ABONE

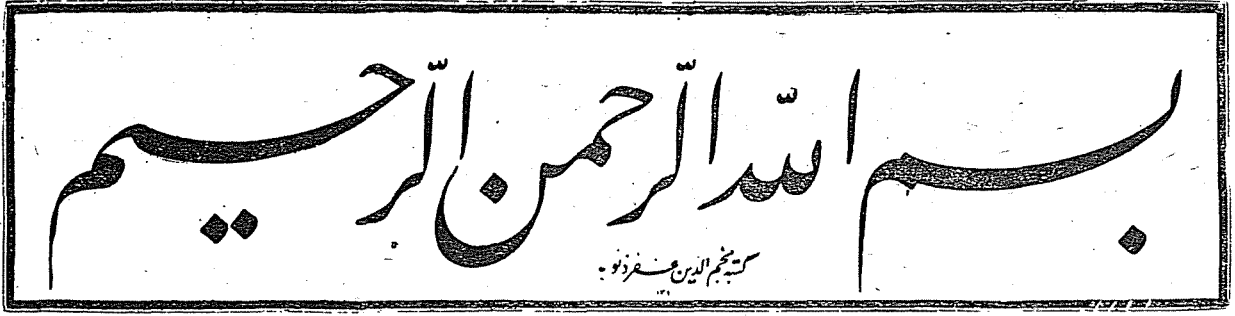
Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

İLAN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden almamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

SELÂM

Umumi muhasebe

İslâm'ı cihanşumûl bir medeniyet halinde insanlığa bahşeden yüce Allah'ımıza hamd ve senaların en güzeli ve O'nun Mürşid-i Ekmeî Rasûlüne Salât-ü Selâmlar

Her şeyin madde olarak kabullenildiği bir dünya içerisinde, bütün kuvvetini mânâda bulan bir kadro ile, nefis ve vicdan muhasebesinin ak alınlı müntesipleri olarak, bu sayıda da okuyucularımızın yanında ve onların tenkidlerine, yardımlarına müteşekkîr çıkmış bulunuyoruz.

Daha evvelki kadronun ne olursa olsun mecmuamızda kalite ve İslâm ruhunu hâkim kılmaya isteği ve bu anlayışından bir arpa boyu bile fedakârlık yapılmaması arzusu —iftiharla belirtebiliriz ki— yeni kadroda da bütün vücut hücrelerine varıncaya kadar mevcuttur ve inşaallah kalacaktır da...

Bizler, «İSLÂM MEDENİYETİ» hizmetçileri olarak, gayretlerimizi son noktasını ezip onun dışına çıkmakla Rıza-i Bari'nin kazanılacağına inanmaktayız. Okuyucularımızın abone olmaları, tanıma ve tanıtılmalarındaki inceliğin de, bu en makbul Rızaya ortaklık nispetleri olduğunu kabullenmekteyiz. Zamanın silâhlarıyla silâhlanma sırrının, bu anlarda tecelli etmesi de umulur ki İslâm'ı hakiki mânâsıyla yaşama hususunda bütün müslümanlar için gerçek bir imtihan vesilesi olma kabiliyetindedir.

«İSLÂM MEDENİYETİ» mecmuası olarak umumî muhasebesi 12. sayımızda verilmişti. Şimdiki muhasebenin yukarıda da söylediğimiz gibi bir vicdan ve nefis muhasebesi olduğunu gözönüne alarak diyebiliriz ki; Allah'ın dininin her şeyin üstünde bir gayrete lâyık olduğu muhakkaktır. Bu anlayış içerisinde gayretlerin en cüz'î parçası için bir ecir Allahın ilâhî bir va'di olduğuna göre bu işin tanzim yetkisini üzerine almış bir teşekkülün çıkarmakta olduğu basın ve yayın organı olan mecmuamıza gösterilecek her türlü alâka karşılığını muhakkak görerek bir sa'y-u gayret olacaktır.

Her şeyden evvel Allah'ın tevfiğine bağlanıyor ve güveniyoruz. Bu arada okurlarımızın yakın alâka ve gayretlerinin devamı daha doğrusu arttırılması da temennimizdir. Şu halde bütün söyleyecek sözlerin özünü şöyle ifade etmek durumu ortaya çıkmaktadır ki o da :

«Gayret hepimizden, Tevfik Allah'tandır.»

Selâm Allah'a ve Rasûlüne inananların üzerine.

İSLÂM MEDENİYETİ

İlahiyat

İslâm'da helâl

ve

haram mantığı

CELÂL YENİÇERİ
(İst. Yük. İslâm Ens.
mezunu)

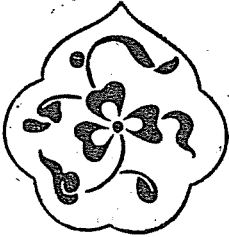
aram ve Helâlin sebeplerinden bir diğeri de sadece akitlerdir.

Evvelce görüldüğü gibi ırz meselesinde asıl olan haram olmaktır. Yani aslen erkekler kadınlara, kadınlarda erkeklere haramdırlar. Yalnız neslin devamı için erkekle kadının evlenmesi zarurîdir. Böyle bir zarûret nikâh akdi ile erkek ve kadın arasındaki haram olmayı kaldırmış ve nikâhlananları birbirine helâl yapmıştır. Evvelce birbirlerine haram iken rızaya dayanan nikâh akdi ile artık birbirlerine helâl olmuşlardır. Nikâh akdi, haramı helâl yapmakta ve nikâhın bozulması da arızı sebeplerle helâl olanı tekrar eski haline koymaktadır. Eğer ırz meselesinde asl olan hürmet olmasaydı nikâhın bozulması ile karı-koca tekrar birbirlerine haram olmazlardı.

Bunu da kaydetmek lâzımdır ki Allah Teâlâ mubah olan şeyi bazı kayıtlamalara tâbî tutarak maddeten ve manen pis olan şeyleri haram olarak ilân ettiği gibi insanlık üzerinde de bu kayıtlamalarını yapmıştır. Pis olan şeyler elde edilip mülk yapılamadığı gibi yakın akraba arasında da nikâh akdi cereyan etmemektedir. Allah Teâlâ birbirlerine nikâh düşmeyenleri şu âyeti kerime ile ilân etmiştir.

«Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, birader kızları, hemşire kızları, sizi emziren süt analarınız, süt hemşireleriniz, karılarınızın anaları, kendileriyle zifafa girdiğiniz karılarınızdan olup himayenizde bulunan uvey kızlarınızla evlenmeniz size haram edildi. Eğer onlarla (uvey kızlarınızın analarıyla) zifafa girmemişseniz (onlarla evlenmenizde) size bir beis yoktur. Kendi sulbünüzden gelmiş oğullarınızın karıları ile evlenmeniz ve iki kardeşi birlikte almanız da keza haram edildi. Ancak (cahiliyyet devrinde geçen) geçmiştir. Çünkü Allah hakıykatен yargıhıyacıdır, çok esirgeyicidir. - Nisa, a: 23»

Bu âyeti kerime ile ifâde edilenler ebediyyen birbirlerine haramdırlar. Bunun ahlâkî, tıbbî, içtimâî, âilevî, dinî, insânî hülâsâ ebediyyete kadar katıyyen kıymetini kaybetmeyecek olan sebepleri vardır. Aile bu yasaklara riâyetle kurulur. Ahlâkın temeli bu yasaklara riâyettedir.

Diğer kadınlarla evliliğin muhakkak nikâha dayanması da şarttır. Bu bir Allah emridir ki, şu âyeti kerimeden anlaşılacaktır. «Ağer yetim kızlar hakkında adâleti yerine getiremeyeceğinizden korkarsanız, sizin için helâl olan diğer kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. — Nisa. a: 3»

Eğer Allah teâlâ tarafından insanlara böyle bir nikâh akdi ile evlenmek emredilmeseydi insanlığı köpek sürüsünden ayırd etmek imkânsız olurdu. Kerim olan insan, ancak nikâhlı ana-baba ve temiz olan soy yolundan gelmeliydi. Ve Allah Teâlâ öyle yaptı. Böylece insanı insan yapan namus, haya, iffet hülâsâ bütün ahlâki ve insanî değerler de kıymetini kazanmış oldu. İnsan diğer mahluklar arasında insan olmak şerefine erişti. Kötülükler arasından sıyrılarak Allah irâdesine uygun yaşamının saadetine erdi.

İffetsiz, namussuz, hayasız ve piç olmayı hangi insan kabul ederdi? Yalnız Allahın emirlerini dinlemeyip köpeklerle eşit olmayı arzularak aileyi tanımayan rejimler, namusa tekme vurup hayasızlığı sokağa kadar getiren insanlık yönünden iflas etmiş olanlar, her türlü ahlâksızlığın pis bataklığında ma'lum hayvan gibi eşinmekten zevk duyuyorlar. Her gün, nesli kirletenlerle mücadelede, evde çocuklara İslâm iman, ahlâk ve mantığını aşlamakla başlamalıyız. Böylece bunların sahası daralacak ve günün birinde hepsi hakîki insanlığa kavuşmuş olacaklardır.

Allah Teâlâ, süte, sulbe ve nikâha dayanan yakın akrabalar arasında evlenmeyi yasakladığı gibi iman sahasında da bu yasakları koymuştur. Şu âyeti kerimede müslüman erkeklerin hangi dinden olan kadınlarla evlenebilecekleri ilân edilmektedir.

«Bugün size bütün iyi ve temiz nimetler helâl kılındı. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği sizin için helâl olduğu gibi sizin yiyeceğiniz de onlar için helâldir. Nâmûskâr, zinaya sapmamış ve gizli dostlar da edinmemiş insanlar halinde yaşamamız şartıyla mü'minlerden hür ve iffetli kadınlarla kendilerine sizden evvel kitap verilenlerden yine hür ve iffetli kadınlar dahi, siz onların mehirlerini verip nikâh edince size helâldir...» (Maide, a: 5)

Bu âyeti kerimeye göre müslüman olan erkekler, müslüman kadınlardan başka iffetli ve namuslu olmak şartıyla Hıristiyan ve Yahudi dinine mensup kadınlarla dahi evlenebilmektedirler.

Yalnız müslüman kadınlar, müslüman olmayan erkeklerle hangi dine mensup olurlarsa olsunlar katıyyen evlenemezler. Bu husustaki nikâhı İslâm kabul etmez ve bu evlenme fiilide zinadan başka birşey değildir. Allahü Teâlâ, müslüman kadınların müslüman olmayan erkeklerle haram olduğunu bildirerek diyor ki: «Müslüman kadınlar müslüman olmayan erkeklerle ve müslüman olmayan erkekler de müslüman kadınlara helâl değildirler — Mumtehine. a: 10»

Bu evlenmekle ilgili âyetlerden anlaşılıyor ki İslâm aile hukukunda nikâhın sıhhatına mani ve bazılarının, bazıları ile evlenmesini haram kılan

birtakım sebepler vardır. Ana hattı ile bu sebeplerden biri, yakın akrabalık diğeride şirkidir. Şirk nikâha manidir. Binaenaleyh bir müslüman kadın, Yahudi, Hıristiyan, mecûsi, putperest, dinsiz komünist hulâsa müslüman olan erkekten başkasıyla katıyyen evlenemez. Müslüman olan erkekte Yahudi ve Hıristiyan kadın müstesna, budist, brahman, putperest, mecûsi, dinsiz, komünist ve şintoist olan bir kadınla evlenemez. İslâm nazarında bu türlü nikâhlar batıldır.

Bunların birtakım sebepleri vardır. Müslüman bir kadının müslüman olmayan bir erkekle evlenmesi İslâmın yayılma siyasetine aykırıdır. Bu kadından doğacak çocuklar babanın ve gayri müslim camianın tesiri altında kalarak gayri müslim olarak yetişeceklerdir. Bu ise İslâmın aleyhine bir çoğalmadır. İkinci olarak müslüman, kadın dahi olsa, müslüman olmayanın hakimiyeti altına giremez. Bu, müslüman ve onun mensub olduğu İslâm nizamı için bir züldür. İslâm sadece inançtan ibaret bir din değil her müslümanın bizzat yaşamaya lüzum gelen bir nizamdır. Gayri müslim kocanın hakimiyeti altında, bir kadının İslâmı yaşamasına ve ibadetlerini yerine getirmesine imkân yoktur.

Müslüman erkeklerin, Yahudi ve Hıristiyan dinine mensup olan kadınlarla evlenmelerine gelince bu İslâmada sadece mekruhtur. Burada müslüman erkeğin hakimiyeti altına girecek olan bir kıtabıyyedir. Doğacak çocuklar da babanın ve müslüman camianın tesiri altında kalarak müslüman olacaklardır. Diğer taraftan Ehli kitaptan olan bir kadın batıda olsa semavi bir dine inanmıştır. Böylece İslâmada inanma kabiliyeti vardır. Bu kabiliyet ile kocanın tesiri altında kalarak müslüman olması ihtimali kuvvetlidir. Nitekim buna sık sık şahid oluyoruz. Ehlikitabın haricindeki dinsiz veya başka bir dine mensup kadınlar şirke tamamen bulanmışlardır. İslâm ise şirke katıyyen yanaşmaz. Şirk necistir. Haram olmanın bir diğer sebebi de görüldüğü gibi pisliktir.

İslâm mantığına göre pise pis, temize temiz gerektir. Pisle temiz imtizac edemezler. Pis, pisten, temiz de temizden hoşlanır. Ahlâklı kimseler ahlâksızlardan ve ahlâksızlarda ahlâklılardan rahatsız olurlar. Onun için cemiyette iyilerin iyiye, kötülerin de kötüye meyletmesi ve katılması sonucu iyi ve kötü guruplar teşekkül etmiştir. Yuva kurmada da bu esas hakimdir.

Kur'an bu husustan hareket ederek derki:

«Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan kadından başkasını nikâhlayamaz. Zina eden kadını da zina eden veya müşrik olan bir erkekten başkası nikâhlayamaz. Bu suretle evlenmek mü'minler üzerine haram kılınmıştır.» (Nûr. a: 3)

ilimler arasında bu âyet üzerinde açık münakaşalar olmuştur. Evvelki âyetlere de bakacak olursak daima iffetli ve namuslu kadınlarla evlenmek emredilmiştir. Bu Allah Teâlânın iffetsizliğe ve zinaya asla müsaade etmeyişindedir. İnsanlığı ve dinî iflâsa götüren bu halin her iki dünyada da ce-

zası ağırdır. Elmalılı Ahmed Hamdi Yazırın kayd ettiğine göre âlimler çoğunlukla bu âyeti kerimeden üç esas çıkarmışlardır ki hulâsaten şunlardır:

1 — Erkek olsun, kadın olsun müslümanın müşrik ile evlenmesi haramdır ve bir zınadır.

2 — Zina eden erkek veya kadın zinayı helâl sayıyorlar veya ehemmiyetsiz görüyorlarsa bunlar da müşrik hükümündedirler. Müslüman erkek ve kadınlar bunlarla nikâhlanamazlar.

3 — Eğer zina eden, zinayı helâl kabul etmiyerek kötü birşey olduğuna inanıyor ve evvelcede hiç evlenmemiş ise bunlarla evlenmek mekruh olmakla beraber caizdir.

Gelelim boşanma dâvasına, boşamak tek taraflı erkeğe ait bir hak olmakla beraber, kadın da mahkemeye müracaatla boşanmayı talep edebilir. Erkeğin bu boşama hakkı sonsuz değildir. Erkek bu hakkını bir kadın üzerinde ancak iki defa kullanabilir. Üçüncü boşama da artık bu kadın, kendisini üç defa boşayan erkeğe haram olur. Bunların bir arada geçinmeyecekleri anlaşmıştır. Evlenme ve boşanmayı çocuk oyuncağına çevirmemek için Allah Teâlâ bundan sonrasına müsaade etmemiştir. Ancak bu kadın bir başka erkekle muvakkat bir zaman için olmayarak evlenir ve günün birinde ondan da boşanırsa tekrar ilk, koca, bu kadınla evlenebilmek hakkına sahip olur. Demekki kadını üç defa boşamakta haram sebebi olmakta ve aynı kadının bir başka erkekten boşanması da tekrar helâl sebebi olmaktadır.

Bu mesele İslâmın ne olduğunu bilmiyenler tarafından alaya alınmıştır. Onlara verilecek cevap şudur ki İslâm da geçici bir zaman için evlenmek yasaktır. Bir geceliğine veya on seneliğine gibi sınırlandırılmış bir zaman ile evlenmek tamamen batıldır. Nikâh sahih değildir. Alıp boşamak şartı ve niyeti ile nikâh akdedilemez.

Diğer taraftan bir kadını boşayıp tekrar almanın hukukan hudutlandırılması ve haram olarak ilânı erkekleri boşamak hususunda temkinli harekete sevk ediyor ve bu husus ailelerin basit şeyler sebebiyle yıkılmasını önüyor. Elbetteki bir kadını boşayıp tekrar almaya hukukan bir had tayin edilmiyordu ve işte Kur'an bunu yaparak diyor ki:

«Yine erkek zevcesini üçüncü defa olarak boşarsa ondan sonra kadın, kendinden başka bir ere nikâhlanıp varıncaya kadar ona (o birinciye) helâl olmaz.» (Bakara. a: 229)

Böylece İslâmın, namus ve evlenme hususundaki haram ve helâl anlayışı mantıkî esaslara bağlanmış bulunmaktadır. Aslında ırz meselesinde haram olmaktadır, noktasından hareket eden İslâm namusu emniyet altına aldıktan sonra beşer olmanın gerektirdiklerine en uygun cevaplar vererek, insanlığı da koruyarak helâl olan şeylerin hudutlarını tayin etmiştir. Haklar ve mahrumiyetler hukukî esaslara dayandırılmış ve insanlık cemiyeti kurulmuş nesil piç olmaktan kurtarılmıştır. Bugün helâllerin hudutlarını aşarak haramlara saldıranlar nesli kirletiyorlar. Onlara helâllerin hudutları içinde namuslu insan ol-

mak haysiyeti ile yaşamanın iman, mantık ve zevkını aşılmalıyız.

Buraya kadar anlattıklarımız eşya ve namus üzerinde cereyan etmiştir. Halbuki haram ve helâllerin bir diğer sahası da canlarımızdır. Can meselesinde de namus gibi asl olan haram olmaktadır. Külli kaide olarak her insan diğeri kadar yaşamak hakkına sahiptir. Hiç kimsenin diğerrinin varlığını ortadan kaldırmaya hak ve salâhiyeti yoktur. Can, Allahın en kutsal yaratığıdır. Can, ister cılız ve iktidarsız kimsede olsun isterse kuvvetli ve iktidarlı kimsede bulunsun aynı derecede mukaddestir. İnsana eziyet ve zulüm de öldürmek gibi haramdır. Küçük büyük her canlı, canı yanmakta birbirlerine eşittirler. Bir karınca ile bir deve kendilerine zulm edildiği zaman aynı acıyı hissederler. Gene aynı şekilde canlarımızın küçük oluşu hakkınında az olduğuna delâlet etmez. Peygamber efendimiz bir kadının bir kedi yüzünden cehenneme girdiğini haber veriyor.

Kanûni:

Dırahtı (ağacı) sarmış olsa ger karınca

Zarar var mı karıncayı kırınca?

Diye fetva sorduğunda Şeyhu'l-İslâm Ebussuûd Efendi.

Yarım divanına Hakkın varınca

Süleymandan alır hakkın karınca
şeklinde cevap veriyor.

Hele kâinatın kendisi için yaratıldığı insanı öldürmek şöyle dursun eziyette edilemez. Ancak Hz. Muhammed (S.A.) in «her muzır olan öldürülür.» dedikleri ölümü hak ederler. Nitekim Kur'an'ı Kerimde haklı bir sebep bulunmadıkça insan öldürmenin katiyetle haram olduğu ilân edilmektedir.

«Allahın haram kıldığı cana haklı bir sebep olmadıkça kıymayın. Kim mazlum olarak öldürülürse biz onun velisine (mirascısına maktulun hakkını talep hususunda) bir salahiyet vermişizdir. O da katilde israf etmesin çünkü o cidden ve zaten yardıma mazhar edilmiştir — İsra, a: 33»

Haksız yere insan öldürenler, ırza tasallut ederek ailelerin yıkımına sebep olanlar ve nesli kirletenler yaptıklarının cezasını canlarıyla öderler. Bu türlü muzır olanların canları İslâma göre devlete helâl düşmektedir. İslâm, ferdi cezayı kaldırmış ve devletleştirmiştir. Bu bakımdan fertler birbirlerini cezalandıramazlar. Ancak nefislerini ve ırzlarını müdafaada fertler de hukukî bakımdan hayatlarına ve namuslarına kastedenlere cezalarını verebilirler. Ayrıca suçu kim işlemişse ceza da bizzat ona verilir. Herkes kendi yaptığından mesûldür. O'nun için kan davaları tamamen yasaktır. İslâm cezayı devletleştirmesi ve herkesi ancak kendi yaptıklarından mesûl tutmasıyla kan davalarını ortadan kaldırmış ve suçsuzları emîn ve selâmette kılmıştır.

Diğer taraftan İslâm, müslümanların ülkesine saldıran gayri müslimlerin canını da helâl olarak ilân eder. Bunlara karşı devletin harbetme hakkı

vardır. Düşmana karşı ırz, can, hürriyet ve dini korumak azmiyle karşı koyanlar mukaddes cihadın mücahidleri olurlar. Harp hakkı olarak düşmandan ele geçirdikleri mal ve insan artık kendilerine helâl olur. Bu bir misillemedir ve İslâm müslümanların hakkını zayi etmemek için bunu zarureten kabul etmiştir. Köleliğin kaynağında bu zarurete dayanır. Aslında insanlar hürdür. Köleliğin kaynağı harplerdır. Hürriyete tecavüz, cana tecavüz gibi yasaktır.

Müslümanlarla dostane bir şekilde geçinen gayrı müslimlere gelince bunların da canları haramdır ve hertürlü tecavülden korunmuştur. İslâm hukukuna göre «bu dünyada canı yanmakta müslim ve gayri müslim müsavidir.»

Bütün buraya kadar anlattıklarımızı Hz. Muhammed (S.A.) in Veda Haccı Hutbesindeki sözleriyle düğümliyelim:

«Ey nâs! Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz Mekke nasıl mübarek bir şehir ise, canlarımız, mallarımız, ırzlarımız da öyle mukaddestir, her türlü tecavülden korunmuştur.

Hakkın ve hukukun tebliğcisi Hz. Muhammed, böylece en ideal hukukun esaslarını bütün dünyaya ilân etmiştir. Bu esaslar örnek insanlık medeniyetinin temellerini meydana getirirler. Bir ülkeye orada ırz, can ve mal emniyettedir, medeniyet oradadır Medeniyetin bundan başka bir anlamı yoktur. İslâmın kurduğu nizamda insanlar emindir, hürdür ve namusludur. Saadet ve huzur; can, mal ve ırz emniyetinden doğar. İnsanlık cemiyetindeki nizamın temeli de bunların mukaddes tanınmasındadır. Hiçbir nizam can, mal ve ırz emniyetini İslâmiyet kadar teminat altına alamamıştır. Komünizim âdetâ bütün bunlara saldıranın sistemidir. Batı dünyası da hakıyla önleyici tedbirlerden yoksundur. Hele namus meselesinde tam bir gevşeklik içindedir. İslâmın kurduğu cemiyet düzeninde her suç kendisine denk ceza görür. Orada dağbaşındaki çobandan merkezdeki reisicumhura kadar herkes kanun önünde eşittir. Hiçkimse makam, rütbe ve itibarına güvenerek diğerlerinin emniyetini ihlâl edemez. Mal, can ve ırz gibi mukaddes mefhumlara tecavuz ederek cemiyeti ruh ve madde alanında felâkete sürükleyenler kim olursa olsunlar iltimasız muhakkak cezalarını görürler. Hz. Muhammed (S.A.) cemiyetlerin yıkılmasını kanun önündeki eşitsizliğe ve suçluların cezasız bırakılması esasına bağlayarak diyorlar ki:

«Allahın hadlerinden bir haddi (yani Allahın cezalarından bir cezayı) yerine getirmeyi esirgermissin? — Sonra kalkıp hutbe irad etti ve buyurdu ki Ey insanlar! muhakkak sizden evvelkilerini mahveden şey, içlerinden bir büyük hırsızlık yapınca onu terketmiş olmaları ve bir zayıf çalınca ona ceza vermiş olmalarıdır. Allaha yemin ederim ki eğer Muhammed kızı Fatıma da hırsızlık yapsaydı onun da muhakkak ellerini keserdim.»

(Müslim. Kitabu'l-Buyûğ)

RÜBAİLER

BİLMEK

Ben gonca gülün sabrını gülşende sanırdım
Gördüm ki değilmiş; kokular tende sanırdım.
Bilmek ne güzel birşeyi hiç bilmediğimi
Kurtulmayı ey nefes, ne yazık, sende sanırdım.

MÜNKİR

Toplumları fikrinle bozarsın, bu kolaydır.
Oktur kötü telkin ama, Hak telkini yaydır.
Bomboş kafalar caydı deyip düşme gurûra,
Mümkünse ey inkârcı inanmışları caydır...

YOLCU

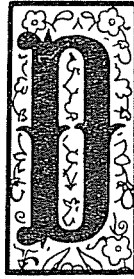
Sağlam denilen bir yolu tutmuş gidiyorsun
Gerçek yolu duygunla kurutmuş gidiyorsun.
Aklınla yürür zannediyorken seni kendin;
İmansız akıl hiçtir, unutmuş gidiyorsun.

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU

İslâmiyet'te Türbe ve Makbere

Ramazan ASLANBABA
(Darende Müftüsü)

(1) «Bid'at işlemek, sünneti terketmekten daha şerli ve zararlıdır.» Tarikat-ı Muhammediye Şerhi Hadimi, C. 1, S. 129 bid'at meselesi için bak: Mektubat-ı İmamı Rabbani, arapça 1963 baskı, C. 1, S. 159/160, mektup, 186, Mebârikulezhar fişerhi Meşarikulenvar, S. 1, S. 27, Hz. Aişe (r.a.) hadisi.

inimiz, ölülerin defnini ve islâm mezarlıklarının şeklini belli bir takım esaslara bağlamıştır. İslâmiyet bu esasları koyarken, diğer bâtil din ve mezhep mensuplarınınkilere islâm kabristanlarını benzetmemeyi en önemli gaye bilmıştır.

İslâmiyet, bu nedenle fâniliğin durakları olan makberleri dünyada ebedilik gayreti ile imar, tezyin ve tahkim etmeyi, akla ve şer'a aykırı bir israf olduğu için haram kılmıştır. Zira ebediyet yalnız ukbadadır. Büyük islâm edibi merhum Âkif bu gerçeği :

**Evet, bütün beşerin hakkıdır bekâ emeli
Fakat bu hakkı ne taştan, ne leşten istemeli!...**

siiri ile pek güzel ifade buyurmuşlardır.

Ne hazindirki, İslâmî esas ve hükümlere aykırı bir türbecilik hevesi ve makbere imarı bid'atı kerihesi bu gün müslümanlar arasında az da olsa görülmektedir. Mezarlıklara gidiniz; Bir çok kabrin sandukalar, süslü kumaşlar, mermerler, taşlar ve kubbelerle kapatıldığını görürsünüz.

Mezarlıklara şer'i ölçülerin üstünde yapılan bu çeşit harcamalarla, tamamen islâmî talim ve telkinde bulunacak muazzam bir radyo istasyonu bile kurulabilirdi.

Önemsiz gibi görünen bir küçük bid'atin bile, ne büyük bir kayba sebep olduğunu görüyor musunuz? (1)

Putperest cem'iyetlerin bu zararlı adetinin, Türk-İslâm topluluğuna da bazı cahil istismarcılarca sokulmaya

başlanması karşısında biricik tedbir, şüphesiz sünnet-i seniye'ye uygun olan şekli halkımıza öğretmektir.

Aksi halde farz olan iman ve islâm hizmetleri varken, kabirlere binler harcayan zevalli ahmaklar ve türbelerin çevrelerindeki modern nebaşlar daha da artacaktır. (2)

İslâmî makbreye dair mutemet fıkıh ve hadis kitaplarından bazı hükümleri bu gaye ile aşağıya veriyoruz: 1 — Kabir üzeri müsennem (deve örkeci gibi) yapılır, murabba taş, beton ve sanduka yapılmaz. (3)

2 — Bir kabir üzerine (değil kıymetli kumaşlar v.s.) kendi içinden çıkandan ziyade toprak koymak dahi mekruhtur. (4)

3 — Kabir kireçlenmez ve boyanamaz. (5)

4 — Binaların, kubbe ve türbelerin içine defn olunmak yalnız Peygamberlere mahsustur. Peygamberler dışındaki her müslüman, kabristanlara nakl ve diğer müminler gibi defn olunur. Cami, medrese ve benzeri binalar yapanların, kendileri için buralarda makbereler ayırmaları da sünnete aykırıdır. (16)

5 — Kişiyi öldüğü mahal lin kabristanına defnetmek müstehaptır. Oradan nakl, fidesiz iş yapmaktır. (7) (Arzın her yerini ölü ve diri için müsavi kıldık (toplantı yeri yaptık) buyuruyor Cenab-ı Hak. (8)

6 — İnsan nerede öleceğini asla bilemez. (9) Binaen-aleyh ölümünden evvel kendisi için kabir hazırlamak yersiz ve yararsız bir hareket olduğundan hoş görülmez. İnsana lâzım o-

lan kendini kabre hazırlamaktır, kendine kabir değil. (10)

7 — Türbe, türabdan bol topraklı yer ve toprak demektir. Batı türbelerin düalarının kabulü için icabet mahali, şifa için devagâh, hacetlerin görülmesi için dilek yeri olarak ittihazı Allah (C.C.)nın hakkı olan ümürü âlemde tasarrufu kul'a vermektir ki putperestlerin çirkin adetlerindendir, büyük bir günahdır ve iman için çok tehlikelidir. (11)

8 — Camiler, mescitler makbere ittihaz olunamayacağı gibi, kabir bulunan mahallerde de namaz kılmak mekruhtur. Mübarek Peygamberimiz «Arzın her her tarafı mescittir, ancak makbere (kabir bulunan yer) ve hamam hariç» buyurmuşlardır. (12)

Bu konuyu Fatih'in başı İkinci Murad'ın vasiyyetinden bir parça ile bitirelim:

«Öldüğüm zaman beni Bursa'ya oğlum Alâaddin'in yanına gömün, Mezarım, asla hükümdarlar için yapılan türbelerden olmasın. Vücudumu doğrudan doğruya toprağa gömünüzki, Allah'ın rahmeti olan yağmur üstüme yağsın. (13)

Mezarların üzerine on binleri bulan bir servet gömen gösteriş budalarına ne güzel bir derstir bu. Bu günkü mezar taşlarının çoğu gömülene de ıztırap verir. İsriftir, haramdır. Binlerle liraya mal olan mezar taşları yerine bir fakire kulübe yapılırsa Allah da razı olur, mevtanın da ruhu sükun bulur. (14)

İnsan azaldıkca, çoğalan bir

nesne vardır: kabir!.. Bugün bahsettiğimiz türden kabirler ise, galiba gerçek müslüman azaldıkça çoğalmaktadır.

2 — Kefen soyucu, ölüleri, türbe ve makberleri istismar ederek geçirici anlamına.

3 — Dâmâd, C 1, S 153. Nurul İzah, S 120. Mevkufat, C 1, S 152.

4 — Dâmâd, C. 1, S. 153. Fetâvâyı Alemgiriyye (Hindiye) C. 1, S. 174. Nimetül İslâm, Kitabüssalat, S. 607.

5 — Fetâvâyı Alemgiriyye (Hindiye) C. 1, S. 176. Mültekâ (1277 basımı.) C. 1. S. 29 Nimetül İslâm, Kitabüssalat, S. 608 Nurul İzah, S. 120.

6 — Mülteka, C. 1, S. 29 Halebi Sağır, 340 Nimetül İslâm, 609, Nurul İzah S. 120

7 — Dâmâd C 1, S 154 Fetavayı Alemgiriyye (Hindiye) C 1, S 177 Halebi Sağır S 339

8 — El-Mürselat, 25-26.

9 — Lukman, 34

10 — Nimetül İslâm Kitabüssalat S. 617

11 — El - Fırkan Beyne Evliya-ir Rahman-i ve Evliyaişseytan (Şeyhul İslâm İbn-i Teymiyye, 1263/1328) S. 157, 158 Ahlâka ait 239 Hadis, A.H. Berki S. 194, Hadis Nu. 226

(Düalar için mahalli icabet olmak hususunda, makbere-i pür enver-i Peygamberi âhâd-ı ümmetin medfenleri ile elbette kıyaslanamaz.)

12 — Riyazussâlihın minkelam-ı Seyyidilmürselin, (Nevevi 1233/-1277) Darul İrsad, Beyrut (1968/-1387) S. 430 Hadis Nu. 1754. Mülteka S. 29 El-Fırkan Beyne evliya-ir Rahmani ve Evliyaişseytan. (Tekyuddin Ahmed bin Abdülhakim İbni Teymiyye) S. 157 Ahlâka ait 239 Hadis S 58-59 Hadis nu 64 A. H. Berki.

13 — «Kabirlerin (toprağı) üstüne, rüzgârların esmesi ve yağmurların damlaması ölü mü'minin günahlarına kefarettir.» Hadisi Şerif Dâmâd C. 1, S. 153

14 — İzmir İmam-Hatib'in hazırladığı 1969 yılı takvimi (8) şubat sayfası.

Tasavvuf

Zahidlerin Tenkidi

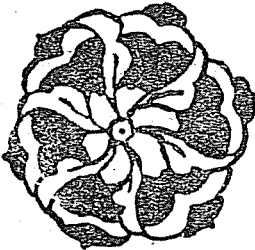
(Geçen Sayıdan Devam)

Dr. Ahmet Subhi
FURAT

âhidane yaşayanlar arasında, azığı bir mescide, bir vaziye veya bir dağa bağlanma olan vardırki; onun hoşlandığı şey halkın kendisini tek başına kalmış bilmesidir. Böyle bir zahid bazan, bu bağlanışına, «dışarıya çıkışında kötü şeyler görmekten korkuyorum» diyerek izah eder. Oysa o'nun bu hareketinde kibirlenmek, insanları hakir görmek, başkalarının kendisine karşı davranışında kusur işleyeceklerinden korkmak, şeref ve üstün mevkiin korumak gibi birçok hususlar vardır. Halka karışmak; bu o'nun gayelerini yok eder. Halbuki o, medh edilmesini ve dillerde dolaşmasını arzulamaktadır. Ekseriya o'nun gayesi kusur ve suçlarını, cehaletini örtmek olduğundan bu yolu tutmuştur. Ziyaret edilmesinden hoşlanır, fakat ziyaret etmez. Emirlerin kendisine gelmelerine, ve halkın evinin kapısında toplanmalarına ve elini öpmelerine sevinir, fakat kendisi hastaları ziyareti, cenazelerde şehadette bulunmağı bırakmıştır. Arkadaşları da «Şeyhi mâzur görün, âdetidir. «Sonra bu Şeriata muhalif bir âdet değildir.» derler. Bu şahsın yiyeceğe ihtiyacı olsa, yanında satın alacak birisi de olmasa, bizzat satın almak için çıkıp da halk arasına karışarak mevkiini kaybetmesin diye açlığa sabreder. Eğer çıksa ve istediği şeyi satın alsa, şöhreti-gitmıştır diye düşünür. Oysa içinde şöhretini muhafaza etmektedir. Hâlbuki Hz. Peygamber - Allah O'na selâat ve Selâm etsin - çarşıya çıkar, istediği şeyi satın alır ve eve bizzat kendisi getirirdi. Hz. Ebu Bekir - Allah O'ndan Razı olsun - Elbiseleri omuzunda taşır, satar satın alırdı. Muhammed b. El-Kasım'a dayanan bir isnadla gelmiş olan Hadis şöyledir: Abdullah b. Hanzala'dan nakledilir: Abdullah b. Sellâm, başında bir çukı odunla geçti; (O'nu gören) halk «Allah seni zengin etmişken bunu neye yapıyorsun? demişti, O da bunun üzerine: «bununla kibrimi defetmek istedim, zira Hz. Peygamberin, -Allah O'na selâat ve selâm etsin- «cennete kalbinde bir zerre kadar kibir olan girmeyecektir» dediğini işitmiştim.» diye cevap verdi.

Yenilip içilecek ihtiyaç ve benzeri şeyler, satın almak için

dışarı çıkmağa dair anlattıklarım, ilk Selefin âdetleri idi, bu âdet de hâl ve elbiselerin farklılaşması gibi değişti. Bugün âlimin, istediğini satın almak için dışarı çıkmasına uygun görmüyorum. Zira bu, hattı zatında ta'zim edilmesi meşrû olduğu halde, cahillerin nazarında ilmin nurunu söndürür. Onların bu nevi şeylere bakmaları riya derecesine varmaz; kalplerde heybeti gerektiren şeyin kullanılması buna mâni değildir...

Selefde kâpleri değiştirmeyen herşeyin, bugün için yapılması icab etmez. El Evzâî şöyle demiş: «Güler ve lâtife ederdik. Kendilerine uyulan kimseler olduğumuz zaman, bunun bize yakışmadığını görüyordum.» İbrahim b. Ethem den şöyle rivayet etmiştik: Arkadaşları birgün lâtife ediyorlarmış, bir adam kapıyı çalmış, bunun üzerine kendisi, arkadaşlarına susmalarını emretmiş. Fakat kendisine, «Bize riyayı mı öğretiyorsun?» demişler. O da cevaben: «Ben aramızda Allah'a karşı gelinmesinden hoşlanmam» demiş.

O sadece cahillerin; «Bu zahidlere bakınız, nasıl hareket ediyorlar» sözünden korkmuştur. Avâm, bu nevi hareketleri âbidler için hoş görmez. Bu zahidler arasında bir zümre vardır ki; bunlardan birisinden, göze çarpmayan bir elbisesini giymesi istense, zühddeki değeri azalmasın diye giymez, ölse yemez, halk da onu seyreder, gülmez, tebessüm içinde gizlenir. Şeytan ona, bu hareketi halkın ıslâhı için yaptığını telkin eder. Oysa bu, adâb-ı muâşeretini koruyan bir riya'dır. O'nu, başı eğik, mahzun halde görürsün: ama o yalnız kaldığı zaman, tehevür içinde bir arslandır.

S elef, zâtlarında olduğu söylenen her şeyi kendilerinden uzaklaştırırlar, gösterildikleri her yerden kaçarlardı. Abdullah b. Hafif'e dayanan bir isnadla gelmiş olan Hadis şöyledir: (Abdullah b. Hafif'e) Yusuf b. Esbâd söylemiş: Sebec'ten yürüyerek yola çıktım, çantam boynumda Masisa'ya geldim, Şu, bu bana selâm vermek için dükkânından çıktı, çantamı çıkardım 2 rekât namaz kılmak için mescide girdim, etrafımı çevirdiler,

biri gözümün önünde belirdi. İçimden «kalbim buna ne kadar dayanır» dedim. Çantamı aldım, üzerinde toz ve yorgunluğumla Sebec'e döndüm. Kalbim 2 sene bana dönmedi.

Zahidler arasında yırtık elbise giyen, elbisesini dikmeyen ve dünyaya nimetlerine sahip olmadığı görürsün diye imâmesini ve sakalını düzeltmeyi ihmâl edenler vardır.

B u nevi hareketler de riyânın nevelerindedir. Dâvud et-Tâiye «Sakalımı uzatıyormusun?» denildiği zaman, «Ben onunla ilgilenemiyorum.» dediği gibi, zahid, niyetlerinden uzaklaşmada samimi

ise, (Doğru) yolun dışında yürümektedir. Zirâ, Hz. Rasûlün - Allah Ona Sâlat-u Selâm etsin- yolu değildir; Sahâbenin yolu da değildir. Çünkü Hz. Peygamber, (A.S.-V.) insanların Ahiretle en çok meşgul olanı olduğu halde, saçını düzeltir, aynaya bakar, yağ ve koku sürünürdü. Hz. Ebu Bekir ve Ömer, -Allah onlardan râzı olsun- Sahâbenin Allahdan en çok korkanları ve en zahidleri oldukları halde, kına ve ketem sürünürlerdi.

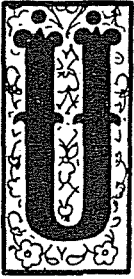
Kim, Sünnetin ve büyüklerin hareketlerinin, fevkinde bir mertebe iddia ederse, ona teveccüh edilmez. (Devam edecek)

Koşma

Çiçekleri birleştirsın eşlesin
Petek yapısın, kovanımı işlesin
Kahr ile sitemi arı döşlesin
Yenmiyecek ise bal neye gerek
Domurcuk çiçekle süslense dallar
Onbeşlik kızlarda şallansa şallar
Cümle diyarlara yollansa yollar
Kendini bilmezse kul neye gerek
Akan ırmaklarla akıp gitmezse
Bir kilo baklayı alıp satmazsa
HÜRÂŞIK der herşey gibi bitmezse
Kıymetli denilen pul neye gerek.

HÜRÂŞIK

ÜÇ HARF

ç sessiz, fakat sessiz olduğu kadar derin mâ-nalar ihtiva eden İlâhî harfler. Elif, Dal ve Be. Öyle ki, sadece Elifte maddî ve manevî âlemlerin tümü gizlenmiş. Ve bu Elif uğrun-da nice Hak âşıkları, yanmışlar, tutuşmuş-lar, hattâ kellelerini dahi seve seve ver-mişler.

Hallac-ı Mansur, «**Enel Hak**» dediği za-man, kesret âlemini kafa gözünden silmiş, kalb gözü ile Cenab-ı Hakka yönelerek, Vahit olan Rab-bimiz'in (C.C.) Elif'teki birlik vahdetinde eridi, orada hal oldu ve bu uğurda kellesini seve seve ham softalara teslim etti.

Karaca oğlan, Anadolu'nun ıssız ve viran bir hanında, isli bir lâmbanın aydınlattığı, Harap bir hanın loş bir oda-sında aşka geldiği zaman, dışarıda yağan kar daneleri, onu İlâhî bir cezbeye getirdi ve o namütenahi kar dane-cikleri, sanki bir anda birleşti, Kâinat yekvucüt hale gel-di, madde âlemi silindi ve o âşık ozanın gözünde sadece bir tek varlık tecelli etti: Elif... Ve mızrabını, sazının tel-lerine vururken, kalbinden gelen İlâhî âşk nağmeleri, du-daklarının ucundan şu şekilde döküldü:

İncecikten bir kar yağar,

Tozar Elif Elif diye

Âk elleri kalem tutar

Yazar Elif Elif diye.

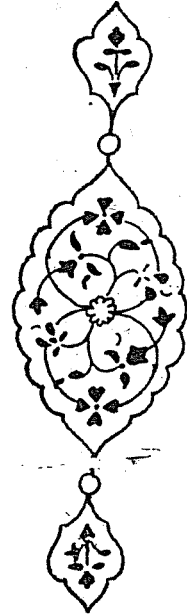
Yunus Emre, kendi biyografisini dört satırlık bir kıt'ada belirtirken şöyle seslenir:

Elif okuduk ötürü,

Nazar eyledik götürü,

Yaradılmışı severiz,

Yaradandan ötürü.

Bu tasavvuf şairi, Elif'in sırrını bu dörtlüsünde nekadar güzel dile getirdiğini anlamak, arif olanlar için herhalde güç olmasa gerek.

Bursa Emir Sultan camiinde namaz kılp ta, o muhterem zatın türbesini ziyaret ederken, Allah'ın (C.C.) rızasına kendisini vakfetmiş bir muhterem zat, bizleri, 1,5 m. irtifai olan camiin altındaki kubbeli mahzenine soktu ve şöyle hitap etti:

— Fatih, hocası Molla Hüsrev'den ilk derslerini bu mahzende aldı ve ilmin başı olan üç harfi, yedi senede burada öğrendi.

Şaşkın nazarlarla bu muhtereme baktığımız zaman, hayretimizi anlayan olgun kişi, ilâve etti:

— Evet, sadece üç harf: Elif, Dal ve Be'yi. Çünkü yalnız Elifte Allah'ı (C.C.) bilmek olduğu gibi, bu üç harfi yanyana getirdiğimiz vakit: - E.D.B. - bizlere EDEB-i ifâde etmektedir. Edeb ise her işin başıdır.

Sahabe-i Kiram, Hz. Aişe R.A. valide-mize, Peygamberimizin ahlâkını sordular. Buyurdular ki:

— Siz Kur'an okumuyor musunuz? Resullah'ın ahlâkı, Kur'anı Kerim'in ta kendisi idi.

Demek ki çığır açıp, çığır kapayan o veli sultan, boşuna çile çekmemiş bunca yıl o çilehanede.

Tarikatlar dahi düstur olarak bu üç harfin esasını kaynak edinmişler ve - Eline, diline, beline - tabirini kendilerine yasa haline getirmişlerdir.

Bursa'nın tarihî yerlerini gezdikten sonra tekrar ikinci namazına durdum. Bak-tım ki: kıyamda Elif -I-, Rukûda Dal'ı -)-, Ka'de de ise Be - - yi resmediyordum. Anladım ki, hakikaten bu üç harfe, insanlık o kadar muhtaç ki, 7 sene değil, 70 yıllık ömrünü bu uğurda harcasa gene de az gelecektir...

Hasan AKTUNÇ

Çağrı

Peşinden gide gide gölgelerin
Yorulmuş ayakların, ellerin
Tutulmuşsun fırtınaya.

Fikrin buncası akla zarar,
Çok şeye bağlanmak neye yarar?
Başını birliğe daya.

Yollar, dediler avuttular
Gördün, seni unuttular
Dönüp bakmadılar arkaya.

Onlara: «yol takdir» diyemiyorsun
Biliyorum bir kere korktun
Oturup yalnız başına ağlamaya.

Aldırma düşman gözlere
Tutuvermesin bir kere
Tutarsa tam tutar maya.

Daha neden korkuyorsun, ürkeksin!
Sana bekle, diyorum göreceksin!
Yanlışlar başladı yıkılmaya.

Yeter gölge peşinde dolıştığın
Bir zamanda ardına düş aklının
Düşünceyi al sıraya..

Metin Önal MENGÜŞOĞLU

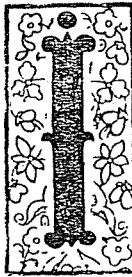
Edebiyat

«Süleyman Çelebi'nin 560 yıl önce yazdığı ve türünde eşsiz bir başarıyı sembolleştiren "Mevlid", sadece Türk dil ve edebiyatının değil, bütün İslâm âleminin de imrenilmeğe değer saf, coşkun, samimî bir duygu ve düşünce meyvasıdır.»

A. KARAHAN
(İst. Üniversitesi Öğretim Üyesi)

560. yılında

MEVLİD

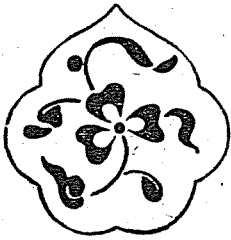

çinde bulunduğumuz hafta boyunca «Bursa büyüklerini anmak» için düzenlenen konferans ve törenler arasında, ünlü Mevlid yazarı Süleyman Çelebi, özel bir yer ve önem taşımaktadır. Onun, tam 560 yıl önce yazdığı ve türünde eşsiz bir başarıyı sembolleştiren eseri, sadece Türk dil ve edebiyatının değil, bütün İslâm âleminin de imrenilmeğe değer, saf coşkun ve samimî bir duygu ve düşünce meyvasıdır.

Bu vesile ile Mevlid, tarihi, sanatkarı üzerinde — bugün için — en sağlam gözükken temel bilgiyi ve görüşleri özetlemeyi çok faydalı bulmaktayız.

Klâsik arapçada «doğmak» ve «doğurmak» anlamlarına gelmekle beraber Mevlid sözü, genel olarak, Hz. Muhammed'in doğum zamanı için kullanılır. Çağımızda Peygamberin doğum gününü kutlama amacı ile —ya da müslümanların kendi ölüleri için— yapılan toplantılar, törenler ve onlarda Süleyman Çelebi'nin eserini okutmak «Mevlid» sözcüğü ile adlandırılmaktadır.

Hz. Muhammed'in doğum günü dolayısıyla tören yapılması, ilk önce, Mısır'da Fatimiler zamanında başlamıştır. Fakat en parlak şenlikler, toplantılar XIII. yüzyılda Erbil Atabeylerinden Müzaffereddin Gökbörü (ölm. 630/1233) nün yakın ilgisi ile gelişmiştir.

Adında Mevlid sözü bulunan ilk eserin İbnü'l-Cevzi (ölm. 597/1200) gibi hadis bilgini, hukukçu ve tarihçi bir şöret tarafından yazıldığı bilinmektedir. Ancak bundan da daha ünalmiş Mevlid, İbnü Dihya diye tanıann bilginin kaleminden çıkmış olup Gökbörü'ye sunulmuş olandır. Büyük mutasavvıf Muhyiddin İbnü'l-Arabî de Mevlid yazmıştır.

Türk Edebiyatı ve özellikle Süleyman Çelebi bakımından; kişiliği ve üzerinde durduğumuz konudaki eseri dikkati çeken —Kur'an bilimlerinin üstün bilginlerinden— İbnü'l-Cezerî'dir (751-833/1350/1429). Süleyman Çelebi'nin çağdaşı olup Yıldırım Bayezid devrinde Bursa'ya gelen ve ancak Ankara Savaşından sonra Timur tarafından Semerkand'a götürülen bu ünlü bilim adamının «el-Mevlidü'l-Kebir» adlı eserinin ve Süleyman Çelebi ile Bursa'da yaptığı konuşmaların, sanatçımız üzerinde etkili olduğunu söylemekte sakınca yoktur. Hattâ İbnü'l-Cezerî'nin de Mevlid'ini Bursa'da yazmış olması düşünülebilir. Bu Mevlid'de Peygamberin doğuşu, hayatı, ahlâkı, özellikleri, mucizeleri konularında açıklamalar vardır. Bu eser, türlü bakımlardan Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ile benzerlikler göstermektedir. Arapçada, az önce belirttiğimiz gibi, epey Mevlid türünde eser bulunduğu halde Farsçada, bizim anladığımız anlamda, Mevlid ve geleneği yoktur. Muharrem ayında, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid olmasının hatırlanarak yas tutulması, törenler düzenlenmesi ve benzeri davranışlar, Peygamberin doğum yıldönümlerinde şenlikler yapılmasına engel sebepler gibi gözükmektedir. Nitelikleri ayrı olmakla beraber, İran Edebiyatında, «Maktel-i Hüseyin» ler, bir bakıma, Mevlid'e paralel bir rol oynamışlardır, denebilir.

Türk toplumunda Mevlid geleneği pek güçlü ve yaygın olduğu gibi, Türk dilinde de yazılmış birçok Mevlid kitabı vardır. Ancak bunlardan hiçbiri, Süleyman Çelebi'nin beş buçuk yüzyıldan fazla bir zamandır gönülleri ürperten ve ruhları besleyen Mevlid'i, —sanatçının kendi verdiği ad ile «Vesiletü'n-Necat»'ı— kadar başarılı, etkili olmamış ve Türk toplumu tarafından onun eseri kadar be-nimsenmemiş, sıcak ilgi görmemiştir. Fakat ne gariptir ki; Mevlid'i elden ele, dilden dile saygı ile dolaşan Süleyman Çelebi'nin hayatı hakkındaki bilgimiz basit, eksik, yetersiz, hattâ bâzı bakımlardan birbirini tutmazdır. Onun çağdaşları, kendisi hakkında bize güvenilir bir bilgi bırakmamışlardır... Zamanından ancak bir buçuk yüzyıl sonradır ki, Kastamonulu Lâtifi ve Gelibolulu Âli tezkire ve tarihlerinde ondan söz açmışlar, eserini öğmüşlerdir. Ama bu iki tanınmış kişinin onun ailesi konusunda verdiği bilgi birbirinden ayrıdır. Birinciye göre, Süleyman Çelebi ünlü İvaz Paşa'nın oğludur. İkinciye bakılacak olursa, O, ana tarafından Şeyh Edebali'nin —ki Osmanlı devletinin kurucusu Osman Gazi'nin kayınbabasıdır— oğlu Şeyh Mahmud'un torunudur. Fakat, gerçeği söylemek gerekirse, Süleyman Çelebi'nin baba tarafından şöretli paşalara, ana tarafından hükümdar hanedanına nispeti hayli şüphelidir. Sonradan kamu oyunda ona karşı böyle söylentilerin doğup gelişmesine yardımcı olmuş olacaktır.

Mevlid'teki bir beyte göre şair, eserini 60 yaşında iken yazdığına değindiği için —Süleyman Çelebi'nin bunu 812/1409'da kaleme aldığı da kuşkusuz olduğundan— O, 752/1351 tarihinde hayata gözlerini açmıştır. Sadece Mevlid'teki tarih beyti eğer sonradan eklenmişse, burada bile, tereddütler doğabilir. Rahmetli Prof. Ahmed Ateş, Süleyman Çelebi'nin 762 - 767 / 1359 - 1364 yılları arasında doğmuş olabileceğini belirtmiştir.

Sanatçımız, iyi bir eğitim görmüş, Arapçayı pek iyi öğrenmiştir. Söylenildiğine göre Bursa'da Emir Sultan'a da bağlanmıştır. Süleyman Çelebi'nin Bursa'daki Ulu Cami imamlığına atanmasının da Emir Sultan'ın tavsiyesi üzerine olduğu söylenir. Cami 802/1400 tarihinde tamamlandıktan şairimiz, eğer bu imamlık görevinde bulunmuşsa, herhalde işaret ettiğimiz zamanda, ya da bundan az sonra bulunmuştur. Yine onun Yıldırım Bayezid (792-805/1392-1402)'in imamı olduğuna dair söylentiler varsa da, bunlar gevşektir. Emir Süleyman'a hocalık ve nedimlik ettiği hususundaki kayıtlar da kesin değildir.

Hayatının, genel olarak, imamlık ve benzeri din görevleri ile geçtiğini ve hükümdar sarayları ile de fazla bir ilgisi ve yakınlığı bulunmadığını kabul etmek, daha gerçeğe yakın görünmektedir. -

Mevlid'in yazılış sebepleri için de; Ulu Cami'de bir vâizin, Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden bir üstünlüğü bulunmadığını ve peygamberler arasında da

bir fark düşünölemeyeceğini ileri sürmesi sonucunda, Süleyman Çelebi'nin ruhunda uyanan tepkinin ve ona ölmez ve eskimez bir eserle cevap vermek arzusunun önemli yeri olduğu doğrudur.

«Rahat-i ervâh» tamlamasının gösterdiği tarih olan 825 (1422)'de öldüğü söylenen Süleyman Çelebi'nin bildiğimiz tek ve eşsiz eseri «Vesiletü'n-necat = Mevlid» ten ibarettir. Bu şaheser, «Fâilâtün fâilâtün fâilün» vezni ile yazılmış, «Mesnevi» türünde bir risaledir. Konusunun ağırlık noktası, Hz. Muhammed'in doğumu ile o sırada beliren olağanüstü olaylar, Peygamberin nitelikleri, hayatının bazı safhalarıdır.

Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde teknik güçlüdür. Çeşitli duygu ve düşünceler; saf, coşkun ve içten doğma olmalarına rağmen, bunlar, onun kafasında iyice işlendikten sonra en uygun ve veciz şekilde söz kalıplarına intikal ettirilmiştir.

Süleyman Çelebi, birçok defalar, anlatacağı bir konuya önce okuyucuyu da hazırlamaktadır. Okuyucunun dikkatini uyarmak için canlı tablolar çizmektedir. Sanatçı, eserinin bölümleri ile bütünü arasındaki âhengi kurmayı ve korumayı pek iyi bilmıştır. En coşkun ve heyecanlı anlarda bile kalemini başboş bırakmamış, hayâl ve duygunun yanı başında bilgi ve düşünceye de gerekli yeri ve önemi vermiştir. Mevlid'ini Türk edebiyatının eşsiz bir incisi niteliğine sahip kılmak için çok çaba harcadığını söylemeğe lüzum bile yoktur. Eskiler onun eseri için «sehl-i mümteni» (ilk anda söylenmesi ve yazılması kolay sanılan, amâ deneninince aynı başarıyı elde etmenin imkânsız olduğu anlaşılan) deyimini kullanmışlardır.

Süleyman Çelebi'nin dil bakımından da, çağına göre, kusursuz ve pek başarılı olması ögünölmeğe değer bir özelliktir. O Türkçenin aruz kalıplarına uydurulmasında birçok güçlük çekildiği bir yüzyılda, imkân ölçüsünde, dilimizi aruza imrenilmeğe değer bir başarı ile uygulamıştır. Olaylara uygun, kısa ve etkili söyleyiş tarzı da ayrı bir sanatçılık üstünlüğüdür. Hele duygu ve düşüncelere tam uyan söz ve deyimleri bulmakta Süleyman Çelebi, gerçekten, erişilmez bir şiir ustasıdır.

Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i «Ehl-i Sünnet» (Kur'ana ve hadis'e göre davranan dört mezhepten olanlar) inançlarının şiir dili ile güçlü ve çok içten bir savunması karakterindedir. Zaman zaman faydalı öğütlerle de süslenen bu eser, dil ve edebiyatımızda bir şaheser olarak doğmuş ve bugüne kadar da öyle kalmıştır. Didaktik niteliğine rağmen Mevlid, coşkun, yüce ve insani duyguların, heyecan dolu bir ruhtan tertemiz bir akışını ve güçlü bir lirizmi kapsamaktadır.

Böylesine sonsuzluk ve ihtişamlı güzellik sırrına ermiş kişiler ve yüzyılların üstünden duru bir fiskeye suyu gibi aşır susuz ruhları teskin eyleyen eserlerdir ki; milletimizin dünya önünde yüzünü ağartır ve tarihe adını altın yaldızla yazmak hakkını ve şerefini bize başışlar.

Rubâî

Yokmuş gibi gâzi, şühedâ evlâdı;
(Eylem)ci veletler, koparır feryâdı!..
Vaktâki kızıl, geçti fikirden fiile,
Millet de coşup, bastı mubârek tokadı!

16/2/1969
Dr. Cahit ÖNEY

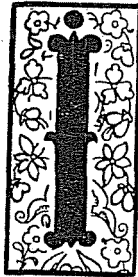
Maarif

Türkiye'de dinî tedrisat

«MUHTEREM HOCAMIZ, DEĞERLİ İLİM ADAMI ORD. PROF. DR. ALİ FUAT BAŞGİL'İN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA AZİZ HÂTIRASINA HÜRMETEN BİR YAZISINI NEŞREDİYORUZ.»

— Kafaları bilgi nuru ile aydınlatınız, tâ ki onları kesme ihtiyacı duymıyasınız.

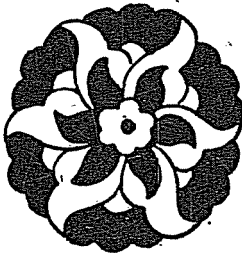
Victor HUGO

man sahibi insanların inandıkları Allaha karşı vazifelerinden biri de, mensub oldukları dinin akide ve erkânını başkalarına öğretmek, okutmak, yaymak ve telkîn etmek ve bu sayede onları cehaletin pençesinden kurtarıp kazanmaktır. Bütün dinlerde ve bilhassa İslâmiyette «Neşri Din» ve «İlâyî Kelimetullah» tabirleriyle ifade olunan vazife, Allah indinde en makbul amellerdendir. İslâmiyetin «İlâyî Kelimetullah» ideali ve, husûsiyle bu idealin İslâm - Türk tarihinde oynadığı rol üzerinde durmağa bu etüdün gerçevesi müsaid değildir. Yalnız şu kadar diyelim ki, bir ucu Hinde ve Çine, bir ucu Avusturya ve İspanyaya uzanan İslâm-Türk dünyasının bu genişlemesini sırf askeri üstünlüğe ve iktisâdi gayeye bağlamak tarihi yanlış anlamaktır. Bu genişlemede ve bu hayret verici muvaffakiyetlerde «neşri din» idealinin birinci derecede rol oynadığı muhakkaktır.

Bir dindar için, hususile bir din adamı ve alimi için, mensup olduğu dinin akide ve erkânını okutup öğretmek hem bir vazife, hem de bir haktır. Bir vazifedir, çünkü, yukarıda dediğimiz gibi, bu bir nevi ibadet ve Allah indinde makbul bir ameldir. Bu gün Afrikanın kızgın çöllerinde Tibetlerin göklere uzanmış karlı dağlarında dolaşıp ömür çürüten Hristiyan misyonerleri bu fedâkârlıklarla en sevaplı bir ibadeti edâ ve en hayırlı bir vazife ifa ettiklerine kanidirler.

İslâm'da «Cihad» ın farz olduğu malûmdur. Cihaddan maksat Dini İslâmı yaymak ve «İlâyî Kelimetullah» vazifesini ifa etmektir. Bu ise ya kılıçla veya söz ve kalem ile mümkündür.

de sözleri ve yazularıyla aynı maksat uğrunda hizmet eden ilim ve kalem sahibi aynı derecede «mücahid» dir. Her ikisi de aynı bir cihad vazifesini yerine getirmektedir.

DİNİ OKUTUP ÖĞRETMEK BİR HAKTIR

Dini okuma ve öğretme faaliyeti, dindar için yalnız dini bir vazife değildir. Hem de bir haktır. Çünkü bu bir insanî ihtiyaçtır. Dindar, kendi kanaatınca, hakikata bir insandır. Hakikatı bulan ve onun emsalsiz zevkini tadan kimse başkalarına da tattırma ihtiyacını duyar. Şu halde dinin akidelerini ve erkânını okutup öğreten din adamı ve âlimi yalnız bir vazife ifa etmiyor, aynı zamanda, insanlığının bir imtiyazı halinde sahip olduğu bir hakkı kullanıyor. Aşıkâr ki, din hürriyeti prensibi okuyup okutma ve öğretip öğretme hakkını, gayet tabii olarak, istilzam eder. Çünkü din, tıpkı ilimde ve sanatta olduğu gibi, okumak ve okutmakla alâka bulur ve intişar eder. Binaenaleyh cemiyette bu hakkın istimaline imkan vermemek veya talim ve tedris faaliyetini, tehdit ve tedhiş yoluyla, baskıya vurmak hakikatte din hürriyetini ortadan kaldırmak ve dinin esasına kasdetmektir; iman ve akideyi kökünden kurutup bunun yerine dinî cehâlet ve dalâlet tohumları ekmektir.

Dikkat edersek, tâlim ve tedris deyince, bundan, evvelâ akla gelen dininin elâmenter mesele ve bahislerini okutup öğretmek gelir. Bunlar bilinmesi dinen zarurî olan ve ezber bilgileridir. İlk mekteplerdeki din dersleri, evlerde dindarlar ile büt yüklerinin çocuklarına verdikleri din terbiyesi ve nihayet bizdeki İmam-Hatip mektepleri ve Kur'an kursları bu kabildendir.

Fakat dinde, hususiyile İslâmiyette, tâlim ve tedris bundan ibaret değildir. İslâmiyetin tefsir, hadis ve bütün furuu ve usuliyile, fıkah gibi yüksek ilimlerini; kelâmîyet gibi yüksek felsefesini okutup öğretmek tâlim ve tedris hakkının ve din İslâm dinini yaymak için cephelerde harp eden bir müslüman eriyle, şehir ve köyler-hürriyetinin en mühim cephesini teşkil eder. Çünkü din yolu, bu ilimlerin ve bu yüksek tefekkür nurunun ışığıyla aydınlanır. Din yüksek ilim ve kültür sahibi insanların omuzlarında yükselir. Bir dini bu türlü insanlardan mahrum etmek, onu cehâlete ve hurafelere gömmeğe mahkûm etmektir. Bunun içindir ki, bugün dinin yüksek ilim ve kelâmîyatının okunup öğrenilmediği memleketlerde ortalığı, din kisvesine bürünmüş hurafe ve habasetler, en geri ve gülünç şekle dökülen akide ve tarikatlar kaplamıştır. Gayet tabii, kötülüğün ve cehlin himaye gördüğü yerden iyilik ve ilim kaçır. Fakat insan bu hali görünce, tazyik altında ve cehaletin karanlığı içinde kalan din ve maneviyat ihtiyacının ne garip şekiller alabileceğini ve ne akla ve hayale sığmaz yollara dökülebileceğini daha iyi anlıyor. Halbuki tazyik ve tedhiş yoluna sapanlar sapanlar bileşer ki, din insan için, ekmeğe ve suya olan ihtiyacı gibi, tabii bir ihtiyaçtır. Tabii ihtiyaçlar insan içinden kazınıp koparılamaz; bunlar tatmin edilmek ister. Din ihtiyacını tatmin etmenin akla en uygun yolu, tazyik ve tehdit ile bu ihtiyacın akışına sed çekmek değildir; bunu kanalize edip sâlim mecrasına koymaktır. Bunun için ise yapılacak iş, dinin, yalnız elâmenter ve ezber bilgilerini değil tefekkür ve muhakemeye hitap eden yüksek ilimlerini ve kelâmîyatını da okutup öğretmeye imkân vermektedir.

Çünkü din ilmi yalnız İmam ve Hatip bilgisi değildir. Nitekim tıp ilmi de yalnız hasta bakıcı ve sağlık memuru bilgisinden ibaret değildir. Farzediniz ki, günün birinde Türkiye'de hükümet emriyle Tıp fakülteleri kapatılmış ve tıp tahsili ve tedrisi yasak edilerek tıp hocaları tehdit ve tedhişe maruz bırakılmış olsun. Aşıkâr ki, böyle bir tedbir ile tıp ilmine ve tıp hocasına olan ihtiyaç ortadan kalkmış olmaz. Bilâkis, ihtiyaç devam eder, fakat diğer taraftan şarlatanlığa ve sahte tabibliğe meydan açılmış ve hastalar ızdıraplarının pençesine terk edilmiş olur. Fakat bugün böyle bir hareket hükümetlerin en sersemnin bile aklından geçmez ve cemiyetin tıp ilmine ve hocasına olan ihtiyacı söz götürmez hakikatler sırasında görülürken, şaşıyorum ki, cemiyetin daha az mühim olmayan diğer bir ihtiyacı, yani din ilmine ve hocasına olan ihtiyacı, âdeta inkâr edilmekte ve yüksek din ilimlerine ve dinî tefekkür hayatına lâayık olduğu kıymet verilmektedir. Fakat, emin olmalıdır ki, cemiyetin din ilmine ve yüksek din hocasına olan ihtiyacı tıp ilmine ve hocasına olan ihtiyacından daha az mühim ve mübrem değildir. Tıp insanların fizik ızdıraplarını ve bedeni hastalıklarını tedavi eden bir ilim ve sanat ise, din ve manevi acılarını dindiren ve rûhi hastalıklarını tedavi edip insanda iç temizliği yaratan bir hayat kaynağıdır. Bunun içindir ki, İslâm'da din ilmi tıp ilminden hemen sonra gelir. Ve fakat her ikisi elele verip beraber gider. Gayet tabii: İnsan sadece adale ve iskelet değildir, aynı zamanda can ve vicandır. Tıp insanın adale ve iskeletinin, din ise içinin derinlikleriyle vicdanının ızdıraplarını gidermeğe çalışan iki kardeş disiplindir.

Çorak bir materyalizm çıkmazına saplanmış görünen bugünün bazı memleketleri bu hakikati unutmakla bir şey kazanmamış, aksine, çok şey kaybetmiştir. Son senelerde, tıp ilminin hayret verici terakkilerine rağmen, kalb ve kanser gibi hastalıkların korkunç bir şekil almasını, fizyolojik metabolizma bozukluğundan ziyade, manevî disiplin bozukluğuna bağlamak daha yerinde olur. Şeker, kalb ve kanser gibi hastalıkların son devirde dünyada ve bilhassa bizde korkunç bir şekilde arttığı bilinen hakikatlerdendir. Dedelerimizde nadiren görülen bu hastalıklar, mütehassısların söylediklerine göre, üzüntü, sinir gerginliği, hayat kaygısı, korku ve keder gibi ruh sıkıntılarıyla yakından alakadardır. Aldığı bir acı haber üzerine, birkaç gün içinde saç sakalı ağaran, şeker veya kalb hastalığına tutulanları, hemen her gün işidip görmekteyiz. Dövünmeyelim, kendi kusurumuzdur. Küçümsediğimiz ve senelerce inkâr ettiğimiz hakikatler, bugün bizden intikam alıyor. Son otuzbeş senelik devirde Rusya'dan başka daha bazı memleketlerde, dinî inançlara ve müesseselere karşı girişilen mücadeleleri, din adamlarına çektirilen ezayı ve reva görülen hareketleri burada sayıp dökmeğe lüzum görmem. Kısmen politika menfaatları uğrunda, kısmen de kısa görüşlü bir materyalist düşünce ile yapılan bu yersiz muameleler ile hıds ve şehvet şeytanlarının zincirleri koparılmıştır. İstikbalde hayır ile şerhin mücadelesi çok çetin olacağı benzer.

Bugün dinî talim, tedris ve neşir hakkını tam ve teminatlî bir himayeden mahrum olduğu memleketler arasında, esef edelim ki, Türkiyemiz de vardır. Bizde dinî tahsil veren ve tedrisat yapan müesseseler yani medreseler, 1926'da çıkan «Tevhid-i Tedrisat Kanunu» ile kapatıldıktan sonra, bu güne kadar müslümanlığın yüksek ilmi, kelâmîyat ve bediiyatı okutulmamıştır. Ve, uzun devre içinde, tabiatıyla, Türkiye'de din âlimi de yetişmemiştir. Kabul edelim ki, eski medreseler modern devrin ihtiyaçlarını karşılayacak bir durumda değildi; fakat bunlar kapatıldıktan sonra, gönül isterdi ki, yeni müesseseler kurulsun ve cemiyetin muhtaç olduğu yüksek din adamları ve âlimleri yetiştirilsin. Bu yapılmadı. Fakat bu yapmak için bu günden tezi yoktur.

(DİN ve LÂİK'TEN)

ORD. PROF. DR. A. FUAT BAŞGİL

Yunus Emre

Kaç mevsim bekleyim daha kapıda,
Ayağümde zincir, boynümde kement?
Beni de, piştiğin belâ kabında,
O kadar kaynat ki, buhara benzet.

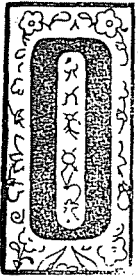
Bekletme Yunus'um, bozuldu bağlar,
Düşüyor yapraklar, geçiyor çağlar,
Veriyor, ayrılık dolu semalar,
İçime bayıltan, acı bir lezzet.

Rüzgâra bir koku ver ki, hırkandan,
Geleyim, izine doğru arkandan,
Bırakmam, tutmuşum artık arkandan,
Medet ey dervişim, Yunusum medet!..

N. FAZİL KISAKÜREK

Ali Murad DARYAL
(İst. Yük. İslâm Ens.
Öğretim Üyesi)

OKUL - CAMİ

Okul ile cami toplumumuzda birbirinden iki ayrı müesseseler olarak kabul edilmiş ve hangisini tercih edelim diye uzun seneler münakaşa konusu olmuştur. Bu münakaşalar okul ile caminin birbirinden ayrı iki kuruluş olduğu zannından ileri geliyordu. Bu iki kuruluş toplumumuzdaki yeri ve görevleri (Fonksiyonları) bakımından bir incelemeye tabi tutulsalardı mesele kendiliğinden vuzuha kavuşurdu. Şöyle ki:

Okul: Belirli yaşta, belirli kimselerin muayyen şartlarla, muayyen bir zaman zarfında eğitilip yetiştirildikleri bir eğitim müessesesidir.

Cami: Her yaşta, her çeşit vatandaşın hayatları boyunca, hiçbir şarta bağlı olmaksızın eğitilip yetiştirildikleri bir eğitim kuruluşudur.

Oniki - onbeş yaş arası mecburi olan ilk tahsilini tamamlayıp çeşitli nedenlerle okumayıp yahut okuma imkânı bulamayıp hayata atılanlar ile, geriye kalan orta veya yüksek tahsilini tamamlayıp, okulla hiçbir ilişkisi kalmayan ve sayıları milyonları aşan bu vatandaş kütlelerini eğitip yetiştirmek artık okulun işi olmaktan çıkıp Caminin vazifeleri arasına girmiştir.

Camide en az haftada bir konuşma (hutbe) vardır. Bu konuşmalar, ileride de bahis edileceği gibi «Orman yakmaktan», «Tenbelliğin kötülüklerine» kadar her çeşit konuyu içine alır. Cami olmasaydı, tahsilin hangi kademesinden olursa olsun (İlk - Orta - Yüksek) hayata atılan bu vatandaş kütlelerini nerede toplayarak onlara bu konular söylenebilirdi. Yer bulunsa idi haftada bir defa dahi onlara hangi maddi kuvvetle onları işlerini - güçlerini bıraktıracak bir çatı altında aynı zamanda tophiyabilecektik?. Geldikleri takdirde iyi yetişmiş, bir din adamından daha iyi konuşup onlara tesir edebilecek kimseleri kaç il, ilçe ve köyde, kaç tane bulabilecektik? Yukarıda da zikredildiği gibi Camide haftada bir yapılan konuşma (hutbe) iki bayram konuşması (hutbesi) ile senede ellidört ve elli - altmış yıllık bir ömür içinde mütalâa edildiği takdirde karşımıza ikibinyediyüz gibi küçümsenmeyecek bir sayı çıkar. Her konuşmanın (hutbenin) müstakil olup, ilmi bir şekilde ayrı bir konuyu kapsadığı düşünülürse bu sayının, ilk - orta - yüksek hangi tahsil seviyesini ikmâl etmiş olursa olsun, herkes için eksiklerini tamamlamak bakımından bir değer taşıdığı ortaya çıkar.

Öyleyse Cami hangi tahsil seviyesinden olursa olsun büyük halk kütlelerinin, ya bildiklerinin kendilerine hatırlatıldığı, yahut bilmedikleri mühim konuların kendilerine öğretildiği her kademedeki okulların bir devamı ve tamamlayıcısıdır. Talebelerin yetişmesi nasıl iyi bir öğretim kadrosuna bağlı ise camideki toplumun da iyi eğitilmesi ve dolayısıyla cemiyetimizin kalınması din adamının iyi yetişmiş memleket meseleleri, dert ve dâvalarına vakıf, İslâmiyeti iyi bilir kişiler olmasına bağlıdır. Ancak yurdumuz, kasabaya giderken köprüsüzlükten ırmağı soyunup geçmek zorunda kalıp, kışın üşüyüp hastalanan, baharda suların akmasıyla su ile sürüklenip giden kimselerin köyüne köprü yaptırmasını, yahut yolsuzluktan üzümlelerini (mahsullerini), hastalarını şehire, kasabaya ulaştırılamayan köylülere yol yaptırmanın ve yine imkânsızlıklar yüzünden okuyamayan memleket çocuklarını okutup adam etmenin, anasız babasız sokaklarda kalan yavrulara bakıp onları yetiştirip büyütmenin, içme suyu olmayan köylere su getirmenin yurdumuzun kalkınmasında bu ve buna benzer diğer işlerin yapımının İslâmiyetin icaplarından olup en az cami yaptırmak kadar sevap olduğunu camide toplanan halka yılmadan, usanmadan anlatıp onları ikna ederek bu istikamete yönetecek iyi yetişmiş din adamlarımızın sayesinde olacaktır.

Ve yine :

Peygamberimiz (A.S.) Hazretleri «yoldan zahmet veren şeyi kaldırmak imandandır» buyuruyorlar. Yolu ikiye bölüp geçen bir ırmaktan geçişi güçleştirip gelip geçene zahmet ve eziyet vermektedir. Ancak onun kaldırılması demek, üzerine köprü yapılması suretiyle ırmağı eziyet verici olmaktan çıkarmak demek olduğundan köprü yaptırmanın imanın bir şubesi olacağı hükmü ortaya çıkar.

Yol için de aynı tarzı düşünmek mümkündür. Zira zahmet veren şey ya sonradan âriz olmuştur (yola atılan taş veya başka şeyler gibi) veya yolun kendisinde vardır (yol bozuklukları, engeller gibi). Her iki halde de gelip

geçen zahmet çekmektedir. Öyle ise bozuk köy yollarını bozukluktan, engellikten, vasıtaların geçemeyeceği bir halden kurtamka, düzeltip yapmak, yukarıda zikredilen hadisi şerifin hükmüne girer.

Ayrıca, vesaitle yarım saatte gidilecek yolun yol bozukluğu veya köprüsüzlükten beş-altı saatte gidilmesi yurdumuzun kalkınmasında çok önemli olan zaman ve insan gücünün (enerjisinin) boşa gitmesi yani israf olması demek olacaktır. Kur'an-ı Kerim'deki: «Allah müsrifleri (israf edenleri) sevmez» hükmüne gireceği aşıkârdır.

Ortalama yüz haneli bir köyde beşyüz kişi için bu saat farkı hesap edilirse gidip gelmelerde kaç iş gününün kayıp edildiği ve bozuk yollarda ne kadar gücün (enerjinin) yürünerek harcadığı şaşırtıcı rakamlar ortaya çıkar. Camilerimizde toplanan halk kitlelerine ellerinde imkân olup da din kardeşlerinin bu israflarını izale edip giderme cihetine gitmeyenlerin onların bu israflarından doğacak manevî mes'uliyetlere ortak olmak suretiyle müsrifler hükmüne girecekleri din adamlarımız tarafından yukarıda zikredilen misallerle beraber anlatılıp onların yurdumuzun kalkınmasında, kendi üzerlerine düşen vazifeleri yapmalarını lüzumunun, öğretildiği gözönüne alınca camilerin eğitim müessesesi olarak cemiyetimizdeki yeri kendiliğinden ortaya çıkar.

Öyle ise aynı maksat ve gayeye hizmet eden bu iki eğitim müessesesini birbirlerinden ayrı kabul etmek veya birisini öbürüne tercih etmek onların toplumu birleştirici ve kendi aralarında birbirlerini tamamlayıcı iki unsur olarak vazife görmelerinden mahrum olmayı peşinen kabul etmek olacaktır.

Netice olarak memleketimizin kalkınması genç nesilleri yetiştirme vazifesini üzerine alan okullarımız ile halk eğitimi müesseseleri durumunu arzeden camilerimizin plânlı bir şekilde elele vererek çalışmalarıyla mümkün olacaktır.

Gençlik Hakkında

Derleyen : Hikmet SELÇUK
İst. Y. İslâm Enst. Öğrencilerinden

«...Sizi dileyeceğimiz bir vakte kadar rahimlerde durduruyoruz. Sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz. Daha sonra da kuvvetinize, yiğitlik çağına ermeniz için (büyütüyoruz...)»

(Hac sûresi: 5)

Peygamber (a.s.) İbn-i Abbas'a hitaben: «Ey (genç) çocuk! Allah'ı(n emir ve nehiyelerini) muhafaza et ki Allah da seni muhafaza etsin. Allah'ı(n emir ve nehiyelerini) karşında bulasın. (Bir şey) istersen Allah'tan iste. Yardım dilediğin vakit de Allah'tan dile.»

(Bülûğ-ul Merâm terc. C/4, S/366)

«Ey oğul! Herkeste olan dört şeyden dört şey meydana gelir: 1. İnatçılıktan rüsvaylık doğar, 2. Öfkede pişmanlık ilacı fayda vermez, 3. Şüphesiz kibirden, düşmanlık, 4. Tembellikten de düşkünlük hâsıl olur.»

(Feridüddin-i Attar; Pendnâme)

«Genç kısmı mâzurdur. Tatlı bir şey mukabilinde elinden almanın yüzüğü almak mümkündür. Fakat arkadaş! Sen büyük olduğun halde ömrün kıymetini bilmiyor, onu tatlı bir eğlenceye feda ediyorsun.»

«İlim okuyup amel etmeyen kimse, çift sürüp tohum ekmeyen kimseye benzer.»

(Şeyh Sadî Şirâzî — Gülistan - Bostan)

«Cihanı anlamak mertebesine eriştikten sonra gördüm ki: Arının evini yıkan, balmı tatlıdır.»

(Nizâmî)

«Sende henüz gençlik kuvveti varken, bunu boşuna geçirme, taat ve ibadetle meşgul ol... Kimin yaşı kırkı geçerse, gençlik ona: «Allah'a ısırıldık» der.»

(Kutadgu Bilig'den)

Hayatı anlamıyor... Çünkü görmüyor, okuyor;
Zavallı kırkına gelmiş de ağzı süt kokuyor.

**

Kahraman ecdâdınızdan sizde bir kan yok mudur?
Yoksa istikbâlinizden korkulur, pek korkulur.

(M. Âkif ERSOY)

«Ömrünün sonuna kadar doğru, dindar bir insan olarak yaşamış olana, gönül hoşlandıran, ihtiyarlığı besleyen umut yoldaşlık eder. O umut ki insanların hiç durmadan sağa sola sapan akhın dümnenini tutmakta herşeyden önce gelir.»

(Sokrat)

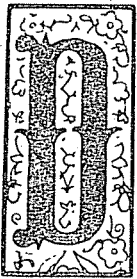
«Peki, her şeyin en önemli noktası başlangıcıdır. Bunu biliyorsun değil mi? Bu, en çok genç ve körpe kimseler için böyledir; çünkü bunlar, tam o sıralarda bir şekil alır, hangi kalıbın damgasını taşımasını istersen, o kalıba girerler.»

(Devlet II: Eflâtun)

Yüksek İslâm Enstitüsü

Rozetinin çözümlü

Ömer KIRAZOĞLU

Ünyada ki mesleklerin En ulvisini yapmakta olan Yüksek İslâm Enstitülerinin kâlpplerinin üstünde taşıdıkları rozet kâlpplerinin içindeki ALLAH imanını remzeder.

İslâm Medeniyeti mecmuasının Ocak 1969 da neşredilen 17. sayısında belirtildiği gibi Yüksek İslâm Enstitüsü rozeti «ALLAH» lâfzının

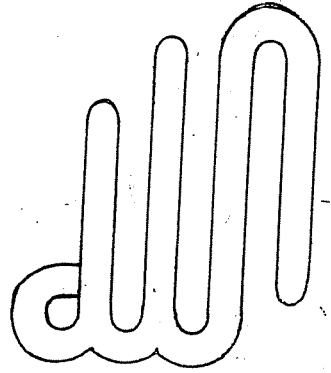
«Nur içinde altından Örgüsünü» Göstermektedir.

Çözümü de yeni klişede gözükmektedir.
Rozetin mânasını belirten mısraları tekrar edelim.

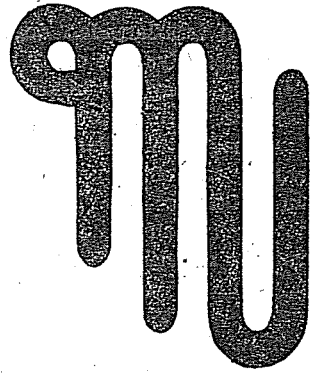
Biz, ne yılan, ne bir gül, ne de feryatçı bülbül;
Biz Rabbin nazargâhı, uyanık birer gönül!..
Örgümüzden HAK ismi yazılacaktır mutlak,

Bağımız HABL-İMETİN, olacaktır muhakkak!..

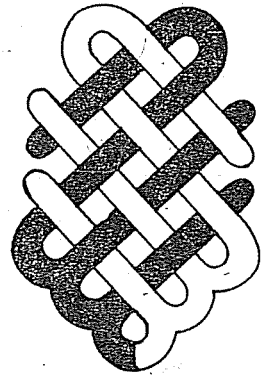
Kuvvet ve kudret, bizim dokumuzdan bellidir;
Elbet! buna ne şüphe: «Allah cemaatlerdir.»
«Allah nurunu mutlak tamamlayacak birgün»
Ve «ALLAH» örgüsünü parçalamak ne mümkün?
Yüksek İslâm Okulu güneşidir Dünyanın;
ALLAH BAĞI, en büyük ihsandır Mevlânın...

Arabesk'i meydana getiren iki
Lafza-i Celâl'den biri

II. Lafza-i Celâl'le arabesk
tamamlanacaktır.

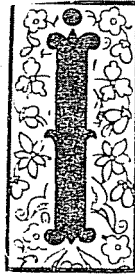

Allah lâfızlarının kaynaştığı
Y.İ.E. rozeti

Tarih

İslâm Medeniyetinde Türkler

TAHSİN ÜNAL

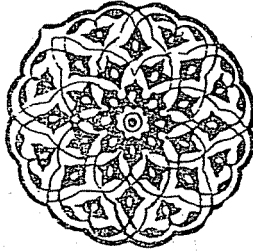

İslâm medeniyetinin mahiyeti: İlim, mücerret bir tekâmül olmadığı gibi yalnız bir kıt'anın malı da değildir. İlim, mahalli ve millî değil, beynelmilel olup milletlerin müşterek düşünce ve buluşlarının, müşterek katkılarının eseridir. Bununla beraber ilim, gelişip tekâmül ettiği ve olgunlaştığı sosyal, siyasi ve Coğrafi çevrenin az çok rengini ve karakterini de taşır. Mezopotamya, Mısır, Yunan, Roma, Asya ve Avrupa medeniyetleri denilmesinin sebebi budur.

İslâm medeniyetinin en büyük kaynaklarından biri Kur'an ise, öteki de Hadisler olmakla beraber, bu yeni medeniyete kendisinden önce mevcut olan «Yunan, Bizans, Roma, İran ve Türk» medeniyetleri de ister istemez katılmışlardır. İslâmiyetin yayıldığı yerlerde, islâmiyeti kabul eden milletler, kendilerinin eski medeniyetlerini islâm kültür ve medeniyetiyle birleştirmişler ve karıştırmışlardır. İslâmî ilkeler ile karıştırıp hamur yapmışlar ve islâm medeniyetini inşa etmişlerdir.

Bu itibarla islâm medeniyeti ne yalnız islâmî ilkelerin, kur'an ve hadislerin eseridir ve ne de yalnız arapların eseridir. İslâm medeniyeti, islâm ilkelerinin, kur'an ve hadislerin, islâmiyeti kabul eden Süryani, Rum, İran, Arap ve Türklerin ortak eseridir. İslâm medeniyetine Abbasiler devrinden itibaren eski Yunan, Bizans ve Hind kültür ve medeniyetinden yapılan tercümelerle, bu milletler de katılmışlardır. Böylece İslâm medeniyeti mahalli ve millî olmaktan çıkarak, beynelmilel bir medeniyet haline gelmiştir. Lâkin rengini karakterini, şeklini ve fikriyatı ile ruhunu islâm ruhudan aldığı için adına islâm medeniyeti denilmiştir.

İslâm medeniyetine, gerek onu asırlarca dış tehlikelerden korumak, yaymak, gerek ilim kurumları açarak geliştirmek ve olgunlaştırmak bakımından, gerekse zekâları, kabiliyetleri, kültür

ve medeniyetleri ile katkılarda bulunmak bakımından, en çok hizmet eden Türkler olmuştur.

Türklerin islâm olması: 751de Çinlilerle müslüman araplar arasında yapılan Talas savaşından sonra batı Türkistanda oturan Türkler, islâmiyeti kabul etmeye başladılar. Bundan 200 sene kadar sonra, yani 930 da Karahanlıların hükümdarı Abdülkerim Satuk bugra han'ın Kaşgarda islâmiyeti kabul edip doğu Türkistanı idaresi altına almasından sonra, doğu Türkistandaki Türkler de islâmiyeti kabul etmişlerdir. Aynı tarihlerde Hazarlar da tabi olarak, Aral gölünün kuzeyinde yaşayan Selçuklar da islâmiyeti kabul etmişlerdi. Islâmiyeti önce kabul eden Türklerin çocukları önce, sonra kabul edenlerin çocukları biraz daha sonra, islâmiyetin kültür ve medeniyet kervanına katılmışlardır.

Islâmiyeti kabul etmeden önce doğu ve batı Türklerinde yüksek bir medeniyet kurmuş olan türkler, islâmiyeti bu yüksek medeniyetin sahibi olarak kabul ettiler. Dün, islâm olmadan evvel, çocuklarını kendi okullarında, kendi öğretmenleri eliyle ve Türkçe okuyup yazarak yetiştiren türkler, bugün islâm olunca, çocuklarını medreselere göndermeye, medreselerde Türkçenin yanında, Arapça ve Farsça da öğrenmeye ve dolayısıyla islâmi kültür ile yetişmeye başladılar.

Önce batı Türkistan türkleri islâm oldukları için, islâm Türk bilginleri batı türkistanda yetişmiştir. Bunların başında Farabi ve İbni Sina gelir. Doğu türkistandaki türkler daha sonra islâmiyeti kabul ettikleri için, burada islâm türk bilginleri daha sonra yetişmiştir. Bunların başında Yusuf Has Hacip ile Kaşgarlı Mahmut gelir.

Şunu ilâve edeyimki, batıda yetişen türk bilginleri, türkçe bildikleri ve o zaman türkçe ilim dili olduğu halde, eserlerini Türkçe değil, arabca yazmışlardır. Daha sonra doğuda yetişen Türk bilginleri ise, Arapça bildikleri halde, eserlerini arapça değil, türkçe yazmışlardır. Bu hal, batı türkistan türklerinin milliyetlerini kaybettiklerini ve daha ziyade araplaştıklarını, doğu türkistan türklerinin ise milliyetlerini muhafaza ettiklerini, göstermesi bakımından önemlidir. Milliyetlerini muhafaza eden türk kitleleri, Selçuklarla Anadoluya intikal etmişlerdir.

Türk islâm bilginleri: a **Farabi «870-950»:** Maveraünnehirde seyhun nehri kenarında Farap kasabasında doğan Farabının asıl adı Mehmettir. Hayatı boyunca hep türkçe konuşmuş ve Türk kıyafetinden başka kıyafet giymemiştir. Asıl adı Mehmet olan Farabi, hayatı boyunca Farapta kalmamıştır. «İlmi arayınız, Çinde dahi olsa» Hadisi şerifine uyarak o zaman islâm âleminin kültür merkezlerinden bir çoğunu dolaşmış ve ilim aramıştır. Rey'i, Harran'ı, Badat'ı, Haleb'i, Mekke ve Medine ile Kahire ve Şamı ziyaret etmiş, her yerde yeni ve ayrı bilgiler öğrenmiştir. Harranda hiristiyan papazlarından Bişr Matadan'dan ve Süryani papazlarından yuhanna'dan bile bilgi öğrenmiştir. Özman islâm âleminde emirler, sultanlar ve halifeler ilim adamlarını korur ve himâye ederlerdi. Ki bu adet sonra avrupaya da geçmiştir. Halebe gelen Mehmet Farabi Halep emiri Seyfüddeve ali'nin iltifat ve himayesine mazhar olmuştur. Halep emiri Ali'i, Farabiye külliyetli bir maaş bağlamışsa da, paraya kıymet vermeyen tok gözlü bilgin «Bana günde dört Dirhem gümüş yetiştir. Fazlasına lüzüm yoktur. Siz fazlasını alın, memleketinizdeki ilim ve hayır kurumlarına verin», demiştir. Dört dirhem gümüş bugünkü para ile, yaklaşık bir rakkamla dört lira eder.

Farabi, devrin icabı olarak çeşitli ilimler öğrenmiş, üstün zekâsı ve ihatalı kültürü ile birçok ilimlerde «Felsefe'de mantık'da, metafizik, zekâ zaman, madde ve mesafe bilgilerinde, tıp riyaziye ve musikide», Aristo'nun eksiklerini tamamlayarak, zamanının üstüne çıkmıştır. İlimlerin tarifi, tasnifi ve konuları demek olan «İhsan el-ulum vel tarif ve ağraziha» adlı arapça ilk ansiklopediyi yazmıştır. Bu eseri ve pek orijinal olan fikirleriyle Aristo'dan sonra ikinci hoca demek olan «Hoca-i sani» ünvanını almıştır.

Farabi, İbni Sina ile İbni Rüş'un kurduğu islâm felsefesi binasının temelini atmıştır. Zira bu iki bilgin, eserlerinde Farabi'den pek çok iktibaslar yapmışlardır. Batıda «Alfarabius» olarak tanınan büyük bilgin, Sîpinoza ve Montesquieu'ye şiddetle tesir etmiştir. Mezarı Şam'dadır.

İbni Sina «980—1037»: Buhara civarında Afsına köyünde doğan bu köylü çocuğu 16 yaşında iken Tıp Diplomasını «İcazetnamesini» alarak doktor olmuş ve Samanoğullarından Buhara Hakimi Nuh bin Mansur'u önemli bir hastalıktan kurtararak tedavi etmiştir. Bundan sonra Nuh'un himayesine mazhar olmuş, Nuh'un «Sivanül-hikme» adlı özel kütüphanesine kapanarak ve Hazreti Peygamberin «Beşikten mezara kadar ilme çalışınız» emrine uyarak, senelerce çalışmış ve kendi kendini yetiştirmiştir. Gerek Felsefe alanında ve gerekse tıp alanında

eski Yunan ve kendi zamanının üstüne çıkmış, İslâm âleminin ikinci «Kalinos'u» ünvanını almıştır.

Tıpta «Hastalıkları, halkın zannettiği gibi cin, şeytan ve yel değil, insan vücudunun çeşitli yerlerine yerleşmiş olan küçük küçük kurtlar yapmaktadır. Biz bugün bu kurtları göremiyoruz. Hazreti Peygamber, "temizlik imanın yarısıdır" demişti. Bu söz boşuna söylenmemiştir. Temizliğe dikkat eden insan, bu kurtlardan, dolayısıyla hastalıktan kısmen korunmuş olur» diyerek mikrobu bulmuş ve tarif etmiş de ismini koyamamış, kurt demiştir.

«Bedensiz ruh, ruhsuz beden olamaz. Ruh bedene, beden ruha daima etki yapar. Bundan da hastalıklar hasıl olur» diyen İbni Sina bugünkü «parapisikoloji'nin» temellerini atmıştır.

«Muayenelerde hastanın hem ruhî davranışlarına, hem bedeni ârâzlarına dikkat etmek şarttır», diyerek, bugünkü muâyene esaslarını koymuştur. Bu metotla mide ve felç hastalıklarına bugünkü teşhisleri koymak imkânına sahip olmuştur.

İbni Sina'nın milliyeti hakkında türktür, değildir, diyenler vardır. Onun türk olduğunu gösteren deliller, türk olmadığını gösteren delillerden daha kuvvetlidir. Şöyle ki:

1. Afsina bir türk köyüdür. Kendisi bu köyde doğmuştur. Sonradan Buha-ra havalisine gelen Acem ve Araplar, köylerden önce şehirlere yerleşmişlerdir. Bu itibarla türk köyüne yerleşmiş bir acem veya arap çocuğu olması ihtimali çok zayıftır.

2. İbni Sina'nın iyi arapça bilmediğini, bildiği arapçayı da türk şivesiyle konuştuğunu aynı aynı devirde yaşamış olan arap bilgini Ebu Mansur Cibai söylemektedir. Gayet tabii, ana dili Türkçe idi. Arapçayı sonradan öğrenmişti. Bunun bir gerçek olduğunu, zamanımızda bile görmek mümkündür.

3. Avrupa, İbni Sina'yı türk kaynaklarından değil, arap kaynaklarından tanımıştır. Araplar ise, Arabistanın doğusunda oturan her millete Acem «Persian» derlerdi. Bunun için Avrupa da yanlış olarak İbni Sina'yı Acem olarak tanımıştır.

4. Avrupalılar, hacı seferlerinde türklere mağlûp olmuşlardı ve türklere barbar diyorlardı. Bir taassup eseri olarak türklere muğber olan avrupalıların, barbar dedikleri türklere İbni Sina gibi bir bilginden bahsetmeleri, kendi kendilerini nakzetmek demek olacaktı. Onun için İbni Sina'yı arap veya acem olarak göstermek işlerine gelmiştir.

5. 750-1000 tarihine kadar Batı Türkistandaki türkler millî bir türk devleti kuramamışlar, dolayısıyla İbni Sina devrinde milliyetlerini kaybederek kısmen araplaşmışlardır.

Doğu Türkistanda Kaşgar, eski Göktürk ve Uygurlar devrinden beri bir ticaret, sanayi, ilim ve kültür merkezi idi. Karahanlılar «930—1212» zamanında islamiyetin de kabul edilmesinden sonra, daha da ilerlemiş ve gelişmişti. Kültürel bakımdan gelişmenin en hariz misallerinden biri, Yusuf Has Hacip ve Kaşgarlı Mahmut gibi Türk bilginlerinin burada yetişmiş olmasıdır.

Hem bilgin ve hem de devlet adamı olan Yusuf Has Hacip «1015—1075» Bala-sagunda doğmuştur. Karahanlılardan Uluğ Buğra Hanın iltifat ve himayesine mazhar olan Yusuf Has Hacip saraya alınmış ve Hacip ünvanında da anlaşılacağı gibi saray nazırlığına kadar yükselmiştir. Bu rada 1069—1070 tarihleri arasında saadet veren bilgi demek olan «Kutadgu-Bilik» adlı meşhur eserini yazmıştır. Arap tesirine rağmen bilgin eserini manzum, mesnevi şeklinde ve fakat türkçe olarak yazmıştır. 7000 beyite yaklaşan eserde, adaleti temsil eden Gündoğdu, devleti temsil eden Aydoğdu, ahlâkı temsil eden Ögdülmüş ve kanatı temsil eden Uğdurmuş karşılıklı olarak, ihkmeti, felsefi ve veciz sözlerle konuşturulmaktadır. Eser, Kahramanlar müstesna «Kelile ve Dinneyi» hatırlatır.

Aynı merkezde yetişmiş olan büyük türk bilginlerinden biri de Kaşkarlı Mahmut'tur. Yaklaşık bir rakamla «1010 ile 1080» tarihleri arasında yaşamıştır. Türk lûgat kitabı divanı mânasına gelen «Kitabı Divanı Lûgat-i Türk» adlı büyük eserini araplara Türkçeyi öğretmek maksadı ile 1068 ile 1074 yılları arasında yazmıştır.

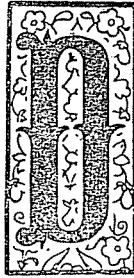
Aynı çevrede yetişmiş bilginlerden, insanların huy ve davranışlarından bahseden «Aybetül Hakayık» adlı eserin yazarı, Edip Ahmet ile «Tarihî Kaşgar» adlı eserin yazarı, Gaffarı da saymak mümkündür.

Doğu Türkistanda yetişen bilginlerin eserlerini türkçe yazmış olmaları, islamiyeti kabul etmiş olmalarına rağmen, milliyetlerini de muhafaza ettiklerini göstermesi bakımından önemlidir.

Sosyoloji

Yaşadığımız dünya

M. Said ÇEKMEGİL

ünyamıza beraberce bir göz atıp 20. yüzyıl insanının iniltilerine kulaklarımızı açarsak, dehşetli bir zamanda yaşadığımızı anlamakta gecikmeyiz. İnsanoğlu bugünkü kadar şaşkın, bugünkü kadar muzdarip, bugünkü kadar rahatsız bir devir geçirmiş midir acaba?

Gerçi kötü ahlâk bataklığına düşmüş kavimler, zalimler elinde inleyen beldeler, yolunu nizamını bulamayan cemiyetler dün de yok değildi. Ama ne var ki fena ahlâk, bozuk düzen, yolunu bulamamış cemiyet bugünkü kadar umumileşerek insanlığı rahatsız etmemiş ve bugünkü kadar huzur kaçırmış tarihler kaydetmemiştir.

19. asır materyalistlerinin hazırladığı bu ortam, asrımız insanını iki dünya savaşı ile şaşkına çevirmiş, huzursuz bırakmıştır. 1945 ten 1965 senesine kadar tam kırk adet savaş tesbit edilmiştir. Bu halden ümitsizliğe düşenlere tercüman olan general F. Lames «Hiç kimse harbin vahşetini önleyemeyecek» (1) diye yeisin sürüklediği kehanetlere düşüyor. Böylesine yirmi yılda kırk harp, yani senede iki harp gören çağımız insanı, acı çekenlerin can havliyle, acaba kurtuluş var mı? diye çırpınıp duruyor. Sistemleri deniyor olmuyor, rejim değiştiriyor olmuyor; Şarkta, garpta, orta doğuda ihtilâller patlatarak kendine bir yol açmak istiyor; açamıyor. İnsanlık, zalim politikaçılar elinde, Kore'de, Vietnam'da, Küdüs'te, Kıbrıs'ta, Macaristan'da, Çekoslovakya'da, Orta Asya'da, Küba'da, Afrika'da.. ezilirken, artık dünyanın herhangi bir ucundaki insan bunlara bigâne kalamıyor. Radyonun yaydığı, gazetelerin yazdığı topluca işlenen cinayet haberleri yalnız Amerika'da, Avrupa'da, intiharları ve ruh hastalıklarını artırmakla kalmıyor; Yarımına güvenemeyişin, istikbale emniyetle bakamayışın doğurduğu bu acı çılgınlıklar Asya'yı ve Afrika'yı da sarmış vaziyettedir.

Şu habere bakınız: «... Dünyada hergün 15 milyon kişi intihar teşebbüsünde bulunuyor, bin kişi de intihar ederek canına kıyıyor.» (2) Şu da haysiyet kırıcı bir sistemin istilâ ettiği böl-

gelerden birine ait bir haber: «— Pragdan bildirildiğine göre, Çekoslovakya'da intihar edenlerin sayısı trafik kazalarında ölenlerin sayısından çoktur. Son istatistiklere göre 1964'de 2905 olan intihar sayısı, geçen yıl 3048'ze yükselmiştir... 1963-1964 döneminde intihara teşebbüs edenlerin yaşları 15 ile 25 arasında değişmekteydi...» (3) Bir suikasta ağabeyisi gibi kurban giden Amerika cumhurbaşkanı adayı Kenedy'in dediği gibi: «Karanlık ve kirlili bir devirde yaşıyoruz...» (4)

Dünyanın neresinde huzur kalmış? Müstakıl bir politika gütmenin imkânlarını, gün geçtikçe biraz daha yitirmiş görünen küçük devletler bir tarafa; (Büyük) denilen devletlere bir göz atalım...

İşte Amerika; İntiharların, cinnetlerin, cinayetlerin çoğunluğu orada da var. Kötü ahlakın bir çok yönleriyle kendilerinin bile şikâyetçi olduğu seksüel hayatın rezaletleriyle çılgnlaşan bir vasat orada da yok mu? Dünyanın diğer kıt'alarında çoktan halledilmiş zannedilen (Siyah-beyaz) ırk meselesi gülünç iptidailikleriyle hâlâ orada yaşamıyor mu? Kendi yurdunu harp ateşinden uzak tutmak ve küçük devletleri mümkün olduğu kadar sömürebilmek için ta Uzak Doğu'larda Vietnam'da askerlerini kırdırmak, nice kadınları dul, nice masum çocukları yetim bırakarak perişan etmek.. Bu mu amerikalının huzuru? Uzak Doğu'yu diğer bir zalimden korumak bahanesiyle harbi uzattıkça uzatarak milyonlarca biçare insanı kan ve ateş içerisinde yaşamaya mecbur tutmak.. Bu davranışlar mı dünyaya saadet getirecek?

İşte İngiltere; Kaypak politikasıyla dünyayı karıştırırken, yurdundaki ahlâkî çöküşü seyirci kalan, seyirci kalan da ne demek, İnsanlık tarihinin yüzünü kızartacak şekilde, dünyanın en iğrenç fiili homoseksüelliği bizzat parlamentosunun almış olduğu bir kararla takipsiz bırakarak hoşgören böylesine bir hükümet mi dünyaya şeref verecek? O İngiltere ki kendi bilginlerinden Mr. Chart'ın tesbitiyle şu hale gelmiştir. Bugün «İngilterede aile hayatını asla bilmeyen ve guruplar halinde bir hayvan sürüşü gibi yaşayan bir takım insanlar türemiştir.» (5)

Yine büyük devletler arasında zikredilen Fransa, El-malum. Yurduna döviz getirsin diye, Japonlar gibi, geyşalarını devlet eliyle tasvip eden Fransa. Cezayirde, gücü yeteceğini zannettiği için köle edemediklerinin senelerce oluk gibi kanını akıtan, anarşiler, nûmayişler diyarı Fransa.. Paul ile Virginie isimli eseriyle ün yapan garplı yazar Bernardın de Saint Pierre, bu meşhur eserinin sonuna doğru beşon sayfa karıştırmak dahi Fransa'nın ne berbat bir zihniyet içerisinde yüzdüğünü gösterir. Orada genç ve saf adam Paul'a babası olan ihtiyar, Avrupanın ve onu temsilen Fransanın faziletlerden ne derece uzaklaşmış olduğunu anlata anlata bitiremez. Bunları dinleyen eserin kahramanı, Paul artık Fransadan, topyekûn garptan iğrenir hale gelmiş olur ki, Hindistan'a gitmeyi ister. (6)

Amerika başpiskoposluk teşkilâtının yıllık kongresinin dile getirdiği asrın facialarından hükümetlerini sorumlu tutan bir beyanname vardır ki,

onu Nevyork, Filadefilya, Ditroyol v.s. kardinalleri tarafından imza edilerek tescil edilmiş de ayrı bir vesikadır. (7) Afrikalı Alim Prof. S. Kutup bu günkü batıyı putperest olarak izah ederken putlar şunlardır: «Muazzam fabrikalar, Sinema stüdyoları, kimya lâboratuvarları, dans pistleri, elektrik sant-ralları v.s. bu dinin mümessilleri ise: Sarraflar, mühendisler, sinema yıldızları, sanayi kralları gibi kimselerdir. Bunun kaçınılmaz sonucu şudur: Kuvvet ve eğlenceye erişmek için çalışmak. Bu da menfaatlerin çarpıştığı yerlerde birbirlerini yok etmeye azimli, yekdiğerini düşman ve silâhlı topluluklar meydana getirir. Bunun kültürel neticesine gelince: Ahlâk felsefeleri âmeli faidelere münhasır bir beşer nev'i meydana getirir ki, bunlara göre hayır ile şer arasında fark ölçüsü maddî tarakkıdır.» (8)

İşte bütün benzerleriyle bir türlü yol bulamayan Garb (İnsan hakları) diye diye insanlığı en büyük hakkından uzaklaştıran, (Cumhuriyet) adıyla kral-lara taş çıkartan diktatörlüğünü, zümre diktatörlüğünü getiren Garb.. Batı denilen, hakikaten dünyanın batmış bir parçasını temsil eden Garp mı insanlığa refah getirecek? Batı uygarlığı diye özlenen düzey (!) eğer bu ise dünyanın halinin ne olacağını artık hesaplayabilirsiniz.

Birakalım bu uygarlığın dünyayı ne hale getirdiğini, kendi insanlarına bile şu yarım asır içerisinde, ne kanlar kuşurduğunu bilen bilir. Meşhur Mahatma Gandi diyor ki: «Avrupa'ya bakınız, orada kimse mes'ut görünmemektedir. Zira hiç kimse arzu edilen şekilde tatmin edilmemiştir. İşçi sermayedara güvenemez, sermayedar ise işçiye inanmaz. Her iki tarafta da öküze bile bulunan aynı cins inat ve mukavemet kuvveti vardır. Durmadan hiçliği fısılda day elim sonuca kadar dövüşürler. Her hareket teraket terakkî bahşedemez. Avrupa halkının terakkî ettiğine inanmak için elimizde hiçbir delil yoktur. Servete sahip oluşları herhangi bir ahlâkî ve ruhi evsafa malik oluşlarını isbat etmez.» (9) Hanri Bergson da bu gerçeği şöyle ifade eder: «Tekniği, endüstrinin, ilmin ilerlemiş olması, ahlakın da ilerlemesini istilzam etmez (gerekirmez). İnsan çok bilgili, fakat ahlâkî çok geri olabilir.» (10) Müslüman olan Alman alimi Profesör Muhammed Esed de bir eserinde şöyle anlatır: «Avrupadaki insanların hey'et-i umumiyesi demokrat olsun, faşist olsun, kapitalist veya sosyalist olsun, fikir veya iş adamı olsun ancak ve ancak bir tek din bilmektedir ki; o da maddî terakkîye ibadet edip hayatın birinci gayesinin insan yaşayışını kolaylaştırmak olduğuna, daha kısa bir tabirle mutlak hürriyete inanmaktadır. Bu (din!?) in kiliseleri; fabrikalar, sinema avluları, dans salonları ve elektrik santralleridir. Onun kâhinleri bankerler, mühendisler, sinema yıldızları, ticaret ve sanat erbabı, havacılar ve astronomlardır...» (11)

Batı böyledir de doğu sanki batının şerrinden emin mi kalmış? Avrupada beşiği sallanan, materyalist ideolojilerin boy attığı yeni bir istibdat şekli olan komünizmin inlettği esir milletlerin, fer-

yattan kısılmış seslerini bile işitemiyoruz. Komünistler, Kominizm vahşetinin vahametini bizzat kendileri de bildikleri için, nasılda demir perdeler arkasında gizlemeye çalışıyorlar. — Çilekeş dünyamıza sükûnu kim getirecek? Doğunun toprakları en geniş desbot devleti Rusya mı? Kalabalığı en çok olan Çin mi?

Heyhat: oralardaki hayat, bize sızanı kadarıyla bile, insanlık haysiyetine indirilmiş en acı bir darbe olarak karşımızda duruyor. Belki halklarına çalışabileceği kadar yediyor, yaşayabileceği kadar giydireyor.. Ama ne çıkar; bir avcı da köpeğini, bir arabacı da atını besliyor ve üzerlerine birer çul örtüyor. Eski ağaların çobanları ve ırgatları oradaki zavallı insanlardan elbette ki daha az ızdırap çekerlerdi. Çünkü, isterlerse bazı zahmetleri göze alarak ağanın zulmünü şikâyet edeceği bir hükümet bulabilir ve işini değiştireceği başka bir patron veya ağa arayabilirdi. Ya bugünün Çindeki, Rusyasındaki adam ne yapacak, kime şikâyet edecek? Kendisinden başka hiçbir kimseye ve hiçbir müesseseye ağalık hakkı tanımayan dikta idaresini zalimane bir şekilde işleyen devlete mi?

Ya tarihi medeniyetlerin kaynağı, Mezapotamya'sıyla, İskenderiye'siyle, Suriye'siyle Orta Doğu? Bilinen şeyler, Bugünün Yunanistan'ından Pakistan'ına kadar ihtilâllerle kanayan Orta Doğunun şaşkınlığı, huzursuzluğu hangi sistemin, hangi devletin eseridir?

Amerikalı bilgin Meryem Hanımın dediği gibi: «Garb medeniyetinin kötülüğü tesadüfi değildir, yahut asil prensiplere göre yaşamakta kusur eden sırf beşer zaafından da ileri gelmiş değildir, eksik olan bizzatıhi asil prensipleridir. Garb Medeniyeti nazariyatta da tatbikatta da kötüdür.» (12)

«Tarihte ilk defa bir medeniyet intihar ediyor» diyen Türk düşünürü Sezai Karakoç, «bu medeniyetin son meyvesi komünizm, insanları devletin ve plânların kölesi haline getirmiş» olmakla haklı olarak suçladığı garb vahşetine, bu tek dişi kalmış.. canavarlığını «Tehlike medeniyeti» olarak tescil ederken diyor ki: «Tarih boyunca gelip geçmiş geçmiş her medeniyet bir başka medeniyet tarafından ortadan kaldırılmış, kuvvetten düşürülmüşken bugünkü batı medeniyeti kendi kendini ortadan kaldırmaya çalışıyor. Tarihte ilk defa olarak bir medeniyet kendi kendine karşıdır, kendini yok edecek şartları yine kendisi hazırlıyor... Bu ne şundan ne bundan, yine batı medeniyetinin karakterindedir.» (13)

«Batıya rağmen batılılaşmak konulu bir açık oturum düzenleyen bir derginin konuşmacılarından bir profesör: «Dünya nimetlerinden faydalanmak birkaç devletin ya da milletin hakkı değil, bütün insanların hakkıdır. Buna batılılar mani olmuştur». Bir iktisatçı ise, dünyayı insafsızca soyan» batı medeniyeti batıyor». Diğer bir (İlimci profesör) de:

«Kıyası batıyı tanımadık, onun esiri olduk» diye bazı gerçekleri ister istemez ifade etmiş oluyorlar.. (14)

Durumu daha açık olarak izah eden, devrin dünya politikasında sayılı bir yeri bulunan sabık Britanya başvekilî Mr. Eden 30 yıl önceki nutkunda diyor ki: «Bu asrın sonunda nerdeyse dünya halkı vahşi ve ilkel devre tekrar avdet edecek, kayalıklarda ve mağaralarda yaşayanların vaziyetine tekrar dönecektir.. Garip olmakla beraber oldukça güldürücü hadiselerden biri de millet ve devletleri korktukları tahripkâr âletlere karşı kendilerini koruyabilmek için milyonlarca... sarfettikleri halde o silâhları zaptetmek için hiçbir şey vermemeleridir. Bazan hayretler içinde kalarak kendi kendime derim ki: Eğer bu yeni dünyayı başka bir dünyadan biri ziyaret ederse acaba ne görecektir. Şüphesiz birbirimizi yok etmek için hazırlık yaptığımızı ve birbirimize bu cehennemî âletlerin nasıl kullanılacağını öğrettiğimizi görecektir.» (15)

İşte 20. yüzyıl dünyası; Doğusuyla, Batısıyla, Ortasıyla bu değil mi?

M E H A Z L A R

Aşağıdaki mehazlarda Tefsir diye yapılan atıflar, Elmalı'lı Muhammed Hamdi Yazır'ın «Hak Dini Kur'an Dili» adıyla 1935 te yayımlanan dokuz ciltlik eserine aittir.

- 1 — Büyük Doğu 27.10.1965 tarih 12. devre sayı: 6
- 2 — Babıalide SABAH, 28.12.1966
- 3 — Babıalide SABAH, 28.12.1966
- 4 — Babıalide SABAH, 9.6.1968
- 5 — Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti, Ebu-l-Hasan en-Nedevi Sh. 155, Çev: İ. Düzen, M. Topuz.
- 6 — Paul ile Virgini, Bernardın de Saint Pierré; Sh. 104-111
- 7 — Büyük Doğu, 5. yıl sayı: 8, 12.2.1949
- 8 — İslâm'da Sosyal Adalet, Prof. Seyyit Kutup. C. 2, Sh: 81
- 9 — Mahatma Gandhi, Roy Walker, Sh: 55
- 10 — Felsefe Tarihi, R. Balaban, Sh. 218
- 11 — Müslümanların Gerilemesiyle Dünya neler Kaybetti, Sh: 145
- 12 — Yeni İstiklâl, Sayı: 158, 19.8.1964
- 13 — Yazılar, Sezai Karakoç, Kitap: 3 Sh: 53
- 14 — Barış Dünyası, C. 7 Sayı: 75, Ağustos 1968
- 15 — Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti, Sh. 180

Biyografi

Yunus Emre
Enstitüsü

Hasan ÖZÖNDER

erçek mânada Hakk'a edebilmenin sırrını keşfedip, bu sırrın zevkiyle coşan Yunus'un, Hakk'ı terennüm ederken, halka ışık tutan mısralarındaki şu özelliği de, onun, dudakları yakan ismini, ölümsüzlüğe erıştirmiştir: Bu, onun, bundan, yaklaşık olarak yedi-yüz yıl önce, kendi gökkubbemizin çatısı altında yaşayıp, bizimle yiyip, bizimle içen, bizimle güllüp, bizimle ağlayan Yunusumuzun, halka inmesi, halka konuşması, halka söylemesi, tek kelime ile halk adamı olmasıdır.

Hemen her devirde, cemiyetlerin önemli bir derdi vardır: Gerçek münevver kıtlığı. Bu derdi doğuran sebep, o cemiyet içerisinde, münevverle, halk arasındaki, bir türlü kapatılamayan ayrılık ve fark uçurumlarıdır.

Bağrından çıktığı, kendisini büyütüp, yetiştiren cemiyetine, halkına inmeyen, inemiyen sözde münevverler, kuvvet ve hayat kaynağı cemiyetine hiçbir zaman ve şekilde faideli olamamışlardır. Bunun neticesi olarak da, halkın yaşayışına, din ve diline, örf ve âdetine uymayan bir hayat görüşünü taklid ederek, her gün cemiyetlerinden biraz daha ayrı kalmış ve uzaklaşmışlardır.

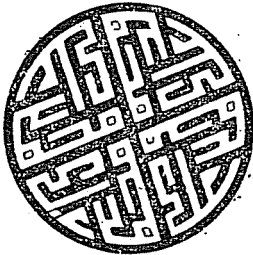
Kalbindeki sezgi kabiliyet ve sağ duyusuyla, gerçek münevver, ilim ve irfan sahibi hakiki vatan evlâtlarına lâyık müstehak oldukları değerle etiketliyerek, onu, mânisinde, türküsünde, taşlamasında, meselinde ve fıkrasında alay konusu ederek, vakur bir tebessümle mukabele etmiştir.

Bu noktadan hareketle konumuza girerek, Yunus'un, mektep, medrese görüp - görmediği mes'elesini ele almak istiyoruz:

Yunus'un bu yönü, yıllardan beri münakaşa yapılagelen bir mes'ele...

Taraftarların sürdürdükleri münakaşalar bir tarafa, şurası bir hakikattir ki, o, gerçek mânada bir halk münevveridir.

Münevver, her haliyle etrafındakileri aydınlatan kimse, demektir. Yunus da bütün hayatı boyunca, halkına, doğruyu, iyiyi, hak ve hakikati, güzeli ve mânayı anlatan bir Hak ve halk âşığıdır. O halde Yunus, üzerine düşen münevverlik vazifesini yapabilmenin zevk ve heyecaniyle Hâlıkına kavuşmuş gerçek halk evlâdıdır. Aradan geçen bunca asra rağmen, yılların ötesinde bile sesini, bu günlere, bizlere duyurabilme mazhariyetine erişmiş bir Allah dostudur. Onu, bu mazhariyete erdiren kuvvet de, onun, halkıyla yaşamış, halkıyla gülmüş, halkıyla ağlamış, halkının sofrasında onunla birlikte aş ekmek banmış bir halk adamı olmasında ki samimiyet ve ihlâsıdır. Yunus, daima halkla omuş ve böylece de. halkımızın volunda Hâlıkımıza kavusmuştur.

Bakınız o, bu gerçek yüzünü, mısralarıyla nasıl dile getirir:

«İlim ilim bilmekdür ilim kendin bilmekdür

Sen kendüni bilmezsin yâ nice okumakdur»

Şimdi, biran için halkımızın sözüne kulak verelim: Cemiyetin âdet ve an'anesine, mukaddesatına hürmeti olmıyana halkımız: «O, kendini bilmez adamın birisidir.» der. Kendini bilmemek münevverlik de olmadığına göre, rahleler ötünde diz ve dirsek çürütmeye ne lüzum var; ve bu şekilde harcanan bir tahsil hayatı, insana ne kazandırır?

Yunus'un bu mısraından bir kere daha anlıyoruz ki, münevverliğin ilk şartı: (Kendini bilmek)'tir. Yani, halka ve Hâlıkına bağlı, onun emir ve yasalarına itaatkâr bir hayat görüşüne sahip insan demektir. Kendini bilen Rabbini bilir; Rabbini bilen de, O'na erer...

Yunus'un nerede medfun bulunduğu da, Yunus Emre konusunda, ikinci bir münakaşa noktasıdır. Yunus'tan bahisle, Karamanlılar, bizde yatır; Eskişehirli, bizde türbesi vardır; Erzurumlular, kabri bizdedir, derler. Ve Yunus'u hakkında barındırdığını ifadeyle, kendisine bir şeref payı ayıran diğer illerimiz... Hepsisi Yunus'a sahip çıkmaktadır.

Bu konu, çoğu zaman, bir ifade olmaktan çıkmakta, bir münazara, hattâ, bir münakaşa mevzuu olmaktadır.

Bu mes'ele, tâyin edilecek bir tarih, yer ve saatte, taraftarların yapacağı ilmi oturumlar sonunda bir karara bağlanıncaya kadar, bir münakaşa halinde sürüp gidecektir. Herkesin de, kendisine göre dayanak noktaları, vesikaları, haklı olduğu yer ve yönleri vardır.

Meselâ, Yunus'un Karaman'da medfun olduğuna dair, Deniz Lisesi Edebiyat Öğretmeni şâir Binbaşı Bekir Sıtkı Erdoğan'ın, bu yılki (Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Töreni) münasebetiyle Karaman'da yapmış olduğu (Türk Şiiri ve Yunus Emre) konulu konuşmasındaki bir bölümü buraya alıyorum:

Bekir Sıtkı Bey, şöyle diyordu:

[Yunus'un Karamanlı olduğunu ve burada medfun bulunduğunu, kendi diliyle ifade ve isbat etmek istiyorum; O, Divan'ında:

«Kelecî bilen kişinin yüzünü ağide bir söz

Sözi bişirüb diyenün işünü sağide bir söz

Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı

Söz ola ağulu aşu bal ile yağide bir söz

Kelecilerün bişirgil yaramazunu şaşurgıl

Sözün usla düşürgil dimegil çağada bir söz

Gel anı iy şehriyarı sözümüzü anla bari

Hezaran gevher dinarı kara toprağ ide bir söz (*)

Yunus'un bu şiirinin üçüncü beytindeki «ÇAĞ» kelimesine dikkatinizi çekerim; işte, ifademizin ağırlık noktasını bu kelime teşkil etmektedir.

Bu kelimenin anlamını, çeşitli şehirlerdeki birçok vatandaşıma sordum; Eskişehirli de dahil, hepsi: «Çağ», «Bir zaman bölümüdür» cevabını verdiler.

Evet, «Çağ» kelimesi, bir anlamıyla: «Bir zaman bölümüdür». Ama, «çağ» in ikinci bir anlamı daha vardır ki, bu anlamı ancak Karamanlılar, Karaman'da bulunanlar, Karaman'da yaşayanlar, Karaman'da yatanlar bilir. Bu da, «çağ» in, «lâvabo, musluk ayağı, ayak yolu, yani kirli, yaramaz suların aktığı yer.» anlamına da gelmesidir.

Bu mânâ, Karamanda bugün bile kullanılmaktadır.

Yani, Yunus burada diyor ki: (Sözünü us ile, akla uygun, muhakemeli, dikkatli, tedbirli söyle, düşünerek konuş, sözünü çağa düşürme, yani ayağa, kirli, yaramaz yerlere düşürme).

Zaten, «Sözü ayağa düşürmek» ten maksat da, kirli yere, çamura, çağa, çirkefe düşürmek, demektir.

Buradaki (çağ) kelimesi, Karamanlıların anladığı mânâda alınacak olursa (ki, Yunus bu anlamıyla kullanmıştır.), mısraın anlamı daha berraklaşmakta, değeri daha artmaktadır.]

Bekir Sıtkı Erdoğan Bey'in bu izah ve ifadesi, Yunus'un Karaman'da medfun bulunduğu konusunda ortaya konan bir görüş olarak, yapılacak ilmi otu-

(*) YUNUS EMRE DİVANI - Abdülbâki Gölpınarlı - C: 1-2, - Türk Klâsik-leri Serisi: I. - Ahmet Halit Kitabevi. 1943 - İstanbul - Sahife: 345.

rumda görüşülüp, bir karara bağlanacaktır.

Ama biz, şu satırlarımızla, Yunus'un, nerede medfûn bulunduğu konusunda yapılmış ve yapılacak olan münakaşalara katılan taraflara, bir bukiet sunmak istiyoruz:

Asırların ötesinden bize kadar sesini ve nefesini duyurabilme hayatiyetini kazanmış ölümsüz Yunus'u öldürmek için niçin uğraşıyorsunuz? Yunus'a mezar kazmak için niçin çırpınıyorsunuz? Yunus'a türbe yapmak için niçin yoruluyorsunuz? Yunus'a kubbe çatmak için niçin terliyorsunuz?

Yunus ne zaman öldü? Yunus öldü mü ki? Yunus ölmeydi ki,

Yunus yaşıyor; Yunus, kendisini sevenlerin, ona göz, söz, gönül ve kulak verenlerin, mısraları üzerine eğilenlerin, onu ananların, onun yolunda yürüyenlerin, onun görüşüne bağlananların, onun ideali etrafında pervaneleşenlerin kalbinde, dilinde her zaman, her an, her yıl yaşıyor, yaşıyor, yaşıyor; yıllar geçtikçe gençleşiyor, serpiliyor, büyüyor ve gönüller fethediyor...

Bu böyle iken, onu kim öldürebilir? Muhal farz bir an için öyle kabul etsek, onun şânına lâyük bir türbeyi kim yapabilir? Ona, şöhretine uygun bir kubbeyi kim çatabilir? Bu kadar büyük Yunus'u, birkaç metrelik bir mezara kim sığdırabilir? Buna kimin gücü yeter; buna kim cesaret edebilir? Ve hangimiz Yunus'un şahsına sahip olabilmenin maddî ve ma'nevî mes'ûliyet ve ağırlığını kaldırabilir ve hakkını verebiliriz?

Bırakınız o yaşasın; bırakınız o, gönüllerde ve dillerde çağlasın; bırakınız o, hepimizin, herkesin Yunusu olsun. Biz, hepimiz, ondan feyz ve ıskı aldığımız gibi, başkaları da, onun kabre sığmayan şahsiyetini örnek alsın. Bırakınız o, her zaman, herkese feyz ve ilham kaynağı olmağa devam etsin...

Yunus için, yurdumuzun birçok yerlerinde bu kadar çok ve çeşitli makam ve makber yapılmasının sırrı da bizce, işte buradadır.

Belki bundan yıllarca, asırlarca önce de, zamanımızda yapılan bu münakaşayı yapanlar oldu. Bir neticeye varamadılar. Ve en nihayet, anlaşmaya vararak, herkes kendi iline bir makam yaptı ve bununla yetindi.

Yunus o kadar büyüktür ki, Yunusluk şahsiyetiyle her gün, her gese, bu ayrı ayrı illerdeki makamına yerleşerek, oradakilere misafir olup, ziyaretine gelenlere kucak kucak, mısra mısra, kitap kitap, cilt cilt feyz ve ilham kaynağı oldu.

Yunus o kadar ince düşünceli, o kadar mütevazî ki, şahsına sahip olmadığı maddî ve manevî mes'ûliyeti, tek ilin insanlarına, kaldıramıyacıkları için yüklemeyi de, her il'e taksim etti; her il'in halkı da, hissesine düşenle iktifa ve kanaat ederek, onun aziz hâtırasına hürmeten bir makam yaptı.

«Bize hisse-i mahabbet dil-i pâre düştü»

Yirminci asrın şu son yıllarında, Yunus'a gönül verenler olarak, bizim yapacağımız, yapmamız gereken, büyük bir iş var. Bu, büyük bir iş, en büyük vazife ve kadir-şinâşlık, Yunus Emre adına, bizden sonrakilere bırakacağımız eserlerimizdir. Biz, Yunus'un şahsından önce ve ziyade, Yunus'u Yunus Emre yapan şahsiyetine sahip çıkalım. İşte parmak basılması gereken nokta bu. Bu ana çizgiye eğilen kim ve kaç kişi var?

Cennet Yurdumuzun her tarafında, onun adına ve şânına lâyük eserler yükseltelim. Açacağımız YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ, Yunus Emre Camii, Yunus Emre Çeşmesi, Yunus Emre Kürüphanesi, Yunus Emre Gülbahçesi, Yunus Emre Hastahanesi, Yunus Emre Aşevi, Yunus Emre Dar'ul-Acezesi, Yunus Emre Okulları ve bütün yurt sathını kaplayan Yunus Emre'yi Anma Gün ve Geceleriyle, onun idealini yaşatan birer meş'ale meydana getirerek, göz ve gönülleri tutuşturalım.

Tertemiz vatan evlâtlarını bağrında barındıracak bir (YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ) ile neler yapılmaz, neler olmaz ki? Yunus Emre Enstitüsü'nde, Yunus, en ince çizgilerine varıncaya kadar anlatılıp, genç nesle, onun iman, aşk, heyecan ve diğer yüksek duygularını, millet ve memlekete hizmet prensibindeki katıksız gayret ve çırpınmayı aşlayınız. O zaman, yeni neslin manzarası bile daha muhteşem ve bambaşka olacaktır.

Abdülvehhab Sultanlar, Sarı Saltuklar, Pür Safalar, Şafvan Dedeler, Hasan Mekkiler, Mahmud-u Ensâriler, Ebû Zeri Gıfâriler, Ukkageşler, Malik Ejderler, Osman Dedeler, Mevlânalar, Yunuslar, Şems-i Tebriziler, Veysel Karaniler, Bîlâl-i Habeşiler, hepsi hepsi, aynı yolun yolcuları. Hepsî de aynı Kervan'da, aynı Hedef'in gönüldaşları. Onlar, bütün ululuklarıyla sağdırlar, aramızdadırlar. Biz, onlarla sağ; biz onlarla kuvvetli, biz onlarla biziz. Biz, onlarla'yız.

Buldukları yeri işe, hiçbir münakaşaya yer vermiyecek şekilde, Hz. Mevlâna'nın diliyle, yediyüz senedenberi, bütün açıklığı, bütün berraklığıyla fışkırtmaktadır. İşte yine o fısıltı; geliniz, kulak veriniz; bakınız ne diyorlar:

«Ölümümüzden sonra, mezarımızı yerde arama;

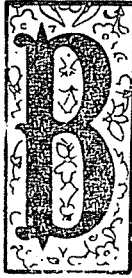
Bizim mezarımız, ârif kişilerin gönülleridir.»

San'at

Dünya medeniyetinin
emsaliz san'at eseri :

TAÇ MAHAL

VELİ ERTAN
(Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü Müdürü)

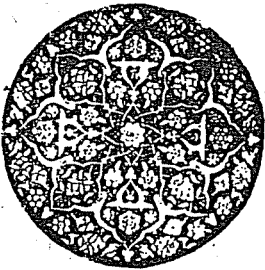
üyük ve eşsiz bir san'at eseri olan Taç Mahâl, Hindistan'da Agra'da Hint-Türk İmparatorlarından olan ve Delhi tahtını alan Şah Cihan tarafından 17. ci yüzyılda yaptırılmıştır.

Genç yaşında ölen muhterem zevcesi Mümtaz Mahal Begüm'ün hatırasına hürmeten 1631 tarihinde inşasına başlattığı ve 1650 yılında ikmal ettirmiş olduğu bu türbe Jamuna nehri kıyısında eşsiz bir san'at eseridir.

Bu göz kamaştırıcı san'at eserinin vücuda getirilmesine kadar Hindistan tarihini ve medeniyetini kısaca gözden geçirelim.

Türkler İslâmiyetten önceki tarihlerde Hindistan'a yerleşerek hükümet kurdukları gerçek bir olaydır. Onbirinci yüzyıldan itibaren İslâmiyetten sonra Türklerin Hindistan'da en parlak devirleri 16. yüzyılda İmparatorluk kuran meşhur Babür Şahla başlamıştır. Babür Şah Büyük Timur'un torunlarından, Fergâne hükümdarı Ömer Şeyh Mirza'nın oğludur. Bu yüzyıl içinde Hindistan'da kurulan ve tarihlerde Büyük Hind İmparatorluğu namıyla anılan bu muazzam devlet 18. ci yüzyılın sonuna kadar devam edebilmiştir. Büyük Hind İmparatorluğunun zamanında her sahada medeniyetin şahikasına ulaşmış yer yüzünü süsleyen ve gözleri kamaştıran camiler, saraylar, havuzlar, bahçeler ve türbeler gibi san'at eserleri meydana getirilmiştir.

1531 tarihinde vefat eden Babür Şah'dan sonra, sıra ile Humayun (1531-1556), Ekberhan (1556-1605), Ekber

Han'ın oğlu Cihangir (1605-1627) ve torunu Şah Cihan (1627-1656) gelmişlerdir. İmparatorluğun satvet, şevket ve kudretini tanıtmışlar, Türk medeniyetini Cihan medeniyetinin üstüne çıkarmaya muvaffak olmuşlardır. Bilhassa Türk mimarisinin meydana getirmiş olduğu san'at eserleri göz kamaştırıcı bir özelliktedir. Aynı mimarinin şah eserlerinden biri de Taç Mahâl türbesidir. Taç Mahâl Ağra şehrinin yakınında Cumna suyunun kenarındadır. Bu türbe şahane güzelliğiyle san'at dünyasının diline destan olmuş, engüzel mimari eserlerinden biridir. Şahane bir tarihi eserdir.

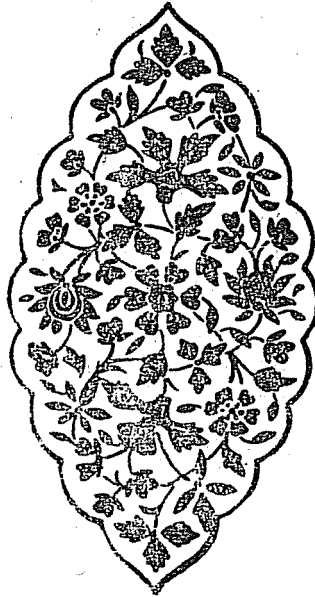
Bu şahane eserin nasıl meydana getirildiği üzerinde duralım:

Şah Cihan'ın karısı Mümtaz Mahâl Begüm (Ekber Han'ın torunlarından.) Şah Cihan'dan önce Hit-Türk İmparatoru olan Cihangir Hanın Nurcihan adında bir karısı vardı. Bu kadın Mümtaz Mahâl Begüm'ün halası idi. Otoriter olup, İmparatorluğu istediği gibi idare etmekte mahirdi.

Mümtaz Begüm de halasını örnek tutarak İmparatorluğa hâkim olmuş, istediğini kocası Şah Cihan'a yaptırabilmişti. Ölmeden evvel dünyada eşi bulunmayan bir türbenin yapılmasını Şah Cihan'a vasiyet etmiş ve kocası da bu vasiyetini yerine getireceğini yemin ile teyid etmişti.

Şah Cihan'ın mimar işlerine karşı büyük bir temayü-

lü vardı. Zamanında Mimar Sinan'ın kalfasından olduğu söylenen Yusuf adında birinin emrinde bir grup san'atkâr İstanbul'dan Hindistan'a gelmişti. Bu san'atkârlar Delhi'de, Ağra'da, Lâhur'da ve Kışmir'de birçok kaleler, saraylar ve camiler yapmışlardı. Bu sırada Şah Cihan da vefat eden karısının vasiyetini yerine getirmek üzere muazzam ve emsalsiz bir tür-

benin yapılması için faaliyete geçmişti. İran, Türkistan, Bağdad ve Anadolu'dan binanın inşasına yarıyacak nâdir taşlar, mozayıklar, kakma ve camlar getirilmiş ve türbenin yapılmasını İstanbul'dan gelmiş olan mimar İsa'dan rica etmişti.

Mimar İsa, çırağı Ahmed'le birlikte onyediyen sene 20.000 e yakın amelenin çalıştırılmasına nezaret etmiş ve türbe 1650 tarihinde ikmal edilmiştir. Türbenin

dış tarafı tamamıyla mermerden olup, göz kamaştırıcı bir durumdadır. Pencere boşlukları çeşitli renklere boyanmış ve eşine az raslanan taşlarla tezyin edilmiştir. İçinin bir kısmı porfir vesair mozayıklarla kaplanmış ve bir kısmı da insanları hayrette bırakan bir incelikle oyulup işlenmiştir. Türk san'atları bu türbede âdeta mermerden dantel örmeğe muvaffak olmuşlardı. Nakışlar gâyet nefistir. Güzel ve yüksek bir kubbesi olup mimarının bir Türk olduğu tahmin olunmaktadır. Türbe Hint san'at tarzına ve ananesine göre yapılmıştır. Aradan dört asıra yakın bir zaman geçmesine rağmen binanın hiçbir tarafında hiçbir suretle çatlaklıklara tesadüf edilmemiştir. Sonradan ilâveler yapılmaması için önceden en küçük teferruatına kadar her şey düşünülmüş, tezyinatına varıncaya kadar her şeyi yerli yerinde tesbit olunmuştur. Cami olmamasına rağmen dört köşesinde ince ve zarif tarzda inşa edilmiş dört minaresi san'at güzelliğinin birer numunesidir.

Türbenin içerisinde kubbenin altında ve tam ortasında mermer kafeslerle çevrilmiş bulunan yerde Şah Cihan'ın ve karısı Begüm'ün kabirleri vardır.

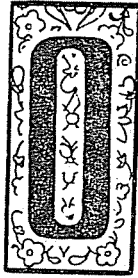
Bu muazzam eşsiz san'at eserini yapan da yaptıran da Türktür. Müslüman Türkler bu mümtaz ve emsalsiz eseriyle ne kadar övünseler yeridir.

Düşünen Gençlik

Geçmişte ve
zamanımızda

AŞK

Abdülkadir SEZGİN

uyulan, anlatılamayan, yaşanan, tarif edilemeyen mücerret mânasıyla aşkın izahı zor, zor olmasa bile aşkı bilmeyen, yaşamayan insana anlatılabilmesi imkânsız derecesinde birşey...

Bunun için mutlak aşkın ve hakiki aşıklığın ne olduğunu anlayabilmek için; -aşktan nasiplerini bilip tayin edemediğimiz- âşıkların, sevdalı, karasevdalıların ve mecnunların hayatlarına, çeşitli zamanlarda âşklarının tesiriyle söyledikleri sözlere bakmak lâzımdır. Ancak bu kadar araştırmaya lüzum olup olmadığını, aşkın; sevginin ne olduğunu kısa yoldan anlamak için canlı ve cansız bütün alemde sevginin; aşkın olmadığını düşünerek kainata bakmak lâzımdır.

İnsanlar, hayvanlar ve cansızlar denilen alemden geriye kalan olup olmayacağını tasavvurlara bırakırken, Allah'ın kainatı aşk; sevgi mayasıyla pişirdiğini ve tek mefhumla bütün kainatı ve bu nizamı yaratıp devam ettirdiğini düşünerek O'nun büyüklüğünü ve kulun aczini anlamak icap eder sanırım.

Kendisini, elektrik gibi sadece tezahürleriyle bildiğimiz aşkın ne olduğuna sinesinde aşktan damlalar taşıyanlara ve «bir katrecik göğsünde umman huruşan» olanlara bakmak onların seslerine kulak vermek icap ediyor:

Elifi oku ötürü
Pazarlık eyle götürü
Yaratılanı hoş gör
Yaratandan ötürü»

diyerek temel felsefesini kainatın var oluşunun mayasına dayayan gerçek aşkın ve hakiki sevdalılığın örneğini veren Yunus:

«Aydurlar idi bana avare olur aşık
Geldi başıma, gördüm ol söz yerinceyimiş»

dedikten sonra «Aşk gelicek cümle eksikler biter» diyerek aşkın insandaki noksan sıfatları kemale erdiren bir nesne olduğunu anlatırken «Bana seni gerek seni» diyerek aşkının idealini, gayesini ve aşkın ona; Allah'a ulaşmak için bir aracı olduğunu anlatmış olmaktadır.

Divan-ı Hikmet yazarı Hoca Ahmet Yesevi mezkur eserinde:

Hum-ı ıskdın kişi bir katre tatkay

Hüdam vashğa bir yolu yitgey

yani: aşk testisinden kişi bir yudum tatsa Allah'a kavuşma yoluna girmiş olur, diyerek aşkın kulu Allah'a kavuşturan bir vasıta olduğunu söylemek-
tedir.

Âşık Paşa ise Garipname'sinde :

Âşk onun kuludur kim yol bile

Yakın erip kendi eksüğün bile.»

diyerek aşkın kulun eksikliklerini bildiren bir ke-
mal mihengi olduğunu ifade eder. Ve:

«Gözleri yaşı, gerek daima aka.»

diyerek âşğın noksanlarının telafisine çalışacağı-
nı ve hataları için Allah'tan afif ve yardım istiyе-
ceğini, bunun için daima ağhyacağını ifade eder.

Âşık Paşa da Yunus Emre ve Ahmet Yesevi'nin fikrine :

«Âşık ol aşıkki ışk iltür haka.»

diyerek aşkın kulu Allah'a ulaştırın vasıta, nesne olduğunu söylemiştir.

Aynı kanaata iştirak eden birçoklarıyla beraber Taşlıcalı Yahya Bey aşk yoluna girmenin, âşık olmanın kolay olmadığını:

«Bir demir dağı delip boynuna almak gibidir

Her kişi âşık olurdu eğer asân olsa»

beyle ifade eder.

Zevk ve safa âşığı, Sadâbât Şairi olarak bilinen Nedim de aynı kanaata nasibince iştirak eder.

«Döğülmeye, söğülmeye, kovulmaya, billah

Hep razıyım amma ki efendim senin olsam»

diyerek Allah'a kavuşmanın telaşı içinde çırpınır ve aşkını :

«Ateşlik eder sana bu sinemdeki dağım»

diyerek gösterirken :

«Arzı hal etmeye hergiz seni تنها bulamam

Seni تنها bulacak kendimi asla bulamam»

ifadesiyle Hz. Musa gibi Allah'ın nuruna dayanarak baygınlıklar geçirdiğini elinde olmayarak anlatır.

Bütün gelip geçmiş aşk ehlini saymak ne mümkün. Asrımıza, bizim adımıza herşeyin dausulasını çeken Yahya Kemal Beye gelelim:

«Cümle lezzetten leziz iksirin ey nehri aşk»

diyerek aşkın üstünlüğünü, kıymetini belirten Be-yat'lı yukardaki fikre iştirak ettikten sonra âşğın durumunu ve hayatını:

«Her mevsimi bir yaz ve esen rüzgârı başka

Gül, solmayı, mehtap azalıp bitmeyi bilmez.»

mısralarıyla anlatır.

Aşkın bu ulvi mânasını anlamayan, aşktan hiç nasip almayan fakat, Yunus'un ifadesiyle (aşk bezirgânlığı) yapanlar bunu başka mânalara kullanmışlar, fakat cüz'ü bir nasip alıp aşk testisinden bir yudum içenler Kemalettin Kamunun :

«Ezelken mebdei, ebedken sonu

Bir fani peşinde kaybettim onu

Anladım nihayet ne olduğunu:

RABBİNİ ARAYAN BİR DİN'Dİ AŞKIM.

şeklindeki sesine katılıyorlar ve bu gerçeği geçte olsa anıyorlar. Ancak :

«Bahadır gördüm cana kıyım

Aşk bezirganı, sermaye camı»

(Yunus Emre)

beytinde belirtilenler aşkın ve aşıklığın ticaretini yapanlar bu hakikati anlıyamıyorlar.

Belki de bu, aşkın ve âşkın kalmamış olmasından böyledir.

Belki de aşkın (tutku) laştığı için böyledir.

Belki de Ahmet Muhip'in ifade ettiği gibi:

«Aşkta uçup gitmiş olmalı bir yazla

Halay çeken kızlar misali kol kola.»

Hemen belirtmek icap eder ki zamanımızda aşk ehli yoktur demek istemiyorum. Ara sıra, yahut tek tükte olsa aşk ehli silsilesi; âşık zinciri kesilmemektedir, kesilmemiştir.

Öyle zannediyorum ki aşkın ve aşk ehlinin nihayete erdiği, bu zincirin son bulduğu an bu fani âlem de fena son bulacaktır. Çünkü, aşk Allah içindir ve aşk ehli sıtk-ı can ile samimi olarak Allah diyen kişi demektir. Allah adını ruhu canıyla söyleyen mü'min olduğu müddetçe kıyametin gelmeyeceğini hatırlayanların bu kanaata varacağına zannedirim.

Herşeyin olduğu gibi aşkın ve sanatın (Allah'ı aramak) bunun dışında kalanların sadece (çelik çomak) olduğunu söyleyen Necip Fazıl ve:

«Bütün sevgileri atıp içimden

Varlığımı yalnız O'na verdim ben»

diyên şair nezaman ve hangi şartlar içinde olursa olsun, büyük bir hakikata yönelmiş ve büyük gönül adamı Hz. Mevlânâ'nın «Aşk, herşeyi birşey için terketmektir. Bu birşey de bir ve tek olan Allah'tır.» ifadesini başka bir söyleyiş içinde ifade etmiş olmuyor mu dersiniz?

Gönlü bir ulviyete bağlı olanlarla süfliyata kalb bağlamış olanlar arasındaki farkı görmek isteyen olursa birkaç dakikalık sabır ve tahammülle satırlarımızı takip etsin. Sabır ve tahammülle takip etsin ki neşesi bozulmasın, huzuru kaçmasın.

Zamanımızda aşk anlayışının bozuluşunu, herşey gibi aşkın da maddeyle ölçülebilen, maddeyle anlatılabilen küçük, basit ve mânasız bir hale gelişini maddeden ziyade mânaya gönül vermiş bir insan olarak bildiğimiz Feyzi Halıcı da bile görüyoruz:

«Aşk, gözümde titen deniz

Ne çareki buz tutmuştur.»

Kalıp içinde sonsuz, şekil içinde şekilsizliği ve ulvilğin ifadesi içinde zamanımız aşk anlayışı ve bu anlayış içindeki aşkı (buz tutmuş deniz) olarak anlatan şair mutlak aşkın kaybolduğunu belirtirken Necati Cumalı:

«Kocaman bir uçak olurdu aşkımız.»

diyerek madde putunun içine aşkı da sokmak istemekte, yahut gerçek aşkı bilememenin, âşık ola-

mamanın örneğini vermiş olmaktadır.

Bunları asırlarca önce görmüşçesine EMRAH:
«İçerim yanıyor, kendim havai
Çekmeyen ne bilir aşkı, sevdayı»

diye cevap veriyor. Âdeta bilmediğin şeye karış-
ma diyerek sözlerini ağızlarına tikiyor.

Biraz daha zaman perdelerini aralıyorlar yaşa-
dığımız zamanın aşk anlayışına gelelim:

H alihazır ekseriyet tarafından benimsenen
aşk, Hıristiyanlığın bugünkü Kutsal Kitabı
içindeki «Neşideler Neşidesi» isimli bölümde an-
latılan kadın ve kadının güzelliğinden daha doğru-
su şehvetten ileriye gidemiyen mat bir anlayıştır.

Meselâ 22. Mart. 1969 tarihli Tercüman Ga-
zetesinde yayınlanan bir repörtaajda Sahne Sanat-
kârlarından biri: «Aşk hakkında fikriniz nedir?»
sualine «Aşk, bir trafik kazasıdır.» diye cevap ve-
rirken birçoklarının ağzında dolaşan aşk, geçici bir
bağlılıktır ifadesine şaşkın şaşkın bakarken karşı-
mıza bir başka tarif daha çıkıyor: «Aşk, erkek i-
çin kadını, kadın için erkeği tavlama için kulla-

nılan âletlerin ve güdülen yolların tamamının adı-
dır.»

Bir başka ifadede aşk, bir yalama şekeridir.
Yalaya yalaya tükenir ve elde sopası kalır.

Herşeyiyle avrupa mukallidi durumuna düşen
gençlerin ağzında çiğnene çiğnene posası bile
argolaşan aşağıdaki tarifi yazarken kalemim bi-
le hicap duymaktadır.

«Aşk, alt katı kiralamak için üst katta yapı-
lan mukavele ile başlayan hareketlerin bütünüdür.»

Zamanımızın şair ve âşık geçinen «âşk bezir-
gânları»nda da bundan hiç farklı değildir. Misalle-
riyle göstermek her zaman mümkündür. Fakat yi-
ne tekrarında fayda vardır ki bu, sadece aşk bezir-
gânı olanlardır. Zamanımızda da âşık vardır
ve mücerret mânasını aşk hiç kaybetmemiştir.

Bu durumu herkesten ziyade seyreden zaman
utanırken aşkı (tutku) laştırarak göbekten aş-
ğısına ait bir cehle medeniyet adımı takanların
utanmayışlarına karşılık gerçek medeniyetin utan-
dığına inanıyorum. Ve:

Aşk defteri açıldıkça utandım
Yandııkça utandım, utandııkça yandım.

Hüsran

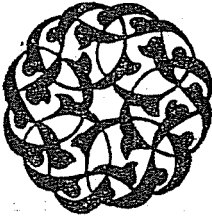
Ben böyle bakıp durmayacaktım, dili bağlı
İslâmı uyandırmak için haykıracaktım.
Gür hisli, gür imanlı beyinler, coşar ancak
Ben zaten uzun boylu düşünmekten uzaktım
Haykır! Kime. Lâkin? Hani sahipleri yurdun?
Ellerdi yatanlar, sağa baktım, sola baktım;
Feryadımı artık boğarak, na'sımı, tuttum,
Bin parça edip şiirime gömdüm de bıraktım.
Seller gibi vâdiyi emînim saracakken,
Hiç çağlamadan, gizli inen yaş gibi aktım.
Yoktur eleminden şu sağır kubbede bir iz,
İnler (SAFAHAT)ımdaki hüsran bile sessiz!

M. Âkif ERSOY

Sorunuz Söyliyelim

Suallere Cevaplar

Hazırlayan :
GAZİ MERT

● TIRNAĞIMA SÜRDÜĞÜM OJE'NİN NE MAHSURU VAR?

İstanbuldan bayan Münevver YEMENİCİOĞLU: «..Bu sene Ramazanda İstanbul'un büyük camilerinden birinde devamlı terâvih namazına devam ettim. Bizlere konuşma yapan Din adamlarını takdirle karşıladım. Günlerden bir gün orta yaşlı bir din adamı konuşma yaptı ve tırnağında Ojesi bulunan kadınların gusul abdestinin kabul olmayacağını söyledi. Artık her oje sürüşümde bunu hatırlar bir ürperti hissedirim kendimde. Gerçek bu mudur?

İslâm inanana göre; guslün şartlarından biri de vücûdun her tarafına suyun temasıdır. Oje sizin de takdir edeceğiniz gibi tırnaklar üzerinde ince bir perde meydana getirir. Ve bu perde suyun tırnaklara temasını önler.

Tahtâvî adlı eserin 55. sayfasında belirtildiği gibi; su, vücûdun herhangi bir yerine temas etmeyince gusul yapılmamış sayılır.

...Ve böylece gusul ve abdest kabul olmaz. Kılınan namaz da namaz değildir, bu durumda... Çünkü temizlik tamam olmamıştır.

Guslün kabul olmasını isteyen mü'mine kardeşlerimizin her şeyden evvel elinin tırnaklarının ojesini tamamen temizlemesi, suyun temas etmesine imkân sağlaması lâzımdır.

● SOSYAL SİGORTALARIN FAİZİ CAİZ DEĞİLMİDİR?

Afyon, Sandıklı kazasından sayın Abdurrahman AKMAN: «Bizler Sosyal Sigortalara bağlı işçileriz. Sosyal Sigortalar Kurumu; bağlı işçilerine düşük faiz ve uzun vâde ile mesken kredisi vermektedir. Bu hususun dinimiz ve Hanefi mezhebi yönünden tahlili acabâ sütunlarımızda yayımlanabilir mi?»

Cenab-u Allah ve onun Gâye-İnsan, Ufuk- Peybamber'i Hz. Muhammed (S.A.V.) «artma, çoğalma» demek olan ve genel olarak faiz'in karşılığı olarak kullanılan Ribâyı kesin olarak yasak etmiştir.

Ribâ; «Mürâbahacılık, fâhiş faiz» mânasına geldiği gibi mutlak olarak çok veya az bütün faiz mefhumunu da içine alır.

İktisadî ve mâlî bakımdan; «sermayenin hiçbir zarar, zıyan ve ta'viz vermeksizin gayr-i meşrû ve gayr-i âdil artışı» da faiz mefhumu içine girmektedir. Ve Ribâ-faiz mefhumu sadece tavizsiz olarak gayr-i meşrû bir para ve mal artışına intisap etmez. Herhangi bir gayr-i Meşrû menfaat te'mini de buna dahildir.

K. Kerimde; iktisadî ve mâlî bir esâret ve soygunculuk âleti, insanlığın baş belâsı olan, Komünist Rusya'da bile yasaklanan fa-

izi men eden âyetler şunlardır;

-el-Bakara süresi: âyet: 275-276-278

Âli-imrân süresi: âyet: 130.

en-Nisa Süresi: âyet: 161.

er-Rûm Suresi; Aüet: 39...

İslâm dini; çalışmadan, hiçbir riske girmeden paranın para kazanmasını (faizi) yasak kıl-
mıştır. Bunun sebebi açıktır; İhtiyaç sahiplerini; zenginlerin elinde ezdirmemek; sermaye sâhipleri-
ni; faydalı, yeni teşebbüsler yerine atâlete sürükleyici kombinezonlara girme serbestisi ile başı boş bırakmamak; sınıf kavgalarına davet edici ictimâî dü-
zensizliklerden İslâm toplumunu korumak...

Allahın Raşûlü son vedâ hutbelerinde de şöyle buyurmaktalar;

«Ashâbım!.. Kimin yanında bir emânet varsa onu sahibine versin! Fâiz'in her çeşidi kaldırılmıştır. Ayağımın altındadır. Lâkin borcunun aslını vermek gerekir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız... Allah'ın emriyle faizcilik artık yasaktır. Cahiliyetten kalma bu çirkin adetin her çeşidi ayağımın altındadır...»

Mâlîki ve Hambeli İmam ve alimlerinden hiç birisi faiz ve Ribâ hususunda hiç bir taviz ve fetvâ vermemişlerdir.

Bu izahımızın ışığı altında sorunuzu değerlendiriniz ve hükmü kendiniz veriniz.

● EVLÂDIN ÇOĞALMASINI ÖNLEMEK / DOĞRUMUDUR?

Daren'de, Y. Selim Köyünden sayın Osman CAN: «Kocasının izni olmadan bir kadının çocuk dü-
şürmesi doğrumudur? Daha doğrusu evlâdın çoğalmasını önlemek meşrûmudur?»

Elbette doğru değildir. Cahiliyye devri müşriklerinin fakirlik korkusuyla çocuklarını öldürmeleri gibi düşünülerek; «çok çocuk olursa bakamam» korkusuyla yapılırsa, bu câiz değildir.

Ancak; Haşiye-i İbni Âbidin; 2. cilt, sahife 522 de belirtildiği gibi İslâm'ın emrettiği şekilde çocuğunu yetiştiremeyeceği korkusundan dolayı evlâdın doğumu önlenirse câiz görülmüştür.

Çocuk ana rahminde can almadan evvel kocasından izinsiz de olsa bir kadın, İslâmın emrettiği şekilde çocuğun yetiştirilemeyeceğini göz önüne alarak böyle bir teşebbüse girişse buda caiz görülmektedir...

...Ve bazı fıkıh kitaplarımızın beyânına göre; bir kadın müslüman bir doktorun muayenesi neticesinde doğum yaptığı anda hayatının tehlikeli olacağını öğrenir ve çocuk canlı olsa bile onu düşürürse özür hâli olması sebebiyle caiz görülmüştür...

İslâm fıkıhçılarınun ittifak ettikleri husus, gayenin fakir düşme korkusu olmaması'dır.

● HACCA MI GİTMELİ YOKSA ÇOCUĞUNU MU EVLENDİRMELİ?

Rize'den sayın Abdülkâdir SARAÇOĞLU: «Bir kimsenin hacca gitmeye kudreti var... Evlenme çağında bir de evlâdı var. Bu adamın ilk olarak hangi vazifeyi yapması icap ediyor.»

Çocuk bir sene sonra da evlendirilebilir. Ama bir adamın üzerine hac farz olmuşsa derhal gitmeli ve vazifesini yerine getirmelidir. İnsanın ne kadar yaşayacağı belli olmadığına göre yapılacak en

doğru hareket budur.

● ŞU İKİ SORUMU CEVAPLANDIRIR MISINIZ?

Konya'dan sayın Yusuf İŞİCİK: «1 — Boş arâzinin dirilticisine âit olduğu bellidir. Herkes bir boş arâziyi ihyâ etmeye kalksa bu ne olur? Böyle bir arâzi'nin (şimdiki olduğu gibi bir hükümete) vergisini vermek lâzımmıdır?»

Kitâb-ul fıkhiyye'nin; Kitâb-ül-ihyâül mevât bölümlerinde zikredildiği gibi ihyâ etme mes'elesi geliş güzel değil'dir.

Elbette herkes köyün mer'asından bir boş arâzi ihyâ etmeye kalkarsa karışıklıklar baş gösterecektir.

Herhangi bir boş arâziyi ihya etmek ve ondan istifade etmek şu şekilde olacaktır;

Bir köy var... ve bu köyün de bir mer'ası mevcut... Boş bir arazi ihya etmek isteyen kimse köyün mer'asının bitiş noktasından bir adamın yüksek sesle ihyâ edilecek araziye doğru bağırmasını temin edecektir. İşte İslâm âlimlerinin bazılarının beyânına göre ihyâ edilecek arazi burdan itibaren (yani sesin duyulduğu yerden itibaren) ihya edilirse meşrûdur.

...Ve hükümetten vergi kaçırmak hangi şartlar altında olursa olsun meşrû değildir.

2 — a) Hadis-i Şerifte çakıl satmak men edilmektedir. Kendine mahsus bir vâsıta ile kum'u bir ticaret metâi hâline getiren kimsenin durumu ne olmaktadır?

b) İhtiyaçtan fazla olan, artık (kalan) suyun satılması da memnûdur. Uzak bir yerden getirdiği suyu satıp kazancını bu yolla te'min eden kimsenin durumu nedir? Veya aByram (v.s.) günlerinde tes-tiyle su satanların durumu nedir?

c) Hadis-i Nebevide insanların su, bitki (ot nev'inden) ve ateşte ortak oldukları bildiriliyor. Bir insan yabâni bir ot'u (sahipsiz bir arazide yetişen otu) satabilir mi?»

Her üç sorunuzun mâhiyyeti de aynı... Ve fıkıh kitaplarımızda bu hususlar sarâhatan açıklanmakta...

(a) Şıkında belirttiğiniz husus doğru değil... Yani Hadis-i Şerifte çakıl satmak men edilmemektedir.

(b) Şıkında belirttiğiniz ihtiyaçtan fazla olan artık suyun satılması da memnû değil...

Mubah olan bir şeyi ilk önce kim alırsa, kimin eli ona ulaşırsa o, onun malı olur. Meselâ: Bir av; denizin kumu, çakılı; sahipsiz bir arâzide yetişen ot; su vesâire... Emegi karşılığı bunlardan gelir temin etmekte bir beis görülmemekte'dir.

● HACCA GİTMEM LÂZİM MIDIR?

Bolu, Merkezler köyünden sayın Rıza DEMİR-TAŞ: «6 sene önce idrardan amaliyat oldum. Sihatim iyileşince hacca gitmeye karar verdim. Fakat 2. def'a hastalamp İstanbul'a geldim. Fıtkıktan amaliyat oldum. Yaşım; 66. eski sıhhatimi kaybettim. Hacca gidebilecek tahammül de göremiyorum kendimde... Mâlî durumum da bozuldu. Şimdi ne yapabilirim? İyi olursam bile mali durumum bozuk?!..»

İslâmın bu husustaki hükmü şu şekildedir: Bir adam hacca gidecek kadar zengin... fakat sıhhati

bozulmuş. İyi olmasına imkân yok... Vekil gönderilecektir.

Bir adam zenginken fakir düşmüşse (aynen sizin durumunuzda olduğu gibi) şayet ilerde verebileceğine kâni ise borç alıp hacca gidecektir.

● CENAZE ÇIKAN EVDE YEMEK YENİR Mİ?

Erzurum'dan Sayın Kadir TANDOĞAN: «Türkiyenin bazı yerlerinde cenaze çıkan evde, ev halkı yemek hazırlıyor ve ta'ziye için gelenlere bu yemekten yediriyor. Küçüklüğümde yani Din tahsilinin yasağı olduğu devirlerde gizli mahzenlerde dinimi öğrenmeye çalışırken şu anda Allahın Rahmetine kavuşmuş olan çok muhterem hocam bunların doğru olmadığını söylüyordu. Bize mi yanlış öğretilmiş yoksa gerçekten bu doğru değil mi?»

Kitabü'l-fıkıh Cilt 1. Sahife 424'de: belirtildiğine göre sizin öğrendiğiniz yani âlem-i İslâmın en buhanlı devirlerinde hocanızın size öğrettikleri doğrudur.

Bugün malesef cenâzenin çıktığı ev halkının derdi kendilerine yetmiyormuş gibi bir de onların gözyaşları arasında pişirdikleri, gözyaşlarıyla yuğrulmuş yemekleri yenmektedir. Bu doğru olmayan bid'at bir harekettir. Bir de kalanların yetim olduklarını düşünün... O zaman bunu yemek haramdır.

İslâm kolaylık dînidir. İnsanların hiçbir zaman kötü geleneklerin tesiri altında ezilip zahmete koşulmasını istemez.

...Ve bu durum meşrû değildir.

● FAİZ GERÇEKTEN HARAM MIDIR?

Diyarbakır'dan sayın Muharrem GERAY: «Sorumuz Sosyal Sigortalar'ın Kredi ile yaptırmış olduğu meskenler hakkındadır. Sosyal Sigortaların verdiği kredi ile yapılan evlerden % 4 faiz almıyor. Faiz mes'elesi yüzünden birçok vatandaşlar bu kooperatiflere girememektedirler. Sizden bu kooperatiflere girilebilir mi? girilemez mi? açıklamanızı istirhâm ederiz.»

Afyon, Sandıklı kazasından sayın Abdurrahman Akman'a verdiğimiz cevapta da belirttiğimiz gibi faiz İslâm'a göre tam ve kat'i olarak yasak edilmiştir. K. Kerimde faizi yasak eden âyetler şunlardır: el-Bakara; 275 - 276 - 278. Al-i İmrân; 130. en-Nisâ; 161, er-Rûm; 39... Peygamberimizin bu husustaki emirleri de kat'i ve kesin'dir.

Sosyal sigortalardan kredi alınarak yaptırılmış olan evlerden % 4 faiz alındığını bildirdiğinize göre burda faiz muamelesi vardır ve dînimizce yasaklanmıştır.

● KOLONYANIN NE MAHZURU VAR?

Gölpazarı'ndan sayın İbrahim KÜÇÜK: «Saa-det-i Ebediyye adlı kitabın tahâretler bölümünde Kolonyanın tamamen yasak edildiği söyleniyor. Açıklamanızı beklerim.»

Eski Diyânet İşleri Reisliği fetvâlarından öğrendiğimize göre Kolonya mikrobu öldürdüğü için kullanılmasında bir mahzur yoktur.

Ama (takvâ yönünden) birçok âlimlerimiz tarafından kullanılması mahzurlu görülmektedir.

● ANNE BABASINI ÖLDÜRENİN NİÇİN CENAZESİ KILINMAZ?

İmzasının yayımlanmasını istemiyen bir okuyucumuz'a;

«Bir adam anne-babasını öldürürse ve idam talebiyle yargılanarak idam edilse... Müslüman olduğu için onun cenazesini kılmak icap etmez mi?..»

Mezhep imamlarımız anne-babasını öldüren ve bu suçtan dolayı öldürülen kimsenin cenazesinin kılınmasına ve onların yıkanarak defnedilmesine cevaz vermemişlerdir:

● NİÇİN İKİ REK'AT KILINIYOR?!

Kayseri'den sayın İbrahim ŞİMŞEK: «Ben İmam-Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencilerini görünce yavaş-yavaş İslâmın hükümlerini öğrenmeye çalışsam, İslâmî neşriyatı yavaş yavaş benimsemiye başlayan bir kardeşinizim. Dinî konularda muhitine bir şey sormaktan hor görülme endişesiyle korkmaktayım. Birgün camiye gittim. Namaz bitmiş. ve 4 kişi cemaatla namaz kılmaya başladılar. Ben de uydum onlara, fakat 4 rek'at olarak öğrendiğim ögle namazını 2 rek'at kıldılar. Ben mi yanlış öğrendim. Onlar mı yanlış kıldılar? Beni iknâ ediniz.»

İslâmın hükümlerini öğrenmeye çalışmanız sırasında başkalarından hor görülme korkusuyla bir şey sormak istememenize üzülmekle beraber; İslâma karşı ilginizden dolayı sevindik. Hiçkimseden çekinmeyiniz ve bilmediğiniz konular için hemen bir Din adamına baş vurunuz. Emîn olunuz sizi ilgiyle karşılayacak ve gereken bilgileri verecektir.

Ögle namazının farzı sizin de bildiğiniz gibi 4 dür. Ancak sorunuzun mahiyetinden anlaşıldığına göre o anda 2. bir cemaatla namaz kılan kimseler yolcu'dur. İslâm kolaylık dînidir. ve yolcular için de kolaylıklar vardır. Bunlardan bir tanesi de 4 rekatlı farz namazları 2 rek'at kılmaktır.

Kitab-ül - fıkıh adlı eser'in 365. sahifesinden öğrendiğimize göre; seferî olan kimseler mukim olanlara namaz kıldırabilir ve bu durumda namaz kıldıran kimse seferî olduğunu mukim olanlara bildirmesi lâzım'dır. Bu durumda seferî olan 2. rek'atta selâm verirken mukim olan kimse bunu 4'e tamamlayacaktır.. Ancak hiç bir şey okumaması lâzım'dır; Tıpkı imamla kılar gibi...

Dinî konularda araştırmalarımızı derinleştirmeniz tek temennimizdir...

● BUNU DA CEVAPLANDIRIRMISINIZ?

İstanbuldan K.A: «Siz her konuya eski olanaklarınıza değinerek cevap veriyor, her taşın altından kalkmaya çalışıyorsunuz. Mademki her şeye cevap verebileceğinizi sanıyorsunuz. Benim de eski olanaklarınıza dayanarak cevap veremeyeceğiniz bir sorum var.. Derhal cevap verilmesini isterim. Bira meselesi... Herhalde Peygamber devrinde Bira yoktu. Allah da birada bir sakınca olduğunu bildirmedir. Çıkan içinden?..»

Bizim her taşın altından kalkacağımız iddiası doğru olmasa gerektir. Sizin de üstünüze bir taş koysalar altından kalkmağa çalışırsınız elbette...

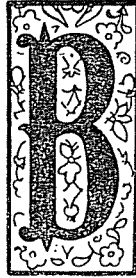
Sorumuzun cevâbına gelince: İbnü'l-Âbidîn Cilt: 5. Sahife; 639'da ve pek çok fıkıh kitaplarında belirtildiğine göre çoğu sarhoşluk verenin azı da haramdır. Sizin zannettiğiniz gibi biranın haram olması için mutlaka Allah ve Resulünün bira haramdır demesi şart değildir. Kıyas ve ictihatın ne demek olduğunu ve İslâmın diğer hükümlerini araştırınız ve hükmü kendiniz veriniz.

Mûsikî

EĞİTİMCİ GÖZÜYLE

Liselerimizde hafif batı müziği yarışması

Sabri AKDENİZ

ugünedeyin okullarımızda ya da okul dışında bir Türk musıkisi yarışması yapıldığını hatırlamıyoruz. Demek ki kimsenin aklına gelmemiş; oysa en tabii davranış, ilkönce düşünülmesi gereken, okullarımızda kendi musıkî sanatımızın yarışmasını düzenlemek değil mi?. Düşününüz bir kez. Bir Almanın, bir Fransızın, İngilizin, Amerikalının, Rus'un aklına okullarında Türk musıkisi veya herhangi bir başka ülkenin musıkisinin yarışmasını yaptırmak gelir mi? Bir sivri akıllı çıkafta böyle bir teklif atsa kendini «DELI» diye tımarhaneye tıkarlar! Ancak kendi kendinden kaçan Türk milleti aydınları içinde bu davranışlar artık pek çoklarıncı yadırganmaz olmuştur.

Hafif Batı Musıkisi yarışması açan MİLLİYET gazetesi yöneticilerini kötü niyetlilikle suçlamamız mümkün değildir; ayrıca böyle bir suçlama hem yersiz, hem de çirkin olur sanırım. Ancak kişinin aklına bir sıra sorular geliyor: Bir Türk musıkisi yarışması değil de hafif Batı musıkisi yarışması açmaktan gaye nedir, ne olabilir? Acaba bu musıkî türünü bütün Türk gençliğine benimsetmek mi istiyorlar? gayeleri bu ise bazı çevrelerde, özellikle SOSYETİK diye anılan çevrelerde, hastalık halini alan ve bir takım sapıklıklarla da birleşen bu batı piyasa musıkisini Türk milletinin öz malı imiş gibi yeni yetişenlere, ruhi baskılarla benimsetmekte, böylece onu kendi öz musıkisini bırakmağa zorlamaktan millet için ne gibi faydalar bekleniyor? Onlara ve daha pek çoklarını bu küçültücü olduğu ölçüde hastalıklar davranışa iten, bilinç aydınlığında veya bilinç altı etkenler ne olabilir? Türk okullarında kendi öz musıkî yerine yabancı milletlerin musıkilerinin yarışmasını düzenlemenin (yaptırmanın) gençliğe ve millete bir takım kötülükleri, zararları dokunabileceğini hiç düşünmüyor, akıllarına getirmiyorlar mı? Bir Türk musıkisi yarışması açmağa neden düşünemiyor ya da istemiyorlar? Millî Eğitim Bakanlığı neden böyle bir yarışmağa müsaade ediyor? Bakanlık ne fayda umuyor bu yarışmadan? Bir sakınca görmüyor mu? yoksa Bakanlıktaki yetki-

lilerden hiçbirisi konu üstüne eğilmek gereğini gösterenler çıkıyor mu, çıkmıyor mu? Sorularımızı daha da arttırabiliriz ama bu kadarı okurlarımızı konu üstünde düşündürmek için yeter sanırım.

Yurdumuzda, kendilerine **AYDIN, İLERİCİ** diyen çevrelerde ötedenberi bir Türk musikisi düşmanlığı, bazılarınca anlamadan, bir Batı musikisi hayranlığı vardır. Batı musikisi hayranlığı ya da onu anlar, sever görünmek **AYDIN, İLERİCİ** sayılmanın ölçülerinden biri haline getirilmiştir. Size «Hangisi üstündür?» diye sorarlar. Böyle bir soru ile tartışmaya girişmek konuyu daha baştan yanlış ele almak, çıkmaza sürmek demektir. Onlara göre Batı musikisi yüksek, ileri Türk musikisi ilkel, geridir. Oysa, gerçek iki musiki sanatı arasında bir mukayese zemin ve imkânı olmadığıdır. Her iki musiki de çok işlenmiş ve incelenmiş iki ayrı sanattır. Üstelik öyle görülüyor ki Türk musikisi bugün Batı musikisinden daha geniş işleme imkânlarına sahip olabilir. Ancak, dediğim gibi, bu iki musiki sanatını, hangisi üstündür, diye karşılaştırmaya kalkışmak yanlış tutumdur ve bizi herhangi çıkar bir yola, verimli bir sonuca götürmez. Türk musikisi ister iyi ister kötü, ister ilkel, ister incelenmiş olsun, bizim kendi öz musikimiz, öz sanatımızdır; bundan ötürüdür ki bizim için bütün öteki milletlerin musikilerinin üstünde bir önem taşır. Her millet duygu ve düşüncelerini kendi özel havalariyle anlatırlar. Bu kalp ve gerçekleri kirabolurlar, şüphesiz, ama onların kırılmasıyla çıkan yeni örnekler de kendi yeni sanat biçimleri ve kalıpları olur, başka ülkelerden ithal malı olmaz. Bir milletin duygu, düşünce ve izlenimlerini başka milletlerden aldığı örneklerle benzeterek, onların kalıpları içinde anlatmaya kalkışması, ne ölçüde başarılı olursa olsun, taklitçilikten öteye geçemez. Hele onlar gibi düşünmeğe, düymağa, davranmağa çabalamak kısır oluktan başka gülünçtür de. Türk milleti bu hatayı, ne yazık ki birkaç kere işlemiş ve cezasını da ağır, anlatılamayacak kadar ağır bir biçimde çekegelmiştir.

Bugün binlerce yurttaşımızın özbenliğimize yabancılaşmış,

binlerce gencin de yabancılaşmak yolunda olması nedeninin, **AYDINLARIMIZ**'ın benimsedikleri değer ölçülerinde, tutum, yönelti ve davranışlarıyla yarattıkları bu ortamda olduğu artık açıkça görülüyor. Bunda şaşılacak bir yön yoktur: Ektiğimizi biçiyoruz!

Ökullarımızda, 12-18 yaşında gençlerimiz arasında yabancı musiki yarışması açmanın, yukarıda belirtmeğe çalıştıklarım dışında, daha başka, eğitim bakımından, görmezlikten gelinemiyecek bir takım sakıncaları vardır. Çocuklarımızın şahsiyet ve karakterlerinin teşekkülünde bu davranışın çok yıkıcı etkileri olduğu sü götürmez bir eğraktır. Bu yıkıcılıkta bazı gazete ve dergilerin, bu arada **MİLLİYET**'in musiki ile ilgili günlük yayınları da kendi paylarına düşeni fazlasıyla yapmaktadırlar.

Erginlik çağında, genellikle 11-18 yaşları arasındaki gençlerin, erginlerin birer ülkü-kışı'leri olur. Ergin onu çok beğenir, herkesten üstün bilir; ona hayrandır ve ona benzemek için uğraşır, didirir. Bir başka deyişle, en büyük ülküsü o ülkü-kışıye benzemektir. Genç bu ülkü-kışıyi çevresinden, yakınları, tanıdıkları arasından, hiç görüp tanımadığı kişiler, yazarlar, sanatçılar, ilim adamları v.b. arasından seçebilir. Kimi erginin ülkü-kışı babası, teyzesi, kendinden 5-10 yaş büyük kardeşi, mahallenin kabadayısı, köyün yetiştirdiği seçkin birisi, yahut hiç yüzünü görmediği bir millet büyüğü, şarkıcı, sporcu, yazar, v.b. dir. Ancak erginin ülkü-kışısinin kendi milletinin için, kendi toplumunun ferdleri arasından seçmesi gerek onun ruh sağlığı gerekse toplum yapısının sağlığı bakımından büyük, çok büyük bir önem taşımaktadır. Başka toplum ve milletlerin tanınmış, ünlü kişilerini ülkü-kışı edinmeleri ve onları bu davranışa iten eğitim ortamı hem ferd, hem de toplum sağlığı bakımından bozuk, hastalıklı, topluma çözüntü (disorganization) mikrobi bulaştıran bir ortamdır. Bu ortamda kendi toplumumuza, milletimize ve millî ülkülerimize yabancılaşma oluşumu bir erginden ötekine, bulaşıcı bir hastalık gibi hızla yayılır, gerçekten yabancılaşan gençlerin sayısı durmadan

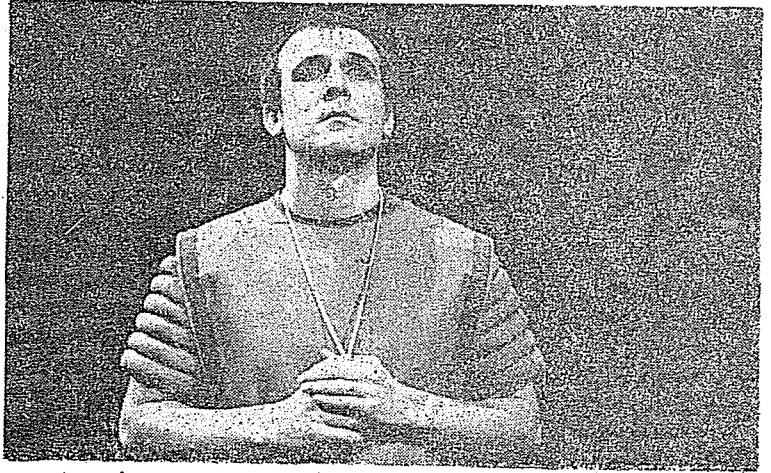
gittikçe hızlanarak artar. Öte yandan bir takım gazetelerde **GÜNÜN ŞARKICISI, HAFTANIN EN ÇOK BEĞENİLEN ŞARKILARI, YILIN ŞARKICISI, v.b.** gibi bir takım Amerikan, Fransız v.b. piyasa türkülerinin, üstelik yabancı dille yayınlanması veya adlarının verilmesi, yabancı şarkıcılarının Türkiyede günün sanatçıları diye gösterilmesi hastalığı daha da bulaşıcı duruma getirmekte, yeni yetişen gençlerde yabancılaşmağı iyice hızlandırmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Türk çocuğu yetiştirmekle sorumludur. Okullarımızın birinci görevi ve vazifesi de bütün özellikleriyle çocuklarımızı bizim kendi öz çocuklarımız olarak yetiştirmek, onları birer Türk insanı yapmaktır. Bu da ancak onlar üstünde Türk örneği, kendi inanç, töre ve sanat anlayış ve zevkimize uygun etkiler yapmakla mümkündür. Ancak böylece Türk gibi düşünüp duyma ve davranmasını öğrenebilirler. Gazeteler modaya, ortama uyarak, üstünde hiç durup düşünmeden okullarımızda hafif Batı musikisi yarışması açmak gibi hem küçültücü, hem de çocuklarımız için manevî bakımdan yıkıcı işlere girişebilirler. Millî benliğimize yabancılaşmış kişilerin çokluğu ve bunların bir takımının bazı yerlerde kilit noktalarını tutmuş olmaları yüzünden, Türk musikisiyle hiç ilişkisi bulunmayan, Türk kültürü ve Türklükle ilişkisi de pek zorakı, hemen hemen hiç denecek ölçüde az olan radyolar, tüylerimizi ürpertse bile, bulunabilir. Bunlar, acı bir tecelli olarak, parasiyle beslendikleri halka hiçbir şey vermemek, üstelik onları manevî bir boşluk, ruh çıkmazları içine sürüklemek, sadece kendi hasta ruhlarını tatmin gayretlerini, o halkın parasiyle, sürdürülebilirler: Bütün bunlarla birlikte, en anlaşılmasız olan, Millî Eğitim Bakanlığı ilişkisinde hiçbir tepki göstermemeleri, Batı piyasa musikisinin bir takım gençlerimizin ülküsü haline gelmelerinin bu hastalıklı davranış karmesine, getirilmesine yardımcı olmaları, hiç olmazsa göz yummalarıdır. Hiçbir öğretmen veya idarecinin de ortaya atılıp bir ses çıkarmamış olması bundan daha az şaşılacak bir şey değildir. Düşündükçe kişinin aklı duruyor, içine acı çöküyor!..

Sahne

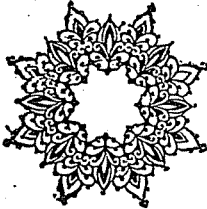
Seyredilmeğe değer bir piyes :

"BÜYÜK OTMARLAR"

Hilmi KURTULUŞ

Yazan : M. Necati Sepetçioğlu
Yöneten : Kemal Bekir
Müzik : Mehmet Abut
Dekor : Gönül Ataman
Oynayanlar : Samiye Hün, Doğan Bavli, Tijen Par, Sait Ergenç, Ertuğrul Bilda, Dinçer Çekmez, Şakir Arseven, Doğan Sevsevil Özkan Gürol, Özdemir Han, Aysın Atav...

Büyük Otmarlar, üzerinde durulmağa değer bir çok tarafları var. Fakat bunların içinde en önemli tarafı insâni sevgi unsuru ile buna bağlı problemler teşkil ediyor. Eserdeki bu sevgi unsurunun en belirli vasfı ise, onun hayattan tecrid edilmiş fikirler halinde olmamasıdır. Yâni, doğrudan doğruya yaşanılan hayat içinde bulunmasıdır. Nası yaşadığımız hayatta beşerilik kazandıran bilhassa sevgi ise, (Büyük Otmarlar) a da asıl değeri kazandıran bu sevgi unsurudur.

Denebilirki, eserin gerek bütününe ait vak'ayı, gerekse şahısların davranışlarının hareketlerini tâyin eden ve meydana getiren var veya yok oluş halinde sevgi unsurudur. Şahıslar ya sevgiden mahrum kâhşlarına, ya duydukları sevgi ihtiyacına veyahut da uzun bir iç mücadelesinden sonra gerçek sevgi iradesine erişmiş bulunmalarına göre duyuyor, düşünüyor ve hareket ediyorlar.

Meselâ bütün bir (Asurya) ülkesini oyuncak gibi elinde kullanan Ana Kraliçe Otmar, bütün ömrü boyunca, yaşadığı şatafatlı hayata rağmen gerçek sevgiyi bulamamış ve tanımamıştır. Oğlu Otmar ise, annesi tarafından uzun müddet aynı şatafatlı, parlak, fakat sathi ve -sevgiden mahrum bir hayata zorlandıktan sonra nihayet kendisini bu zorlamalardan kurtarabilmiş ve annesinin temsil ettiği hayat görüşü ve ölçüsünün dışında gerçek sevgiye ulaşabilmiştir.

A nlaşılabacağı gibi, M. Necati Sepetçioğlu'nun (Büyük Otmarlar)'unda sevgi unsurunun, inanmanın, varlığı ve ya yokiğu ile, sebep olduğu olaylar bir aile gerçevesi içinde ve onun belli başlı şahısları arasında geçmektedir. Bu olaylarda trajidilerin büyüklüğü ve nadirliği yoktur. Eserde bu tarz da yer almamıştır. (Büyük Otmarlar) da olaylar, hayatta her zaman rastlayabildiğimiz tarzdaki olayların birer misali'dir. Yani, (Büyük Otmarlar) da bizzat hayatın kendi büyüklüğü vardır.

Necati Sepetçioğlu'nun bir oya gibi işlediği, iki buçuk saatlik bu eserde denilebilir ki, yüzyıllar öncesi nesille, çağın nesli'nde temsil edilmektedir. Yüzyıllar öncesi nesillerin inandıkları ve inanamadıkları şeylerin, bugünkü nesiller içinde aynı olduğu gerçeğinde ortaya çıkmaktadır.

Bu bakımdan eserde, mâzi ile hâl arasında bir paralellik vardır. Ayrıca eserdeki olayların ceryan tarzı ile, sevgi unsuru, bir allenin çevresin aşılıyor, beşerî bir genişlik kazanıyor. Böylece oyun içinde kendi dimağımızda yol alan düşünceler de şöyle bir noktaya varıyor: İlim, fikir, sanat gibi her çeşit kabiliyetin yeşerip gelişmesi için gerekli şart ve imkânlarla sahip olmayan cemiyetler birer kireçli bahçe gibidirler. Eğer bir cemiyet böyle kişisel bir bahçe haline gelmişse onun asıl sebebi (Sevgisini kaybeden) bir şehir haline gelmesindedir.

Şüphesiz, bu düşünceler doğrudan doğruya söz halinde piyeste yoktur. Bu fikirleri piyesten biz çıkarıyoruz. Öyle ise burada bir soru üzerinde durmamız lazım. Hayat ile fikirden hangisi daha büyüktür? Bu soruya cevap vermek her zaman kolay değildir. Fakat burada meseleyi basitleştirerek şöyle diye biliriz: Bütün büyüklük ve güzellikler hayatın içindedir. Yani hayat hem güzel, hem de değerlidir. Yanlız hayatı güzel yapan tek şeyde ilâhi sevgidir, Allah sevgisi'dir.

A llah sevgisi, yapıcı, yükseltici ve kurtarıcıdır. Bizi, kurtaracak ve yükseltecek iradeye sahip kılar. Ama gerçek Allah sevgisi, herşeyden öteye bizi, fenahıktan kurtarır. İşte, (Büyük Otmarlar) da bu sevgiyi en iyi temsil eden Otmar'dır.

İnsan ancak gerçek ilâhi sevgiye ve ondan yükselen iradeye ulaştığı zaman başkalarını kurtaracak kudrete erişmiş olabilir. İnsan ancak böyle bir sevgi ile baktığı zaman, etrafını saran karanlıklar dağılabilir. En karanlık kalpler dahi, bir hâl gibi kuşatıcı olur. Oyunun son perdesinde, Otmar'ın inanmanın ve sevmenin büyüklüğü içinde seve seve ölüme gitmesi gibi...

Mevsimin en mükemmel, en hacimli ve en olağanüstü bir oyunu olan (Büyük Otmarlar)'ı sahneyeleyen Kemal Bekir, iyi bir rejî çalışması yapmış. Ayrıca, oyunun mânasına varabilmek için aşırılığı ya da bize yabancı trükler, mizansen numaralarının gerekli olmadığını da bu oyunda görüyoruz...

Ana Otmar'da Samiye Hün ve Otmar'da Doğan Bavlî, bu iki sanatçı pırl pırl bir oyun çıkarıyorlar. Baş bilgide Necmi Oy, son senelerde seyredeemediğim mükemmellikte bir kompozisyon veriyor. Diğer sanatçıların hepsi istenileni pek alâ vermesini biliyorlar. Oyunda tek aksayan sanatçı, Şakir Arseven'dir.

Anlamadığımız tek şey, bu dörtbaşı mâmur oyunun, bu tip piyesler için elverişsiz (Harbiye) tiyatrosunda başlatılması ve sonra bu da yetmiyormuş gibi, oyunun (Zeytinburnu)'na acele alınması...

(Büyük Otmarlar)'ın, öğretici ve eğitici vasfı okadar yüksekki, bütün tiyatro severlerin bu oyunu görmeleri gerekirken, bu tip'te bir oyunun alel acele (Zeytinburnu) bölümüne aktarılması haliyle bizlere bir takım istihfamlar yaratmaktadır...

Film Hikâyesi Yarışması

EHF Film Şirketi ile «İSLÂM MEDENİYETİ» nin müştereken tertipledeği «En güzel film hikâyesi» müsabakası için ayrılan müddet bitmiş olup, 1 Nisan tarihine kadar gelen bütün hikâyeler tasnife tâbi tutulmaktadır.

Jürinin birinci, ikinci ve üçüncü olarak tâyin edeceği yazılar bilâhare mecmuamızda neşredilecektir.

Bütün müsabık arkadaşlara duyurulur.

BEKLENEN SAATLER

— Muhterem ağabeyim Nazif Aşkun Bey'e —

Gerçek bir huzurun sevinci nerde?
İnsanlık bulmuş mu deva bu derde?
Bir inkılap mı olmuş cemiyetlerde:

Bir çöl gibi ıssız, gönüller susuz,
Kalpler taş kesilmiş, ruhlar duygusuz.

Feza feth edildi iyi, güzel, hoş...
Hani kalbin fethi? işte o bombos
Ey insanlık durma, birde ona koş!

Dinsin ruhumdaki dinmez sancılar,
Yeter şu çektiğin sonsuz acılar!...

Bir yanda yükselen dev gök delenler,
Bir yanda sefahat, türlü şölenler...
Bir yanda aç, sefil, yetim ölenler

Ve arkada kalan öksüz yavrular:
Bir sıcak çorbayı özler, arzular.

Bir yanda kominizm maddeye tapmış,
Manayı kökünden sürüp atmış,
İnsanları köle, bir robot yapmış...

Bütün hürriyete vurarak darbe,
Çekmiş vahşete bir «Demir perde»

Bir yanda kapital, gerçek emeli:
Fakirin hakkına uzanmak eli...

Bütün bu tezlerin çürük temeli,

İnsana, insanca hayat verecek
Sadece İSLAM'dır taze ve gerçek...

İSLAM'dır madde de keza manada,
Teşvik eden sistem, bir din dünyada
Hürriyet, Adalet ve her sahada:

Fakirin hakkını fakire veren,
O'dur insanlığa bir yol gösteren.

Beklenen saatler belki asırlar,
Belki şimdi gelir... meçhül bu sırlar;
İnsanlık çekerken büyük sancılar:

Ufuktan yeni bir doğuş bekliyor,
Ani bir mucize oluş bekliyor.

İSMAİL BAYRAM

Neşriyat • Tenkid • Tahlil

Tevrât'ta ve İncil'de Âyet

İbnüttayyar
İ. Semahaddin CEM

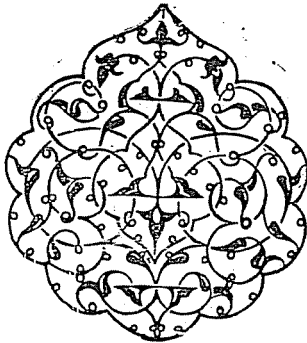

itâb-ı Mukaddes (Holy Bible) denen İslâm dışı müş-terek din kitabının birinci kısmını Eski Ahid (Old Testament-Ancien Testament) yani Tevrat ve Zeyileri, ikinci kısmını Yeni Ahid (New Testament-Nouveau Testament) yani İncil ve Zeyilleri teşkil eder. Şurası hayrete şâyandır ki her iki Ahid'in birbirlerini dâima tenkid ile reddeden bugünkü mensupları iki din kitabını da birarada yayımlamakta beis ve mahzur görmedikleri gibi faide ve menfaat de mü-lâhaza ederler. Türlü milliyet cereyanlarından müte-şekkil Amerika, kendi bünyesi için bunu yapmağa biraz da mec-bur kalmıştır.

Din târihçileri ve tanınmış hafriyatçılar (arkeologlar) bugün elde bulunan Tevrat ve İncil nüshalarının hemen tamamen muharref olduğunu isbat edegelmişlerdir ki bu hususu daha asırlarca önce ilk defa Müslüman ilâhiyat ve tefekkürü neşir ve ilân etmiş idi.

Tamamiyle her çeşit tahrif ve noksandan masûn ve münezzeh kalan yegâne din kitabı ise ancak «kitâb-ı kâinat», olan Kur'ân-ı Kerim'dir. Bu asliyetini dâima muhafaza etmiştir ve Kıyâmete kadar da muhafaza edecektir. Bir semavî dinin nebi ve resûlü olduğu gibi onun bâzan kitabı da vardır ve Allah tarafından nâzil olmuş müteaddid (âyet) lerin mecmû heyetidir. Gerek suhûf, gerekse kitab hâlinde nâzil olmuş bir dinî şeriat külliyyâtı tahrife uğrayınca onun âyet'leri de âyet seviyesinde kalabilme vasfını kaybeder; çünkü artık ilâhî değil beşerîdir, semavî değil dünyevîdir. Bunun için de makbul olmaz ve hüsn-ü kabul görmez.

Gerek Ahd-i Atik'in ve gerekse Ahd-i Cedid'in muhtevâlarının hemen tamamı târihin karanlıkları içinde bozularak kaybolmuş bulunduğuna göre bâb'ları birer süre ve ibâreleri de birer âyet olarak kalabilme tâliini pek tabii ki kaybetmiş olmaktadır. Bu itibarla, bu iki eski muharref kitabın içinden bir münasebetle delil ve misâl getirirken «Tevrâtın filân âyetinde» veya «İncilin falan âyetinde» demek yanlışdır. Zirâ, âyet diye, Cenâbı Hak tarafından nâzil olup da her nevi şâibeden masûn kalarak asliyetini

muhafaza eden ilâhî kelâm kasdolunur. Halbuki Eski ve Yeni Ahid'lerin cümle ve ibârelerinde böyle bir târif ve vasfa tehammül edecek derecede semavî kelâm hiç mi hiç mevcut değildir. «Bu veya şu ibâreler âyettir» denilirse ölçü tamamiyle nisbî ve izâfî olur. Din târihçisi ise delil ister, dinî hüccet ister, indî kanâat ve mütâlea değil!

Lâkin bir çok kitap ve makalelerde, yukarıda sözü geçen yanlış tâbir ve târiflere bol bol raslanmakta ve bunun tesirinde kalan yazılar da eski köhne an'aneyi devam ettirmektedir. Âyet ancak Allah kelâmıdır, beşer sözüne denilmez. Bu, din lisânı ve ıstılâh usûlü bakımından üzerinde titizlikle durulması lâzımgelen bir keyfiyettir.

Semâvî ve ilâhî din kitapları içinde ancak müslümanların Kur'ânında âyet vardır. Diğer bütün din kitapları bu tavsifin dışındadır. Onlarda âyet yoktur ve kalmamıştır. İlahî Vahiy'ler kitabı-yalnızca Kur'ânı Kerimdir. Hazreti İsa'yı görmeyen ve onunla konuşamayan başlıca dört hristiyan azizinin (saints), işittikleri ancak beşer kelâmıdır. Tevrat da böyledir. Onların umumî heyetinin verdiği hava ve intibâ dinî veya mistik olabilir. Hattâ o kadar ki, içlerinde İslâm'ın Büyük Peygamberi'nin geleceğini bildiren sözler de bulunabilir. Zirâ, bilhassa İncil'in aslında buna işaret ve müjdenin mevcudiyeti zâten bir ön-inanç olarak dinî an'ane de gelmektedir. Maamâfih bütün bunlar, verdiği intibâ ve bıraktığı dinî tesir noktasından vahye müstenid olabildiği halde, tek tek kelâm itibariyle bu ibâreler âyet ve vahiy değildir. Bunlar insanların, tertib ederek kulaklarına gelen sözleri kayd ve tesbit ile biraraya topladıkları beşerî sözlerdir ki Allâhın Hazreti İsa'ya vahiy diye zan ve telâkkî olunmuştur.

Nitekim Prof. Seyyid Kutub: «İncillerin hepsi Hazreti İsa'nın hayatına âid havâriilerin ve azizlerin sözleridir. En eski İncil Hazreti İsa'dan bir nesil sonra yazılmıştır. Tarihçiler bu İncillerin yazılışının milâdî 40-64 yılları arasında olduğunu ileriye sürmüşlerdir. Hristiyanlık bu sebeple, hayati tanzim eden müstakil bir şeriat olamamıştır» diyor.

Burada bir başka hususa daha temas edeceğiz. Türkçemize vaktiyle çevrilen İncil'de de bir terceme hatâsı vardır:

Dördüncü İncil olan Yuhanna'nın İncil'inden sonra 28 bâblık bir bahis gelir ki bunun adı «Âmâl-i Rüsûl = Resûllerin İşleri» dir. İnsanın aklına hemen şu suâl geliyor: Hangi «resûl» lerin acaba? Tabii belli değil! Bu kısımda semavî din kitabı sahibi bir tek resûlün bile adına raslanmadığı halde işte böyle yanlış bir terceme ile mânâ değişmiştir. «Resûl» diye terceme edilen kelime «apotr» dur ki resûl demek değildir. Kelimenin ingilizcesi (apostle), almancası (apostel), fransızcası (pôtre) dur ve bütün bunların tek karşılığı ancak «Havâri» dir. Havâri mânâsına gelen lâtince Apostulus, İncilin gerek bu kısımda gerekse Matta'nın onuncu bab'ının başlarında yanlış olarak «resûl» diye terceme edilmiş ve bu yanlış bugüne kadar devam edegelmiştir. Hazreti İsa'dan sonra, rivâyeten cemaatsiz ve kavimsiz Hâlid bin Sinân'dan başka, Hazreti MUHAMMED Aleyhisselâm'ın zuhûruna kadar herhangi bir nebi gelmemiştir; resûl de keza böyledir. İncilin Zeyli sayılan bu bahiste ise resûl zannı ile Petrus ve Yuhanna zamanındaki ilk hristiyan havârieleri kasdolunmaktadır. Apostulus (apostle) kelimesini Anglikan Kilisesi kateşizmi haberci, elçi, resûl mânâlarına gelen «messenger» diye tâbir ve izzah ettiği için, ingilizce apostle kelimesi Redhaus lûgatinde yine yanlış olarak resûl mânâsına alınmış ve havâri ıstılâhı hafzedilmiştir. Misyoner faaliyetlerinin akademik seviyede İncil'in türkçe tercemelerinde müessir olduğu böylece gayet kolay anlaşılmaktadır.

İncildeki «Resûllerin işleri» kısmı (Havâriilerin İşleri) diye düzeltilmelidir.

Apostulus'un türkçe karşılığı resûl değil, (havâri, şâkird, sahâbî) dir. Sahâbî tâbiri, ancak İslâm Peygamberi'nin zamânı seâdetinde etrafındaki müslüman şâkirdlere mahsus bir rütbe olarak kalmıştır.

Matta İncil'inin 10 ncu bâbı başlarında «Ve oniki resûlün (ki havâriyûn'dur) isimleri şunlardır» denildikten sonra bu havâriilerin isimleri verilmiştir. Bu isimler dışında Hristiyanlık inancında başka havâri yoktur, hepsi bunlardan ibarettir.

Dördüncü İncilin sâhibi ve yazarı olan Yuhanna ile İncilin en son bahsi olan (Apocalypse) in sâhibi Yuhanna, ayrı ayrı şahsiyetlerdir ve birincisi İsa Peygamberin etrafındaki oniki havâriden değildi. Oniki havâriden Yuhanna, (Yuhanna'nın Vahiy) diye türkçeye aktarılan bu Apocalypse'in sâhibi Saint Jean'dır. Bu bahsin yazıldığı zaman, Roma İmparatorluğunun içinden yıkıldığı, yahudilerin tâ-

kibâta uğradığı, ilk hıristiyanlarla hunhar putperest Romalıların birbirlerini öldürdükleri, isyânın, açlık ve vebânın alıp yürüdüğü Neron devriydi. Onun için bu ilâhîde Romalı zâlimlere dâir şiddetli bir kin ve gayz terennüm olunmuş, Roma'nın mahvı için âdeta duâ edilmiştir. İncil'e eklenen bu son parçada bir edebiyat muhayyese hâkimdir. Saint Jean, Zebedius ile Salome'nin oğlu ve Jacques (-44) in biraderidir. Milâdî 45 yılında Kudüste ve Samâriye (Sâmiriyye) de bulunduğu, Küçük-Asya'ya geldiği, imparator Domitianus devrinde Pathmos adasına sürülerek orada, Apocalypse eserini yazdığı, Efesus'da 96-98 yılları arası yaşadığı, imparator Trajan zamanında, çok yaşlı olduğu halde eceliyle 104 te öldüğü ve Efes'e gömüldüğü anlaşılıyor. Bu şahsın Yuhanna incilindeki sıfatı şakird mânâsına gelen «discipulis» dir.

A.J. Wensinck, İslâm Ansiklopedisindeki makalesinde Havâri kelimesinin habşçe «havâryâ» dan arapçaya geçtiğini söyler.

«Papa'nın İslâm-Türk Düşmanlığı» isimli kitabın başlarında da Münir Abdurrahmân, Sen Piyer için bir kaç defa (havâri Piyer) demiştir. Halbuki bu Piyer (Pierre), 12 havâri arasında bulunmayan ve Romada çarına gerilen meşhur hıristiyan azizi Sen-Piyer olmak lâzımdır. Havâri Piyer, Matta İncilinde de geçen (Simun Petrus) dur.

Keza, herkesin havâri zannettiği meşhur Sen Pol (Paulus) un da havârilikle alakası yoktur. Müstakil bir semavî din olmayan Hıristiyanlığın asıl kurucusu işte bu Tarsuslu yahudi Paulus' dur.

Sonraki İseviler, esas Nasrânîlik'den ve İsa şeriatinden çıkmışlardır. Kur'ânı Kerimde Saf Suresinde mealen: «Havâriyün, biz Allâhın dininin yardımcılarıyız, demişlerdi. İsrâil Oğullarından bir kısmı kâfir oldu!» âyetleri açıktır.

Bursalı İsmâil Hakkı: «Havâri, sâfi ve hâlis mânâsındadır ve havâriyün, as-hâb-ı asfiyâdır» der.

Semseddin Sâmî ise, Kamus-u Fransevî'sinde «apôtre» kelimesine mânâ verirken karşılık olarak ilk önce «mürsel» diyor ve sonra da Hazreti İsa'nın oniki şakirdine verilen dinî unvânı işaretle «havâri» yi ilâve ediyor.

Havâri, Allah tarafından gönderilmiş değildir; onun ilmi kisbidir ve merbut bulunduğu nebiden gelir. Vehbî olan ancak nübüvettir. Bu sebeple şakird, sahâbî mânâlarına kullanılması icabeden havâri (apostle) kelimesine resûl veya mürsel gibi risâlet mânâları yakıştırmak çok yanlıştır.

Hıristiyanlığın menşei ve ilk devre tarihçesi üzerine ve onun müstakil bir semavî din olmadığına dair «Hıristiyanlık Tarihine Giriş» isimli araştırmamızda tafsilât ve izâhat verilerek karanlıklar içindeki birinci devir nasrânî târihi ve cemâat hayatı aydınlığa çıkarılmağa çalışılacaktır.

Tevfik ve inâyet ancak Allâhdandır.

YUNUS GIBİ...

Garip bülbül uzaklarda öter ALLAH, deyu deyu!
«Bu ayrılık, ölümlerden beter, ALLAH» deyu deyu!
Canan inler «çektiklerim yeter ALLAH» deyu deyu!
Çoban yanık yanık kaval çalar ALLAH deyu deyu!
Koyun, kuzu hülyalara dalar ALLAH deyu deyu!
Civan Ali'm tarlasını sürer ALLAH, deyu deyu,
Güneş, denizin koynuna girer ALLAH, deyu deyu!
Gelin Ayşe'm altın başak derer ALLAH, deyu deyu,
Seher yeli saçlarını tarar ALLAH, deyu deyu!
Müezzinler Yurtta ezan okur ALLAH, deyu deyu,
Fabrikalar yerli kumaş dokur ALLAH, deyu deyu!
Coşkun deniz «Ars'a» çıkmak ister ALLAH, deyu deyu,
Her dalga bir seddi yıkmak ister ALLAH deyu deyu!
Bizim rüzgâr ılgıt ılgıt eser ALLAH, deyu deyu,

Eğri kılıç moskof başı keser ALLAH, deyu deyu!
Türk çocuğu alını açık gezer ALLAH, deyu deyu,
Vatanına hór bakını ezer ALLAH, deyu deyu!
Topal Osman cenkten haber sorar ALLAH, deyu deyu,
Pamuk Ninem düşün hayra yorar ALLAH, deyu deyu!
Gönülleri Yurt sevgisi sarar ALLAH, deyu deyu,
Mehmetçikler zorlu düşman arar ALLAH, deyu deyu,
Hudutlarda erler siper kazar ALLAH, deyu deyu,
Ozan, savaşı destanları yazar ALLAH, deyu deyu!..
Kocayıtler Hak için can verir ALLAH, deyu deyu,
Tarihine, ırkına şan verir ALLAH, deyu deyu!
Öcal iman ateşiyle yanar ALLAH, deyu deyu,
Kalbi O'nun dertleriyle yanar ALLAH, deyu deyu!..

Fazhoğlu CEMAL OĞUZ ÖCAL

Haberler

Yıllık Genel Kurul Toplantımız yapıldı

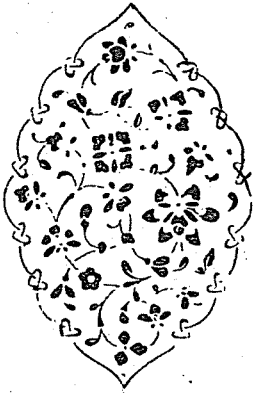
1) T.I.E.T. Federasyonunun yıllık genel kurul toplantısı 24 - Mart - 1969 tarihinde Bursa'da Esnaf Dernekleri Mederasyonu lokalinde yapıldı. Mensubu bulunan İslâm Enstitülerinden katılan delegelerle ve kalabalık bir misafir kitlesinin huzurunda Kur'ân-ı Kerim tilâvet edilerek başlanan kongrede hâkim olan olgun hava bilhassa dikkati çekmiştir.

Çeşitli meselelerin dile getirildiği bu kongrede bilhassa İmam - Hatip Okullarının ders ve müfredat programı, İslâm Medeniyeti Mecmuasının son durumu incelenmiş ve buna benzer diğer hususlarda yeni seçilecek İdare Heyetinin daha aktif çalışması temenni edilmiştir. İslâm Enstitülerinin Akademi olmasını temin edecek metod üzerinde görüş birliğine varılmış ve özet olarak bu meselede bütün enstitülerin elbirliği ile beraberce çalışmalarda bulunmaları karar altına alınmıştır.

Gece devam eden seçimler neticesinde Genel Başkanlığa Sedat Şenerman, 2 nci Başkanlığa İzmir Y. İ. Enstitüsünden İhsan Emci seçilmişler, daha sonra idare heyeti seçimine gidilmiş ve şu arkadaşlar tensib edilmişlerdir:

Ömer Hami Ulusoy - Hasan Taş - Satı Demirci - Ahmet Cengiz - M. Şeref Ramazanoğlu - Zekeriya Beyaz - İ. Ethem Elibol - Cevat Karaman - Fehmi Kuru.

Bundan sonra Genel Başkanlığa seçilen Sedat Şener-

man delege ve misafirler huzurunda kısa bir konuşma yaparak kongreye son vermiştir.

2) İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Yaptırma Derneği Kongresi yapıldı.

Türkiyede 4. bir Yüksek İslâm Enstitüsü yaptırmakla ve maçla müslümanların büyük bir sevgi ve takdirini toplamış bulunan İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Yaptırma Derneğinin Genel Kurul toplantısı Hatay Caddesindeki İslâm Enstitüsü binasında yapılmıştır. Bir çok hayırlı teşebbüslerin kararlarının alındığı bu kongrede, gayet olgun bir hava içerisinde geçmiş olup halk efkârı üzerinde memnuniyet verici tesirleri olmuştur.

İslâm Medeniyeti olarak yeni seçilen idare heyetinin hayırlı ve uğurlu olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ederiz.

3) Yurdumuzun Batı bölgesini tesiri altına alan depremler büyük üzüntü yarattı. Mal ve can kaybına sebep olan deprem bilhassa Salihli ve Alaşehir civarında daha çok zarara yol açmıştır.

Başbakan ve diğer Hükümet erkânının ziyaret edip gerekli incelemeler yaptığı bu bölgelerde Federasyon Genel Başkanı Sedat Şenerman da bulunmuş ve kazazede yurttaşlarımıza başsağlığı dilemiştir. Biz de İslâm Medeniyeti Mecmuası olarak kazazede vatan-daşlarımıza başsağlığı diler, Cenabı Allah'tan sabırlar dileriz.

4) T.İ.E.T.F. tarafından Milli Eğitim Bakanlığına Enstitülerimizin umumî meseleleri hakkında 18 maddeyi hâvi bir muhtıra verilmiştir. Bu muhtırada yer alan maddeler şunlardır:

1 — Y. İ. E.'nin «İslâmî İlimler Akademileri» haline getirilmesi.

2 — Giriş imtihan sistemi değiştirilerek tek imtihan haline getirilmeli, seviye değil sıralama esas alınmalı, imtihanlar sadece Y. İ. Enstitülerinde yapılmalı ve giriş için yaş haddi mevzu bahis olmamalı.

3 — Sınıf geçme ve imtihan yönetmelikleri yeniden ele alınarak pedagojik bakımdan yüksek tahsil gencinin seviyesine göre hazırlanmalıdır.

4 — Şimdiye kadar belge alanlar dahil bütün belgeli arkadaşlara ve belge alacaklara belge kurtarma imtihanı tanınmalıdır.

5 — 3. sınıftan itibaren belge kaldırılmalıdır.

6 — Ara sınıflarda 2 dersten sınıf geçecekler için not doldurma şartı kaldırılmalıdır.

7 — Her yabancı dil için lisan lâboratuvarları kurulmalıdır. Her 10 öğrenciye düşecek şekilde teypler alınmalı ve Y.İ. Enstitüleri lisan hocaları tarafından hazırlanacak kaynak eserler için başkanlığımızca yeteri kadar tahsisat ayrılmalı.

8 — Ders noktalarının teksirine son vermeli ders kitaplarını ve ilmi araştırmaları neşredebilmek için, enstitüler arası bir matbaa kurulmalıdır.

9 — Kütüphaneler istifade edilir hale getirilmeli ve Türkiye'de bulunmayan kaynak eserler yurt dışından getirilmelidir.

10 — Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yatılı talebe alınması sağlanmalıdır.

11 — Ara sınıflarda her dersten 5 imtihan hakkı tanınmalıdır.

12 — İmam - Hatip Okullarının müfredat programları ile Y. İ. Enstitülerinin disiplin yönetmeliği ve müfredat programları tatbikata konulmalıdır.

13 — Mezunlarımıza orta öğretimde ek branş olarak Felsefe grubu derslerinin verilmesi sağlanmalıdır.

14 — Asistanlık kadrosu artırılmalı ve asistanlık için asistanlıktan önce 2 sene öğretmenlik yapma şartı kaldırılmalıdır.

15 — Her sene muayyen bir kontenjan tanınarak buna göre öğretim üyelerinin ilmi çalışma yapmak amacıyla yurt dışına gitmeleri sağlanmalıdır.

16 — Diğer yüksek okul ve fakülte mezunlarına tanınan yurt dışında doktora yapmak imkânı Y. İ. Enstitüsü mezunlarına da tanınmalıdır.

17 — Y. İ. Enstitülerindeki memur kadroları yeterli hale getirilmelidir.

18 — Y. İ. Enstitüleri talebelerine tanınan 30 gün devamsızlık edebilme hususu yeniden ele alınarak 45 güne çıkarılmalıdır.

Bu maddelerden bazıları kabul edilmiş ve bazıları hakkın-

da Bakandan çalışmalar yapı-
lacağına dair söz alınmıştır.

5) Yurdumuzda yeni bir
irfan yuvası olarak hizmete gi-
recek olan Niğde İmam - Ha-
tip Okulunun temeli 6/IV/969
tarihinde büyük bir kalabalık
misafir kitlesi huzurunda atıl-
mıştır. Yarımın imanlı neslini
yetiştirecek bu yuvanın teme-
linin atılması son derece hey-
canlı olmuş alınan tekbirler a-
rasında sevinç gözyaşları da
dikkati çekmiştir.

«Niğde İmam - Hatip Okulu
Yaptırma ve Yaşatma Derne-
ğini» bu hayırlı faaliyetinden
dolayı tebrik eder, bundan son-
raki işlerinde Allah'tan muvaf-
fakiyetler dileriz.

6) Isparta'da ilk Kız İmam -
Hatip Okulunun temeli atıldı.

20 Nisan 1969 pazar günü
yapılan muhteşem bir törenle
Türkiye'de ilk kız İmam - Ha-
tip Okulunun temeli atılmış bu-
lunmaktadır.

Bölge Kız İmam - Hatip O-
kulları Yaptırma Derneğinin
Yayınladığı bildiride özetle :

«Cemiyetimizin ilerleyebil-
mesi ve her bakımdan yüksele-
bilmesi için millet olarak, top-
yekûn aydın ve imanlı bir ne-
sil yetiştirmek icab etmekte-
dir.

Bunu göz önüne alan imanlı
halkımız, genç kızlarımızın da
dinî ve dünyevî bilgilerle mü-
cähhez olabilmesini temin et-
mek maksadıyla Kız İmam -
Hatip Okulları açma yolunda
teşebbüse geçmiş bulunmakta-
dırlar.

Bugün halkımızın çoğu, o-
kullardaki mevcut öğretimin,
aksaklıklarını düşünerek kız-
larını okullara vermemektedir-
ler. Zira ahlâk ve dinî bilgiden
mahrum olarak yetişen gençli-
ğin durumu içler acısıdır. Hal-
buki Türkiye'de köklü bir ge-
leşme olabilmesi için, ileride bir
aile meydana getirecek genç
kızların da her türlü bilgiyi öğ-
renmeleri icab etmektedir.
Böyle bir gençlik elde edildiği
takdirde çocuklarımızın muhit-
ten gelen ahlâksızlık durumlara
düzeltilmiş ve ailesinde tam
ve mükemmel bir dinî bilgiyi
alamayan çocuklarımız bu yu-
valarda takviye edilmiş ola-
caklardır.» denmektedir.

Bölge Kız İmam - Hatip O-
kulları Açtırma Derneğinin bu
faydalı teşebbüsünü tebrik
eder, kendilerine bu Hak bil-
dikleri yolda Cenabı Hak'tan
başarılar dileriz.

7 — Yüksek İslâm Enstitü-
leri son sınıflarının mutad se-
ne sonu tetkik gezileri başla-
dı. Bu cümleden olmak üzere
önce İstanbul Yüksek İslâm
Enstitüsü son sınıf öğrencile-
ri, kafile başkanı Ömer Kiraz-
oğlu hocamız nezaretinde;
Kayseri, İzmir, Antalya, De-
nizli ve bu arad kalan vatan
köşeleri güzergâhı üzerinde
tetkik ve irşad gezilerine baş-
lamış bulunmaktadırlar.

Hususî olarak tutulan bir
otobüste 40 talebe ve iki ida-
recinin bulunacağı tetkik ge-
zisi bir hafta kadar sürecektir.

Yine aynı maksatla şehrimi-
zi de ziyaret edecek olan Kon-
ya Yüksek İslâm Enstitüsü
son sınıf öğrencileri için daha
evvel yapılan müracaat üzeri-
ne Fatih semtinde bir otelde
yer ayrılmış olup gelen arka-
daşların rahatını temin mak-
sadiyle T.İ.E.T.F. mensubu bü-
tün arkadaşlar seferber olmuş
durumdadırlar.

49 talebe ve 4 öğretmenden
teşekkül eden Konya Yüksek
İslâm Enstitüsü tetkik ekibi
Edirne üzerinden şehrimize
gelecek olup, şehrimizde 3 gün
kadar kalacaklardır.

M.T.T.B. Kongresi Kayseri'de
yapılıyor. Haber aldığımızı
göre Türk Yüksek Tahsil Ta-
lebesinin en büyük temsilcile-
rinden birisi olan Millî Türk
Talebe Birliğinin yıllık genel
kongresi, Kayseri'de 27 Nisan
pazr günü yapılacaktır. Mec-
muamız, yeni seçilecek Baş-
kan ve İdare Heyeti üyelerine
memleket ve milliyetçi Türk
gençliği hizmetinde hayırlı
muvaffakiyetler diler.

**İSLÂM MEDENİYETİ
YAYINLARI
TAKDİM EDER**

1. İslâmî Türk Edebiyatı,
Dr. Neclâ Pekolcay (1.
ve 2. ciltler) Fiyatı :
15'er TL.
2. İdeolocya Örgüsü, Necip
Fazıl Kısakürek. Fiyatı:
15 TL.
3. Gençliğin Kaleminden Üç
Cephesiyle Âkif, (T.İ.S.
T.F.'nun tertib ettiği
Âkif Yarışmasında dere-
ce alan yazılar) Fiyatı:
6 TL.
4. Namazda Kur'an-ı Ke-
rim'den Okuma Mikdarı,
Ali Hasan Kudsi. Fiyatı : 4 TL.
5. Onlar Böyleydi (Tarihi
Piyas), İsmail Lütfü Çan-
kan (Mevcudu kalmamış-
tır) Fiyatı: 2,5 TL.
6. Yunus Emre (Piyas),
Necip Fazıl Kısakürek.
Basılacak.
7. İslâm Medeniyeti Mec-
muası. Senelik Abone :
Standart : 25 TL.
Talebe : 20 TL.
8. The Müslim: Senelik
Abone :
Standart : 21,60 TL.
Talebe : 15,90 TL.

Kitaplar için toptan sipariş-
lerde % 30 tenzilat yapılır.
Ödemeli isteyenlere % 35
tenzilat yapılır, posta ücreti
ilâve edilir.

İSTEME ADRESİ :

İslâm Medeniyeti P.K. 1315
Sirkeci - İstanbul

IDAREHANE :

Nuruosmaniye Cad. 82/2
Tel : 22 46 02
Cağaloğlu - İstanbul

Seyyid Kutub KUR'AN'DA EDEBÎ TASVİR

Çıktı !

**Arapçadan çeviren
Dr. Süleyman Ateş**

İsteme adresleri

Denizciler Cad. Küçük Çarşı Han 7/3 ANKARA
P. K. 448 — Telefon : 11 95 03

Aydımlar Han No. 27 Cağaloğlu - İSTANBUL
Telefon : 27 91 25

Fiatı: 12,5 lira

